

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Høyskole mot streikerett

Underbetalte pedagoger ved Den Norske Balletthøyskole får ikke tariffavtale. Ledelsen ved høyskolen vil ikke forhandle om avtale med mindre de ansatte sier fra seg streikeretten.

– Helt uakseptabelt. Streikretten er ett av verke-midlene vi har for å få opprettet en tariffavtale, sier forhandlingssjef Frank Anthun i Forskerforbundet.

Side 6

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Nr. 1/2006 – 38. årgang
 Tidsskrift for Norsk forskerforbund
 Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
 Redaksjonen avsluttet 19. desember 2005.

REDAKSJON

REDAKTØR: Ingar Myking

REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit

BLADBUNAD: Anna Aune

REDAKSJONSRÅD

Martin Eide, professor UiB

Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
 Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE

Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
 Telefon: 21 02 34 00
 Telefaks: 21 02 34 01
 E-post redaksjon: i.myking@forskerforbundet.no,
 k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
 ISSN 0800-1715
 Opplag 16 500

ANNONSER
 ANNONSE: Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net
 Format
 1/1 side 16900
 1/2 side 11900
 1/3 side 8500
 1/4 side 6500

Stilling/kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
 Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPLAN

nr. 1/2006	2.1.2006
nr. 2/2006	30.1.2006
nr. 3/2006	27.2.2006
nr. 4/2006	27.3.2006
nr. 5/2006	2.5.2006
nr. 6/2006	12.6.2006

Neste nummer: 30. januar. Deadline: 18. januar.
 Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte
 innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved
 diskett eller bruk e-post/vedlegg.

Internett: www.forskerforbundet.no
 Omslagsillustrasjon: Kari Stai/Patron

INNHOLD

aktuelt

6 HØYSKOLE MOT STREIKERETT

Ledelsen ved Den Norske Balletthøyskole vil ikke forhandle om tariffavtale med Forskerforbundet – med mindre forbundet sier fra seg streikeretten.

9 ANTIINTELLEKTUELLE NORGE

Flertallet av vitenskapelige ansatte ved norske universiteter og høgskoler mener Norge er preget av antiintellektualisme, viser en ny, stor undersøkelse.

12 KVANTITETSREFORMEN

Kvalitetsreformen har ikke hevet kvaliteten på norsk utdanning, mener vitenskapelig ansatte. 60 prosent mener kvaliteten på mastergradsstudiet er dårligere enn på hovedfag. Evalueringen av kvalitetsreformen er i gang.

14 UTSTØTT

Middelalderhistoriker Eldbjørg Haug ved Center for Medieval Studies i Bergen publiserte forskning mot senterleder Sverre Bagges vilje. Da ble hun presset ut av det faglige fellesskapet.

magasin

19 KRIGSPROPAGANDA

Jødiske "umenneske". Germansk ungdom i telemarksbunad. Fiendebildet og ideal er samlet i Norsk krigstryksamling i Nasjonalbiblioteket

22 GOD LATIN

– Jeg må vel vedgå at jeg ikke er så glad i Cicero. Han er litt jålete, sier vinneren av Nils Klim-prisen. Møt språkforsker Dag Trygve Truslew Haug.

24 HVORDAN MØTER VI DØDEN?

Hvordan blir dødsleiet og dødsfallet håndtert? Hvordan blir pårørende møtt? Sosialantropolog Hans Hadders studerer rutiner og ritualer rundt døden ved en norsk sykehusavdeling.

forbundssider

37 FORBUNDET INFORMERER**37 INNSPILL:** Generalsekretær Kari Kjenndalen**37 INNSPILL:** Styremedlem (vara) Kåre-Olav Stensløkken**39 INNSPILL:** Forbundsleder Kolbjørn Hagen

faste spalter

18 TI KJAPPE, SKJØNNÅND, BILDER FRA NORSK FORSKNING**21 20 spørsmål****28 KRONIKK**

Over halvparten mener kvalitetsreformen bidrar til å senke kvaliteten på norsk høyere utdanning. Førsteamanuensis i sosiologi Johs Hjellbrekke analyserer datamaterialet fra underveisrapporten om kvalitetsreformen.

Redaktør Ingar Myking

Sanninga om Grønland

SÅ VEIT VI DET. Kvalitetsreforma har sikkje blitt nokon suksess. I alle fall ikkje enno. Alt i frå leiarar ved institusjonane til fagstadsrådar som Trond Giske og Kristin Clemet har forsikra om at lærestadane jobbar med reforma med stor entusiasme og engasjement. Dette biletet er i beste fall meir nyanseert, og i verste fall feil.

DEN STORE, NASJONALE surveyen frå forskarteamet som evaluerer kvalitetsreforma bør vere ein vekkar for norske lærestadar og styremakter. Vi har lenge ant at mange fagmiljø slit med stort arbeidspress og vanskar med å lage kvalitet av reforma. Etter rektoralva ved universiteta i Bergen og Oslo, der reformkritiske rektorar sikra seg mакta på noko som kan kallas eit lite valsakred, fekk vi mistanke om at alt ikkje er berre velstand ved dei høgare lærestadane i Noreg. No veit vi at norsk høgare utdanning er i trøbbel.

DET VAR TIDLEGARE STATSRÅD Trond Giske som i ein rus av reformoptimisme var namnemakar og fadder til reforma i høgare utdanning. Som ein annan Eirik Raude tenkte han nok at eit lovande namn på det nye landet ville få fart på arbeidet med å endre Noregs utdanningslandskap. Den landsforviste Eirik Raude gav oss Grønland, medan nettverkskongen frå Trøndelag gav oss kvalitetsreforma. Men, som oftast med namn som lover meir enn dei kan oppfylle, slo namnet etter kvart tilbake på barnet. Kvantitetsreforma har vore eitt av fleire mindre flatterande kallenamn på Giske-reforma. No viser den nasjonale surveyen at det er akkurat slik dei store endringane i utdanningssystemet blir oppfatta av dei som kjener konsekvensane best: som ei kvantitetsreform. For når over 80 prosent av lærarane ved universitata og høgskulane meiner det er ein kvantitetsreform dei har fått i hendene, og ikkje noko kvalitetsreform, kan vi ikkje akkurat snakke om ei vellykka reform. Seks av ti meiner at reforma vil bidra til å senke nivået på utdanninga, mens fire av ti er ueinige i denne påstanden.

Berre tre av ti ser kvalitetsreforma primært som ein pedagogisk reform. Samanlikna med den gamle cand.mag.-grada er det kun fire prosent som meiner den nye bachelorgrada vil heve nivået.

SÅ, KVA ER DET som har gått gale? Og korleis skal ein kunne rette opp skadane? Desse to problemstillingane vil bli vesentlege for utdanningsinstitusjonane i år framover. For reforma er komne for å bli, og utfordringa blir å gje henne meinung slik at norske studentar får det gode utdanningstilbodet dei har blitt lova.

Skal vi allereie no peike på eit opplagt problem med heile reforma, er det at ho allereie frå starten av var prega av uklare målsettin-

Kvalitetsreforma seglar vidare mot Grønland?
(Illustrasjon: Heide Ring)

gar og overflatiske slagord. Den eine av leiarane av evalueringsgruppa, Svein Michelsen frå Rokkansenteret i Bergen, seier det slik i eit intervju med Forskerforum i dette nummeret: "... stortingsmeldingen var spesiell. Her var sitat fra Ole Brum og U2s Achtung baby, og den var kortere enn noen annen melding jeg har lest. I det hele en veldig spesiell stortingsmelding. At den var såpass uortodoks, gjorde at det lenge var en diskusjon om hva som egentlig er hovedmålsettingene med kvalitetsreformen."

DET KAN ÒG VERE grunn til å spørje om heile den politiske prosessen i samband med reforma har vore for topptung og ikkje evna å inkludere grasa i utdannings-Noreg. Frå vår ståstad kan det verke som om institusjonsleiarane ved lærestadane har vore i overkant for positive til dei store endringane, og truleg ikkje greidd å presentere uroa og dei problematiske sidene ved reforma overfor styresmaktene. Svein Michelsen peiker i intervjuet med Forskerforum på at kvalitetsreforma blei gjennomført svært fort, og særlig i starten utan noko stor medverknad frå dei som skulle stå for det faglege innhaldet - dei vitskapleg tilsette. Fokuset var retta mot studenten, og vilkåra til dei tilsette blei ikkje problematisert i nokon stor grad. "Til sammen er det festet seg en forestilling om at det faglige og forskninga må vike for andre hensyn," seier Michelsen til Forskerforum.

UNIVERSITETS- OG HØGSKULERÅDET var tidleg ute med å prissette reforma, og kunn gjorde allereie i fjor at statsråd Kristin Clemet

hadde fullfinansiert reforma. Trass i protestar frå mange, inkludert Forskerforbundet, fekk Clemet med dette ei politisk gāvepakke: Ho må vere ein av dei få politikarane i historia som kan smykke seg med å få aksept for å gje nok pengar til ein reform. Og det frå sektoren sjølv! Taparane på denne velsigninga er forskarane og forskinga. Over 86 prosent av dei spurte i surveyen svarar at forskinga må vike til fordel for undervisningsarbeidet. "Vi snakker om en svært stor arbeidsbelastning som går utover annet akademisk arbeid - særlig forskning," forklarar Michelsen til Forskerforum.

Han seier at "Fagmiljøene startet ambisiøst med svært mye mappeevaluering og personlig oppfølging av studentene. Mange av dei endte opp med å "bryte ryggen" etter et semester eller to. En del karakteriserer det som å drive "rovdrift" på ansatte."

FORSKERFORBUNDET MERKAR dei meir negative konsekvensane av den hardare arbeidskvarden i akademia med at talet på alvorlegare personalsaker har gått kraftig opp dei siste åra. Medlemstalet har vore i sterkt vekst i fleire år, og ei ikkje usannsynleg tolking av denne auka kan vere at forskarar føler seg meir pressa på arbeidsplassen. Det er nærliggande å tru at mange fagmiljø slit med underbemanning og at forskingsinnsatsen i Noreg lid under mangel på overskot. Det er i så fall eit faresignal som peikar mot langt alvorlegare konsekvensar både for kvaliteten på undervisninga og ikkje minst forskinga på lengre sikt. Tek ein for lett på ei slik negativ utvikling, kan dei negative konsekvensane av kvalitetsreforma bli langt vanskelegare å rette opp.

FOR I ALT DET tilsynelatande negative om reformprosessen i høgare utdanning, er det verdt å merke seg at sjølv innstillinga til å drive undervisning er i ferd med å endre seg. Skal vi tru dei som evaluerer, er det ein stor aksept for at undervisninga var meir enn overmogen for reformer. Det er stor semje om at det er viktig å satse på tettare oppfølging av studentane, meir skrivetrening og obligatorisk undervisning. Det har dessutan vore stor vilje til å yte ein ekstra innsats for å få på plass reforma. Difor bør både styresmakter og leiinga ved institusjonane no gå i seg sjølv, og oppfylle sin del av arbeidet med dette risikoprosjektet av ei kvalitetsreform. Kvalitetsreforma er underfinansiert, sektoren er underbemannad og prosessen har lide av manglende medverknad frå dei vitskapleg tilsette. Skal det bli noko meinung i Giskes "grønlandske eksperiment", må problema reforma ha skapt takast på alvor.

Agder klar for universitetssøknad

Høgskolen i Agder har fått godkjent sin fjerde doktorgrad av den sakkynlige komiteen, og er dermed klar til å sende søknad om universitetsstatus. Det siste doktorgradsområdet som nå er godkjent er internasjonal økonomi og ledelse.

Fra tidligere har HiA doktorgradsutdanning i nordisk språk og nordisk litteratur, matematikkdidaktikk og IKT - mobil kommunikasjon. Den endelige søknaden om universitetsstatus vil i følge rektor Ernst Håkon Jahr bli sendt rundt årsskiftet.

- Dette er svært gledelig, både for HiA som institusjon, for fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagmiljøet som har arbeidet

med dette og alle som har stått på for å få dette til. Det er en gledens dag, en dag som markerer at et mangeårig arbeid nå er kronet med suksess, sier rektor Ernst Håkon Jahr til HiA-nytt.

- UiS gratulerer Høgskolen i Agder og ser fram til at også HiA får status som universitet, sier UiS-rektor Ivar Langen. Det er en viktig milepæl for forskning og utvikling i Agder, og det vil styrke universitetsmiljøet i Norge.

Snart universitetsrektor?
Rektor ved HiA, Ernst Håkon Jahr.
(Foto: Ingar Myking)

Historisk forskningsavtale med USA

Kunnskapsminister Øystein Djupedal har signert en bilateral forsknings- og teknologiatvæltale med USA. Et viktig formål med den nye avtalen er å sikre norske forskere lett tilgang til amerikanske forskningsmiljøer, og Regjeringen ønsker i tillegg at flere norske studenter skal ta hele eller deler av utdanningen i USA. Det er første gang man signerer en avtale på statlig nivå mellom Norge og USA om forskning og innovasjon. Undertegningen skjedde i forbindelse med at Djupedal besøkte USA før jul, og fra amerikansk side signerte direktøren for National Science Foundation, Dr. Arden L. Bement. Kunnskapsministeren viser til at transatlantisk forskningssamarbeid har lange tradisjoner og at en rekke norske forskere har tatt sin doktorgrad eller gjennomført prosjekter i samarbeid amerikanske kolleger.

Sitatet:

“...mange forskere kan forbausende lite om forskningspolitikk. Jeg har snakket med utallige av dem om hva som er galt, hva som kan endres, etc. – men får ofte litt naive svar. De er så fortapte i sitt eget! De kan være fremragende på sitt felt – men mangler samfunnskunnskap. Det forbauser meg også at debatten bland akademikere er så introvert. Den internasjonale dimensjonen er fraværende – ute i verden vet de ofte mer om norsk akademia enn vi vet om oss selv.”

**Kristin Clemet
til Forskningspolitikk**

- Vi bygger derfor på et solid fundament når vi nå ønsker å videreføre samarbeidet. Flere av de mest fremragende og innovative forsknings- og teknologimiljøene befinner seg i USA, det er nok å se på årets Nobelprivvinnere. Dette viser betydningen av en slik samarbeidsavtale, sier Djupedal.

I tillegg til signering av den bilaterale avtalen, hadde Djupedal samtaler med direktøren for National Science Foundation, Dr. Arden L. Bement, og direktøren for Association of American Universities Dr. Nils Hasselmo under besøket i Washington.

Norge har inngått forskningsavtale med USA.
(Foto: Scanpix)

Foreslår mer forskning på Nordområdene

Norges utfordringer i Nordområdene gjør at forskningen her bør styrkes på en rekke felt, mener Norges forskningsråd. Rådet foreslår blant annet en egen bevilgning på 100 millioner kroner i forbindelse med Det internasjonale polaråret 2007. Forskningsrådets forslag til budsjett for året 2007 kalt Store Satsinger 2007 er nå overlevert regjeringen. Statens bevilgninger til Forskningsrådet bør øke med 1,1 milliarder kroner i 2007, foreslår Norges forskningsråd. Hovedprioriteringene er blant annet næringsrettet forskning, tematiske og teknologiske satsinger, grunnforskning og vitenskapelig utstyr og databaser. Dokumentet Store satsinger er Forskningsrådets første årlige innspill til departementenes arbeid med budsjettforslaget, og det forteller hva Forskningsrådet mener bør være hovedprioriteringene på kommende års statsbudsjett og hvor mye penger som bør brukes på disse. Utgangspunktet for Forskningsrådets budsjettforslag er regjeringens målsetting om at forskningsinnsatsen i Norge skal utgjøre 3 prosent av BNP i 2010. Forskningsrådet foreslår en offentlig vekst på 1,1 milliarder kroner til Forskningsrådet i 2007. Av dette foreslås at 760 millioner kommer fra departementene – og 340 millioner kroner fra Forskningsfondet. Statsbudsjettet for 2006 øker kapitalen i Forskningsfondet med 14 milliarder friske kroner. Rådet foreslår i Store satsinger 2007 en ytterligere økning av fondskapitalen med 15 milliarder kroner i 2007. Et sterkt innslag av fondsfinansiering sikrer troverdigheit og forutsigbarhet i opptrapningsperioden, mener Forskningsrådet.

Konkurranseutsetting

Ingen utskilling av UH-eiendommer

Planene om å skille ut og fristille bygg og eiendommer i Undervisningsbygg AS er droppet i statsbudsjettet for 2006.

– Konklusjonen er gitt, dette har vi stoppet, sier SVs Rolf Reikvam. – Alt er åpent, sier kilder i Kunnskapsdepartementet.

Ved hjelp av intern høring og beslutning ønsket den avgåtte regjeringen å fristille hele bygningsmassen til universitetene og de vitenskapelige høgskolene.

Rapporten "Mer effektiv statlig bygge- og eiendomsforvaltning" anbefalte i fjor å etablere et skille mellom bruker og forvalter. Dette skulle sørge for markedsbasert husleie og økt effektivitet i driften av statlige bygg. Politikken stammet fra Moderniseringsdepartementet (MOD), som ville ha Undervisningsbygg AS gjennomført i årets statsbudsjett. Så sterke var føringene som lå i mandatet til utvalget, at rapporten ikke ble sendt på høring til de berørte partene – bare internt mellom departementene. Deretter ble det nye rettssubjektet satt inn i budsjettproposisjonen.

Ikke tilhenger

– Vi er ikke noe særlig tilhengere av denne new public management-tenkninga om å lage selskaper og etablere betalinger mellom dem for å synliggjøre alle kostnadene, sier SVs Rolf Reikvam i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget til Forskerforum. Det var Reikvam som brakte spørsmålet om Undervisningsbygg på banen og fikk en klar merknad inn i regjeringens tilleggsproposisjon. Ifølge kilder i Kunnskapsdepartementet er det helt åpent hva som skjer videre med Undervisningsbygg-planene.

- Ikke privatisering

Det enorme etterslepet i vedlikeholdsutgifter i UH-sektoren er ikke håndterbart av universitetene og de vitenskapelige høgskolene innenfor dagens netto budsjetttrammer. Etterslepet er en av grunnene til at den forrige regjeringen ville skille ut hele driftsenhetene fra utdannings- og forskningsinstitusjonene i tillegg til eiendommene. Ifølge Høyres Ine Marie Eriksen, som leder KUF-komiteen på Stortinget, handler saken ikke om privatisering eller markedsutsetting.

– Undervisningsbygg ville ha tillatt en budsjettprosess der man kunne be om en større pott til husleiekompensasjon i stedet for en startbevilgning, som er mye vanskeligere å få gjennom i budsjettforhandlingene, sier Eriksen. Hun tror ikke proppen i den planlagte byggporteføljen i UH-sektoren kommer til å bli mindre de nærmeste årene, etter at Stortinget stoppet Undervisningsbygg.

Ny høring?

Ifølge teknisk direktør Frode Meinich ved UiO, frykter driftsorganisasjonen at forslaget om Undervisningsbygg vil komme opp igjen senere.

– Vi tror ikke løsningen er noe god, og vi håper saksbehandlingen vil bli tatt opp igjen med regulær høring. Eller det beste: at de skrinlegger Undervisningsbygg uten å ta det

opp, sier Meinich. Han reagerer på at rapporten ikke sier noen ting om hvordan Undervisningsbygg skal organiseres eller hvor det skal ligge. Den tar heller ikke kostnadsbildet riktig inn over seg, noe som bekymrer de ansatte i driften ved UiO.

– Bygningsmassen må bli liggende i universitetene, og vi må gjøre dem i stand til å håndtere bygningsmassen sin. Bruker og forvalter er enhetene og universitetet sentralt, slik at universitetet blir betraktet som enhver annen stor bedrift eller institusjon som forvalter eiendomsmassen selv gjennom interne incentiver. Vi må inn med ekstra midler i noen år slik rapporten beskriver, og dessuten kapitalisere bygningsmassen, slik at universitetene kan låne på dem og planlegge store økonomiske løft i et lengre perspektiv, sier Meinich til Forskerforum.

Av Andreas Høy Knudsen

Fakta**Offentlig areal**

- Rapporten "Mer effektiv statlig bygge- og eiendomsforvaltning" anbefaler et skille mellom bruker og forvalter av eiendom i statlig sektor.
- For UH-sektoren la den forrige regjeringen selskapet Undervisningsbygg AS inn i budsjettforslaget. Dette ble utsatt gjennom tilleggsproposisjonen til den nye regjeringen.
- Kunnskapsdepartementet eier 1,56 millioner m² bygningsareal ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene. Etterslepet på vedlikehold og nybygg er 27 milliarder kroner.
- MOD har 2,1 mill. m² og Forsvarsdepartementet har 5,4 millioner m².

Kunnskapsdepartementet eier 1,56 millioner m² bygningsareal ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene. Etterslepet på vedlikehold og nybygg er 27 milliarder kroner.

(Foto: Ingar Myking)

Verdas største forskar forbund

Verdas største organisasjon for akademiske lærarar og universitetstilsette skal skipast i Storbritannia. Medlemmene i dei to organisasjonane Association of University Teachers (AUT) og The University & College Lecturers' Union (NATFHE) har med stort fleirtal røysta for samanslåing. University and College Union (UCU) vert namnet på det nye fagforbundet som vert oppretta 1. juli. UCU får om lag 116 000 medlemer. Majoriteten av medlemmene vert akademiske lærarar, men NATFHE har tidlegare organisert bibliotekarar, administrativt tilsette ved universiteta og ein del andre grupper som òg vert med inn i UCU. I dag har AUT 48 000 medlemmar og NATFHE 68 000.

58 søknader til SFI-ordningen

Forskningsrådet har mottatt 58 søknader om Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI). Av de 58 som står som vertsinstitusjon er 32 forskningsinstitutter, 21 fra UoH-sektoren og fem bedrifter/helseforetak. IKT er størst med 12 søkergrupper. Marinforskning er inne i ti av søkerne. SINTEF står som vertsinstitusjon for 15, mens NTNU og Universitetet i Oslo har seks søker. Et SFI vil i mange tilfeller være basert på et samarbeid på tvers av geografiske grenser gjennom at bedriftspartnerne og andre partnere er lokalisert i andre regioner enn vertsinstitusjonen.

Arbeidsliv

Vil fjerne streikeretten til ballettpedagogar

Styret ved Den Norske Balletthøyskole vil ikkje inngå tariffavtale med Forskerforbundet – med mindre forbundet seier frå seg retten til "streik og blokade".

"Streik og blokade er ikke legitime kampmidler overfor Den Norske Balletthøyskole. Bruk av slike virkemidler vil i realiteten innebære skolens død." Slik heiter det i eit brev sendt frå styret ved den private høgskolen i Oslo til Forskerforbundet. Forbundet har i fleire månader freista å få i stand forhandlingar om ein tariffavtale for dei sju medlemmene blant dansepedagogane ved høgskolen.

Til Riksmeklingsmannen

Brevvekslinga mellom dei to partane viser at situasjonen er låst. Forskerforbundet har to gonger sendt krav til tariffavtale til høgskolen, seinast 22. november. Styreleiar Arne Norum ved Den Norske Balletthøyskole (DNBH) svarte: "Vi har tidligere skrevet at vi er positive til forhandlingar under en forutsetning at retten til streik og blokade frasies før forhandlingar. Vi kan ikke se at dette er bekreftet." Forskerforum har vore i kontakt med Arne Norum, men han avslo å kommentere saka. Forskerforbundet går ikkje med på kravet frå DNBH. I brev til DNBH har Forskerforbundet vist til lov om arbeidstvistar som regulerer streikeretten.

– Det er heilt uakseptabelt å skulle seie frå seg streikeretten. Dette er eitt av verke-midla vi har for å få oppretta ein tariffavtale. Dersom styret ved Balletthøyskolen står fast ved dette, vil vi oversende plassoppseiing og gje ei melding til Riksmeklingsmannen som kan få i stand mekling, seier forhandlingssjef Frank Anthun i Forskerforbundet. Han un-

Den Norske Balletthøyskole er ei stifting. Om lag 60 prosent av midla til å drive kjem frå staten, resten frå elevane som betalar studieavgift. Skulen tilbyr bachelor i dans og pedagogikk. (Illustrasjonsfoto: Scanpix)

derstrekar at Forskerforbundet heile tida har ynskt ei forhandlingsløysing, men at kravet om å fråfalle streikeretten før forhandlingane har gjort dette umogleg.

dei måtte spare 500 000 i lønskostnader i løpet av resten av 2005 ved ein felles dugnad. Pedagogane fekk ikkje presentert totalbudsjettet og dermed ikkje oversyn over heile økonomien.

Underbetalte

Forskerforum har snakka med tilsette dansepedagogar ved DNBH som er misnøgde med det dei meiner er dårlige arbeidstilhøve ved skulen. Dei vil ikkje stå fram med namn av omsyn til arbeidsmiljøet. Ei omstridd sak gjeld to av dei tilsette som tek vidareutdanning på mastergradsnivå utan kostnader for høgskulen. Dei har måttå forplikte seg til fire års bindingstid i stillingane sine. Medlemmene i Forskerforbundet har vidare fått skriftleg forbod mot å drøfte forbundssaker med dei andre tilsette, eller verve fleire medlemmer.

Pedagogane Forskerforum har vore i kontakt med, meiner at alle tilsette ved DNBH er svært underbetalte, både i høve til utdanning, stillingskode og ansienitet. Fram til no har dei ikkje hatt pensjonsrettar. Eitt domme er ei års-lønn på 290 000 kr for ein pedagog som har fyresteletekorkompetanse og mange års ansienitet. Til samanlikning er byrjarløna for ein fyresteletektor ved Statens balletthøgskole 385 000.

Leiarektepar

Samarbeidsklimaet på høgskulen ser ikkje ut til å vere det beste. Dei tilsette Forskerforum har vore i kontakt med, meiner at det ikkje gjer saka lettare at rektor og styreleiar ved DNBH er gifte. Dei to har sete i stillingane i ni år. Sjølv om stiftingslova ikkje er til hinder for dette, spør dei tilsette seg om dette kan vere klokt. Dei er òg sterkt kritiske til den nye universitets- og høgskolelova som ikkje stiller kompetansekrav til styremedlemmer eller rektor ved ein privat høgskole.

Medlemmene i Forskerforbundet ved DNBH ynsker at Kunnskapsdepartementet og Ut-danningskomiteen på Stortinget tek ein kritisisk gjennomgang av verknadene av lova for dei private høgskulane.

Rektor ikkje part?

Forskerforbundet har sendt breva i saka om tariffavtale til både styreformann Arne Norum og rektor Ann Kristin Norum. Svara frå DNBH som Forskerforum har sett, har kome frå berre Arne Norum, dels saman med styremedlem Bjørn Brodwall. I eit e-brev sendt 22. november presiserer Arne Norum: "Rektor ved skolen er ikke part i saken, dette er styrets ansvar."

To av sju styremedlemer ved DNBH, Olga Mørk og Tove Jeppson, trekte seg frå styret i fjor haust. Jeppson vil ikkje kommentere saka, medan Olga Mørk seier til Forskerforum at ho trekte seg av personlege grunnar. Dermed har styret berre ein ekstern represen-tant. Rektor er sekretær for styret.

Stor misnøye ved Balletthøyskolen. Rektor og styreleiar, som er ektefellar, er i konflikt med dei fagleg tilsette. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Staten finansierer

DNBH vert hovudsakleg finansiert av stats-tilskot og skulepengar frå studentar. Desse midla har auka frå til saman om lag 3,6 millionar kroner i 2001 til 9,5 millionar kroner i 2006. Trass ein auke på nær seks millionar kroner, har løningane halde seg omrent på same nivå i heile perioden. Dei tilsette ynsker ein lønspolitikk der dei vert løna etter statens lønsregulativ på lik line med andre høgskular det er nærliggjande å samanlikne seg med.

Hausten 2005 auka elevtalet med om lag 30 prosent. Samtidig vert 1 ½ stilling fjerna. I faggruppemøte 9. juni 2005 fekk pedagogane beskjed av rektor Ann Kristin Norum om at

Av Kjetil A. Brottveit

Finansiering

Finansminister for forskning

– Jeg lover å følge opp forskningsmeldingen. Målet om å bruke tre prosent av BNP til forskning står fortsatt fast, sa finansminister Kristin Halvorsen på Unios årskonferanse i desember.

Finansministeren ønsket å forklare hvorfor regjeringen ikke kunne følge opp forrige regjerings forslag til vekst i forskningsfondet.

– De la på mer enn det Stortinget vedtok under behandlingen av forskningsmeldingen. De gjorde en frekkas før de gikk av. Vi lar oss ikke binde av et slikt politisk spill. Men jeg lover at vi skal følge forskningsmeldingens ambisjoner ved de neste korsveiene, sa Halvorsen.

Hun innrømmet likevel at Clemet og Bondevik ikke hadde gjort annet enn å følge opp SVs forslag om opptrapping av forskningen.

– Men vi sitter ikke alene i regjeringen, meddelte SV-lederen.

Finansministeren pekte på at Norge er heldig stilt i verdenssammenheng.

– Vi er et rikt land, men faren med denne rikdommen er at vi ikke innser at vi må investere i framtiden. Når Finland og Irland har greidd dette uten oljepenger, må vi også kunne greie det. Vi må tørre å tenke stort, og å gjøre valg som tåler å bli sett tilbake på om 20 år, sa Halvorsen.

Hun understrekte at ambisjonene om å investere i framtiden henger sammen med satsingen på forskningen.

– Spørsmålet blir nå om næringslivet greier å stå for to tredjedeler av "tre-prosent-målet". Jeg tviler. Kanskje må det offentlige inn med enda mer.

Finansministeren snakket ellers varmt om offentlig sektor til deltakerne på Unios konferanse.

– Vår viktigste nasjonalformue er folk. Jeg vil ikke ha noe av at næringslivsfolk ser på seg selv som verdiskapere og på offentlig sektor som en utgiftspost der det ikke skjer verdiskapning. Det vil jeg ha slutt på, sa Halvorsen. Kristin Halvorsen markerte også at regjeringen ikke bare vil snakke med LO, men gjerne også samarbeide med Unio.

– Døra mi er åpen. Har dere forslag til neste statsbudsjett, så vil jeg gjerne høre dem, sa Kristin Halvorsen, men understreket samtidig at invitasjonen ikke er et signal foran lønnsoppgjøret.

– Regjeringen vil forholde seg til alle fag forbundene. Det ligger et viktig signal i at jeg kommer hit, og jeg kommer gjerne tilbake neste år, sa Halvorsen.

Av Ingar Myking

Kristin Halvorsen innrømmet på Uniokonferansen 2005 at Clemets og Bondeviks statsbudsjett forslag ikke har gjort annet enn å følge opp SVs forslag om opptrapping av forskningen.
(Foto: Scanpix)

Kunsten kan ikke telles

Lederne for kunstudanningerne i Oslo, Bergen og Trondheim mener kunstudanningers særeghet har blitt undervurdert. De vil ikke ha kvalitetsreformens telleregime, skriver Klassekampen. Etter kvalitetsreformen måles kvaliteten på høyere utdanning blant annet gjennom poenggivning ut fra antall bøker og artikler publisert i utenlandske fagtidsskrifter. Dette er standarder som lederne ved Norges kunsthøgskoler ikke vil innføre. I løpet av neste år skal Universitets- og høgskolerådet opprette en utredningskomité hvor man skal se på hvordan volum og kvalitet på kunstnerisk utviklings arbeid kan vurderes.

Gutter stryker mest

Strykprosenten for høyere utdanning viser at gutter stryker hyppigere enn jenter. De siste syv årene har skjøvheten hatt en markant økning ved universitetet, skriver Universitas. Ferske tall fra Database for statistikk om høgere utdanning viser at gutter stryker oftere enn jenter. Denne trenden gjelder også Universitetet i Oslo og høgskolene tilknyttet Studentsamskipnaden i Oslo. I vårsemesteret strøk 9,9 prosent av jentene og 12,9 prosent av guttene ved UiO. Denne skjøvheten har blitt forsterket de siste årene. I 1996 var det 0,7 prosentpoeng som skilte kjønnene, i 1999 1,5 prosentpoeng og i 2002 2,1 prosentpoeng.

Operasjon Forskning

Studentenes Landsforbund skal fra 30. januar til 5. februar arrangere kampanjen Operasjon Forskning. Målet er å bevisstgjøre studentene om deres rettigheter og muligheter til å delta i forskningsarbeid allerede under studietiden. Gjennom kampanjen vil Studentenes Landsforbund synliggjøre mulighetene for et mer aktivt læringsmiljø og sette fokus på oppdatert kunnskap. Med kvalitet i blikket, bevæpnet med fargerike buttons, plakater og klistermerker, ønsker Studentenes Landsforbund å fokusere på at studentene skal bli mer bevisst sine rettigheter og kreve innflytelse og engasjement. Vi vil oppfordre tillitsvalgte og studentrepresentanter om å arrangere forskjellige events under kampanjen, for eksempel Forskningsbingo, foredrag, quiz og temafester.

Enstemmige om 3 prosent-målet

Målet om å trappe opp FoU-innsatsen i Norge til 3 prosent av BNP innen 2010 ligger fast. Det vedtok en enstemmig Kirke-, utdannings- og forskningskomite i Stortinget før jul. Komiteen sier også ja til Forskningsrådets forslag om en storsating på forskning knyttet til Nordområdene. Et bredt flertall i Stortinget ga under behandlingen av Forskningsmeldingen ("Vilje til forskning") uttrykk for at FoU-innsatsen i Norge må trappes opp fra dagens 1,75 prosent til 3 prosent av BNP innen år 201

Regjeringen svikter halve arbeidslivet

Regjeringen svikter halve arbeidslivet og lar en million arbeidstakere jobbe uten vern om arbeidstiden. Jeg er dypt skuffet, sier leder i Akademikerne Christl Kvam. Regjeringspartiene går inn for automatisk å unnta også "særlig uavhengige stillinger" fra vern og begrensninger på hvor mye de kan jobbe. Fra før er "ledende stillinger" unntatt arbeidstidsbestemmelser, det vil si folk som arbeider i faglig selvstendige jobber. Akademikerne mener innstillingen berører opp til en million arbeidstakere fordi loven praktiseres mer liberalt enn politikere sier de ønsker den skal gjøre.

Trekker krav mot u-land

Regjeringen endrer WTO-kursen, særlig når det gjelder handel med tjenester - GATS. Regjeringen har besluttet å trekke krav til u-land innenfor områder som strømdistribusjon, vannforsyning og høyere utdanning. – Regjeringen ønsker gjennom dette å sende et klart politisk signal om at man ikke ønsker å bidra til å presse utviklingsland til å liberalisere i sektorer som er sentrale i myndighetenes tjenesteyting til befolkningen, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre. Dette kommer fram i utenriksministerens redegjørelse i Stortinget i forkant av WTO-forhandlingene i Hong Kong.

Forskning

Kutter forskningskrav til undervisning

HF-fakultetet ved Universitetet i Bergen har fått aksept for at førstesemesterstudenter ikke trenger lærere med forskningskompetanse. Forskerforeningen krever nå en avklaring på eksplosjonen i bruk av lektorer og vit.ass.-er til alle slags formål ved UiB.

Før jul regnet Forskerforeningen ved Universitetet i Bergen seg fram til at det var ansatt 226 personer i universitetslektorstillinger ved institusjonen. 125 var i lave stillingsbrøker, og hele 182 var midlertidig ansatte. Den verste avdelingen er HF-fakultetet, som bruker 32 deltidslektorer i midlertidige stillinger. Senest i høst hyrte HF åtte universitetslektorer i 50 prosent stillinger med 100 prosent undervisningsplikt i høstsemestret og ingen arbeidsoppgaver resten av året.

Billig løsning

– Dette dreier seg rett og slett om å løse universitetets ordinære undervisningsoppgaver på en billig måte, sier leder i FUB Bjarne Meidell. Forskerforeningens undersøkelse viser at HF, jus og psykologi er storbrukere av universitetslektorer ved UiB.

Bjarne Meidell har forståelse for at universitetet trenger arbeidskraft – ikke rigorøse regler som stopper arbeidet. Skillet går mellom bistillingene og mulighetene ellers på arbeidsmarkedet. De fleste av de 53 lektorene i 20 prosent stilling ved Medisinsk fakultet har arbeid på sykehuset i tillegg. Ved jus har lektorene gode jobbmuligheter utenfor fakultetet. De lave stillingsbrøkene ved HF-fakultetet er imidlertid vanskeligere å godta, ifølge FUB. Foreningen reagerer på HF-s praksis med å utlyse stipendiatstillinger for tre år med mulighet for forlengelse "dersom det finnes ledige midler." Ifølge Meidell er formuleringen svært uheldig.

– Personalavdelingen har sett dette, men ikke fakultetet, som kjørte en slik utlysning senest i november, sier Meidell. Han mener den enkleste måten å få kvalifisert undervisning gjort ved HF, er å lyse ut stipendiatstillinger for fire år, i stedet for de treårige stillingene, og gi 25 prosent undervisning.

Helt legitimt

HF-fakultetet har ifølge fakultetsdirektør Audun Rivedal fått aksept for at undervisning på førstesemesterstudiet er en virksomhet der man ikke trenger forskningskompetanse. Han viser i stedet til en faglig framgang som følge av seminarmodellen på førstesemesterstudiet. Antall personell på lærersiden har tredoblet seg på få år, og strykprosenten til studentene har falt vesentlig – ned mot null.

– Hovedveksten i bruk av universitetslektorer har kommet på områder hvor det er helt legitimt; på førstesemesterstudiet, ved ex.phil. og språkopplæring for utenlandske studenter og ansatte, sier Rivedal. Han mener fakultetet er i en spesiell situasjon hvor undervisningsbyrden kommer i ett semester og skaper et tidsbegrenset behov for folk.

Bruken av universitetslektorer i midlertidige deltidsstillinger har kommet ut av kontroll ved UiB, konstaterer lokallagsleder Bjarne Meidell i Forsker forbundet. (Foto: Forskerforum)

Kombinasjonen av faste deltidsstillinger og midlertidig ansettelse som timelærer kan være et problem, men folk tilpasser seg, ifølge fakultetsdirektøren.

– Vi har dessuten en gruppe ansatte som er inne i vikarstillinger og på prosjekter, der en del er universitetslektorer. Dette gjør tallet på universitetslektorer høyt ved HF, sier Rivedal til Forskerforum.

Lover bedring

Forskerforeningen ved UiB ber nå rektor Sigmund Grønmo om å ta oppmuntre mot bruken av universitetslektorer og vitenskapelige assisterenter ved avdelingene. FUB mener universitetet ikke kan begrunne lave stillingsbrøker med økonomi når man i stedet kan slå sammen til hele stillinger. Midlertidige kontrakter kan dessuten ikke begrunnes med at kvalitetsreformen er et "prosjekt," fordi økt seminarundervisning er et permanent resul-

tat av reformen. Forskerforeningen aksepterer å bruke vit.ass.-stillinger også til undervisning. Forutsetningen er at man klart definerer hvor mye av innholdet i stillingen som skal gå til undervisning og hvor mye som skal gå til forskning.

Rektor Sigmund Grønmo sier til Forskerforum at reglene for hvordan vit.ass.-stillinger kan brukes, skal bli fulgt ved UiB.

– Vi skal ha en grundig gjennomgang av hele spørsmålet om undervisningsstillinger, førstesemesterstudiet, universitetslektorer og vit.ass.-bruk i desember, og jeg kan ikke forsiktere hva vi kommer fram til, sier Grønmo. Han ønsker derfor ikke å kommentere situasjonen ved HF-fakultetet.

– Alt jeg kan si, er at Forskerforeningens innspill er viktig i denne sammenhengen, sier Grønmo.

Av Andreas Høy Knudsen

Mer liberal bioteknologilov

Den tidligere Bondevik-regjeringens restriktive bioteknologilov kommer til å bli liberalisert. Det kom klart fram under en åpen høring i regi av Sosial- og helsedirektoratet og Bioteknologienemnda 7. desember. I Soria Moria-erklæringen gikk den rødgrønne regjeringen inn for å endre bioteknologiloven i retning av mindre restriktive regler for forskning på befruktede egg.

– Foreløpig skal vi innhente ulike syn og råd på saken før vi legger frem en uttalelse i januar, sier Bioteknologienemndas direktør Sissel Rogne til Aftenposten.

Regjeringens forskningsutvalg

Regjeringen har opprettet et fast regjeringssutvalg for forskning. Utvalget ledes av kunnskapsministeren, og består for øvrig av arbeids- og inkluderingsministeren, finansministeren, fiskeri- og kystministeren, landbruks- og matministeren, helse- og omsorgsministeren, nærings- og handelsministeren, olje- og energiministeren, miljøvernministeren, utviklingsministeren og en statssekretær fra Statsministerens kontor. Øvrige statsråder kan trekkes inn ved behov.

Kvalitetsreformen

Norge er antiintellektuelt

Et solid flertall av vitenskapelige ansatte ved norske universiteter og høgskoler mener Norge er et samfunn med sterke innslag av antiintellektualisme, viser en ny, stor survey.

Hele 58,4 prosent av forskerne og de vitenskapelige ansatte ved landets høyere læresteder er enten enige eller sterkt enige i at de lever i et land med sterke innslag av antiintellektualisme. Det kommer fram i den store, nasjonale surveyen som har blitt utført av gruppen som på oppdrag av Kunnskapsdepartementet evaluerer kvalitetsreformen. 3416 vitenskapelig ansatte ved norske universiteter og høgskoler har blitt spurtt om erfaringene med kvalitetsreformen. 2060 eller 60 prosent har svart. 41,6 prosent er uenige eller sterkt uenige i påstanden om sterk norsk antiintellektualisme.

Noen flere mener at akademiske yrker nyter høy anseelse i Norge, 53,2 prosent.

Ikke overraskende

- Det er ikke overraskende at så mange opplever at Norge har sterke innslag av antiintellektualisme. Sammenlignet med mange andre europeiske land har nok den kulturelle kapitalen relativt lavere verdi i Norge, sier Johs Hjellbrekke, førsteamanuensis i sosiologi ved Universitetet i Bergen.

Arbeidet med å evaluere kvalitetsreformen er delt mellom Rokkansenteret ved Universitetene i Bergen og forskningsinstituttet NifuStep i Oslo.

Hjellbrekke, som representerer Rokkansenteret, mener det kan se ut til at de som har mye akademisk kapital i Norge, i denne sammenheng ansatte i akademia, opplever liten forståelse for deres egenart og profesjon.

- Bruker vi kvalitetsreformen som eksempel, virker det som om svært mange i akademia opplever reformen som noe som har blitt presset gjennom fra andre sektorer. Man aner konturene av en opposisjon mellom det Rune Slagstad har kalt en markeds-teknokratisk elite og professorene ved de høyere lærestedene. En av motreaksjonene ble det såkalte "professoroppropet" som blant annet kan leses som en protest mot deler av prinsippene som ligger til grunn for kvalitetsreformen, mener sosiologen.

Det faglige må vike

Førsteamanuensis Svein Michelsen ved Rokkansenteret har ledet evalueringssarbeidet sammen med Per Olaf Aamodt, NifuStep.

Han peker på at kvalitetsreformen ble gjennomført svært fort, og særlig i starten uten noen stor medvirkning fra de som skulle stå for det faglige innholdet - de vitenskaplig ansatte. Fokuset var rettet mot studenten, og ansattes vilkår ble ikke problematisert i noen stor grad.

- Til sammen er det festet seg en forestilling om at det faglige og forskningen må vike for andre hensyn. Kanskje er dette noe av

Akademiske yrker nyter høy anseelse i Norge

Sterkt enig	2,2 %
Enig	51 %
Uenig	40,7 %
Sterkt uenig	6,1 %

Norge er et samfunn med sterke innslag av anti-intellektualisme

Sterkt enig	11,4%
Enig	47 %
Uenig	39 %
Sterkt uenig	2,6 %

grunnen til at så mange opplever at de lever i et antiintellektuelt samfunn, spør Michelsen.

Lønn

Hjellbrekke peker på at lønn er et annet parameter som kan brukes i vurderingen av verdsetting av akademisk kapital i landet.

- Ansatte i akademia i Norge kommer nok dårligere ut her sammenliknet med andre grupper. Det samme gjelder størrelsene på bevilgningene til grunnforskning, sier han.

- Sammenligner vi de ansattes rolle i kvalitetsreformen med Reform 97 i grunnskolen, er det noen slående forskjeller. Grunnskolens reform førte til store lønnsløft og myndigheten måtte forhandle seg frem punkt for punkt. Kvalitetsreformen ble bare innført med store arbeidsbelastninger for de ansatte og mindre tid til forskning som åpenbare konsekvenser. Hvor var Forskerforbundet og de andre fagorganisasjonene? spør Michelsen.

- Sammenlignet med mange andre europeiske land har nok den kulturelle kapitalen relativt lavere verdi i Norge, sier Johs Hjellbrekke, førsteamanuensis i sosiologi ved Universitetet i Bergen. (Foto: Ingar Myking)

Kvalitetsreformen

Forskerne stoler ikke på sensurordning

Tre fjerdedeler av vitenskapelig ansatte ved norske universiteter og høgskoler mener den nye finansieringsordningen, der pengene følger studentene, på sikt vil medføre en høyere terskel for å stryke studenter.

Den oppsiktsvekkende store skepsisen til det nye systemet for finansieringen kommer frem i den store nasjonale surveyen som blir utført av gruppen som evaluerer kvalitetsreformen. Systemet med at lærestedene ikke "tjener" penger på å stryke studenter ved eksamen har ført til en langvarig debatt om kvaliteten på norsk høyere utdanning i norske medier. På lavere grad er det ikke lenger krav om bruk av ekstern sensor, og mange har hevdet at fristelsen til å la kandidater i grenselandet til stryk skli gjennom med laveste ståkarakter istedenfor stryk er for stor. Nå får skeptikerne bekreftet at det nye systemet sliter med legitimiteten i akademia.

Høyere terskel for stryk

3416 vitenskapelig ansatte ved norske universiteter og høgskoler har blitt spurt om erfaringene med kvalitetsreformen. 2060 eller 60 prosent har svart.

I surveyen blir de spurte bedt om å ta stilling til følgende påstand "den nye finansieringsordningen (stykprisfinansieringen) vil på lengre sikt medføre en høyere terskel for å stryke studenter ved universiteter og høgskoler generelt." Hele 19,3 prosent er sterkt enig, 54,5 er enig, 22,9 er uenig og 3,3 er sterkt uenig i påstanden. Surveyen viser også at troen på at sensuren blir gjennomført skikkelig øker dersom personene selv eller deres næreste familjø gjennomfører sensuren. Likevel er over hver tredje ansatte eller 37,5 enige eller sterkt enige i at de selv opplever det som det er en høyere terskel for å stryke studenter ved norske læresteder med det nye systemet.

Urovekkende

- Det er grunn til bekymring, sier Svein Michelsen, førsteamanusis ved Universitetet i Bergen (UiB). Han leder evalueringen av reformen sammen med Per Olaf Aamodt ved NIFU STEP.

Han sier at mange vitenskapelig ansatte er uralige for konsekvensene av overgangen fra det gamle systemet til det nye.

- Noen spør hvorfor en bruker ekstern sensor i grunnopplæringen, men tar den vekk i høyere utdanning. For mange er dette et tankekors, sier Michelsen.

Johs Hjellbrekke, førsteamanusis i sociologi ved UiB er faglig hovedansvarlig for surveyen. Han mener at innvendingene mot det nye sensursystemet må tas på alvor.

- Vi vet ikke om konsekvensen blir som mange frykter, men det ikke tvil om at det hersker stor tvil om systemet er godt nok, kommenterer Hjellbrekke.

- Her står iverksettingen ved den enkelte institusjon og familjø sentralt. Det er variasjoner i måten ulike institusjoner og familjøer avvikler sensuren på, sier Michelsen.

Haug ikke forbause

Kvalitetsreformen har ført til at 25 prosent av de statlige bevilningene til universiteter og høgskoler nå er resultatbaserte. Utdanningsinstitusjoner kan gå glipp av opp til 102 000 kroner for hver student som stryker til eksamen. I fjor høst gikk flere forskere ut i media med påstander om at økonomiske motiver kan påvirke karaktersettingen. Professor i pedagogikk, Peder Haug ved Høgskolen i Volda, startet debatten. I et intervju i Aftenposten fortalte han at han kjente fagfolk som gir E i stedet for F fordi de økonomiske konsekvensene av å stryke en student har blitt så store.

Haug er ikke overrasket over den store skepsisen som kommer fram i evalueringen av reformen.

- Etter debatten i høst har jeg opplevd å få mye støtte fra ansatte ved både universiteter og høgskoler. Folk har tatt uoppfordret kontakt og bekrefet inntrykket mitt og det resultatet som kommer fram i surveyen, kommenterer Haug.

- Det som har overrasket meg mest med saken er hvordan systemet har møtt kritikken. Det gjelder både Universitets- og høgskolerådet og fagdepartementet. De avviser problemstillingen fordi det ikke foreligger bevis, blir det sagt.

- De forstår ikke at det er en frykt blant vitenskapelig ansatte i landet for at den nye sensur- og finansieringsmodellen kan korrumper eksamenssystemet. Modellen kan vise seg å holde den, men når så mange frykter en slik korrumpering, har vi et problem, påpeker Peder Haug.

Moralen følger ikke konjunkturene

Arild Raaheim er professor i universitetspedagogikk ved UiB og medlem av forskerteamet som evaluerer kvalitetsreformen. Han var en av dem som var kritisk til Peder Haugs uttalelser i Aftenposten.

- For det første skal det mye til at strykprosenten ikke går ned med en tettere oppfølging av studentene. For det andre synes jeg Haug skøyt langt over mål med kritikken. Han bidro til å mistenkliggjøre en hel sektor med å antyde at moralen følger konjunkturene.

- To tredjedeler av de som svaret i surveyen mener terskelen for stryk er blitt høyere. Viser ikke det at Haug måtte ha noe rett?

- Nå svarte bare 37 prosent bekrefrende på det samme om de selv var sensorer. Dette viser at det er en uro i systemet. Det skal en ta på alvor og det er viktig med debatt, men Haug gikk så langt som å si at stryktallene gikk ned på grunn av økonomiske motiver. Systemet kan fungere bra det, selv om det er uro, sier Raaheim.

Annen rapport frikjenner

Med kvalitetsreformen kom endringer av karakterskala, og det ble ikke lenger et absolutt krav om bruk av ekstern sensor på lavere grad (bachelor). Departementet bestilte to rapporter fra NIFU STEP høsten 2005 for å belyse henholdsvis karaktersetting og eventuelle endringer i strykprosent etter innføring av kvalitetsreformen og en komparativ rapport om andre lands sensorordninger.

Rapportene konkluderer i følge Kunnskapsdepartementet med at det ikke er mulig å påvise statistisk noen endring i tilbøyelighet til å stryke kandidater som følge av kvalitetsreformen. Det er også lite behov for å styrke legitimiteten til sensorordningene som institusjonene nå legger opp til, i følge Kunnskapsdepartementet. Rapporten konkluderer videre med: "Land det er naturlig å sammenligne oss med praktiserer ikke ekstern sensur ved alle eksamener - men har ulike varianter av tilsynsordninger som ligner Norges modell. Debatt om mulig sammenheng mellom manglende stryk og resultatbasert finansiering er ukjent i andre land der en også har resultatbasert finansiering og ikke krav til ekstern sensor. Det anbefales å styrke innsyn i og vurderingene av eksisterende sensorsystemer og eksamsrutiner kombinert med utveksling av "best practice". NOKUTs rolle burde utvides gitt dets rolle som overordnede ansvarlig for nasjonalt kvalitetssikringsarbeid innen høyere utdanning."

Holdningsdata gir ikke svar

Forskningsleder Bjørn Stensaker ved NIFU STEP var med på å forfatte rapporten til departementet og nyanserer bildet. Han er også med i forskerteamet som evaluerer kvalitetsreformen.

- På Kunnskapsdepartementets hjemmesider oppsummerer de blant annet at "... det er også lite behov for å styrke legitimiteten til sensorordningene som institusjonene nå legger opp til." Det stemmer vel lite overens med surveyen fra evalueringen av kvalitetsreformen?

- Jeg har ikke skrevet Kunnskapsdepartementets oppsummering av rapporten. Vi har ikke ment noe om legitimiteten til sensurordningen blant forskerne. Vi skriver at det ikke er mulig å påvise statistisk noen endring i tilbøyelighet til å stryke kandidater som følge av endringen i finansieringsordningene. Dessuten påpeker vi at det kan være grunn til å gjøre grep med sensorordningen siden den likevel blir mistenkliggjort i avisene, sier forskningsleder Bjørn Stensaker ved NIFU STEP. Han er også med i forskerteamet som evaluerer kvalitetsreformen.

Stensaker bekrefter at de kjente til resultatene fra holdningssurveyen om kvali-

– Det som har overrasket meg mest med saken, er hvordan systemet har møtt kritikken. Det gjelder både Universitets- og høgskolerådet og fagdepartementet, sier Peder Haug. (Foto: Scanpix)

tetsreformen, men mener ikke at det ville vært naturlig å ha med dette i rapporten til departementet.

– Dette er holdningsdata som sier noe om forventninger på lang sikt, og de sier ingenting om situasjonen akkurat nå. Men siden konklusjonen er at det foreløpig ikke er grunn til å hevde at strykprosenten endres som en følge av finansieringsordningene, må jo det være oppmuntrende for de vitenskapelige ansatte. Det indikerer jo at hensynet til kvalitet fremdeles står sterkt.

– *Men ville ikke denne kunnskapen utfylt bildet?*

– Holdningsdata er selvsagt viktig, og de vil jo inngå i de mer sammenfattende analysene fra evalueringen. Når vi gjorde nevnte studie var imidlertid ikke disse tallene tilgjengelig for publikasjon etter avtale i forskergruppen.

Debatten i utlandet

– Rapporten konkluderer videre med: "Land det er naturlig å sammenligne oss med praktiserer ikke ekstern sensur ved alle eksamener – men har ulike varianter av tilsynsordninger som ligner Norges modell. Debatt om mulig sammenheng mellom manglende stryk og resultatbasert finansiering er

ukjent i andre land der en også har resultatbasert finansiering og ikke krav til ekstern sensor." I Danmark har det vært en stor debatt om "taxametersystemet" og danske forskere føler seg presset til å ikke stryke studentene i frykt for å tape penger i statskassen. Er ikke det relevant?

– Vi har nevnt denne debatten i rapporten, men poenget her er jo at denne debatten foregår selv om de faktisk har ekstern sensur på lavere gradsnivå, og den er jo i Danmark nevnt som en garantist for at kvalitetsnivået opprettholdes. Det sentrale poenget er at i forhold til sensurering må synspunktene nyanseres. Det er ikke nødvendigvis slik at ekstern sensor er best og tilsynsordning er verst. Med nye studieformer trenger en ulike evaluatingsformer.

Stensaker avslutter med å påpeke at det er uansett for tidlig å komme med bastante konklusjoner om kvaliteten på utdanningen og hvordan sensuordeningen virker.

– Ser vi på holdningsdata over en femårsperiode, viser det uansett at synet på kvaliteten i norsk høyere utdanning holder seg svært stabilt. Kvalitsreform eller ei.

Av Ingar Myking

Den nye finansieringsordningen (stykprisfinansieringen) vil på lengre sikt medføre en høyere terskel for å stryke studenter...

a) ... for meg når jeg er eksamsensor i mitt fag:

Sterkt enig	7,1 %
Enig	30,4 %
Uenig	47 %
Sterkt uenig	15,5 %

b) ... ved mitt institutt/avdeling:

Sterkt enig	11,1 %
Enig	44,6 %
Uenig	35,9 %
Sterkt uenig	8,3 %

c) ... ved universiteter og høyskoler generelt:

Sterkt enig	19,3 %
Enig	54,5 %
Uenig	22,9 %
Sterkt uenig	3,3 %

Tre fjerdedeler av de vitenskapelig ansatte er skeptiske til dagens sensuordenning. (Foto: NTNU Info)

Kvalitetsreformen

Kvalitetsreformen ble kvantitetsreformen

Både studenter og vitenskapelig ansatte ved norske universiteter og høgskoler mener at obligatorisk undervisning og tettere oppfølging har vært nødvendig for å reformere høyere utdanning. Men det har kostet store arbeidsbelastninger og mindre tid til forskning. Og de ansatte mener kvaliteten på norsk utdanning ikke har blitt bedre, viser første del av evalueringen av kvalitetsreformen.

Studietilbuddet i høyere utdanning har definitivt endret seg. Det er slutt på tiden da en "lå ved" universitetene. Fullt mellomfag i forberedende godtas ikke lenger – verken av studentene eller de ansatte. Dagens studier er differensiert, modulert og knyttet til flerårige studieprogrammer. Det er stor aksept for at arbeidsformene for studentene skal være forpliktende og obligatorisk. Skrivetreningen har fått større plass i undervisningen. Samtidig har tiden ansatte bruker på vurdering økt betydelig – noe som har gått på bekostning av forskningen. Dette er noen av hovedkonklusjonen i den ferske underveisrapporten fra forskergruppen som på oppdrag av Kunnskapsdepartementet evaluerer kvalitetsreformen.

– Det er en relativ stor misnøye blant de ansatte over disse konsekvensene av reformen. Det er mindre tid til forskning, og kvaliteten på studieløpet som helhet blir ikke oppfattet som like høy som før, sier Svein Michelsen, førsteamanuensis i statsvitenskap ved Rokkansenteret, Universitetet i Bergen (UiB). Han og Per Olaf Aamodt ved NifuStep leder den store evalueringen av kvalitetsreformen.

Pragmatisme

– Mange oppfatter innføringen av reformen som svært arbeidskrevende og spør seg om

dette er et overgangsfenomen. En del mistenker at problemene i kjølvannet av kvalitetsreformen har kommet for å bli, sier Michelsen.

– Det virker som om de ansatte har en pragmatisk holdning til reformen. De ser på den som prisen som må betales for masseuniversitetet. Dette viser seg blant annet ved at 70 prosent ser på reformen som primært en effektiviserings- og styringsmotivert reform, og de fleste frykter konsekvensen, sier Johs Hjellbrekke, førsteamanuensis i sosiologi ved UiB. Han har vært faglig hovedansvarlig for den store, nasjonale surveyen om ansattes holdninger til reformen.

– Det er få som tror at nedkortingen av undanningsløpet med ett år har ført til bedre kvalitet, til tross for mer oppfølging av studentene. Det var svært ambisiøst å håpe på at kvalitetsreformen skulle føre til bedre kvalitet med et slikt utgangspunkt.

– Men også på mastergrad er mange i tvil om utbyttet. 60 prosent mener kvaliteten har blitt dårligere enn på det gamle hovedfaget, sier Hjellbrekke.

Mer positive høgskoler

– Særlig innenfor høgskolesektoren er inntrykkene av reformen varierte. Den er mer heterogen enn universitetssektoren. Her finner du de mest positive i helse- og sosialut-

danningen, samtidig som de ansatte ved de tidligere distrikthøgskolene er de mest kritiske sammen med de ansatte ved breddeuniversitetene, mener Hjellbrekke.

Forskjellen på typer undervisning fra fag til fag og institusjon til institusjon slår ut i ulik holdning til reformen.

– Analysene tyder på at ca. 40 prosent av de vitenskaplig ansatte ikke driver med forskning. Særlig gjelder dette i deler av høgskolesektoren. Denne gruppen har samtidig en gjennomgående mer positiv holdning til reformen.

Michelsen peker på at mange utdanningsinstitusjoner allerede hadde gjort en rekke tiltak med å legge om undervisninga mot en tettere oppfølging av studentene før reformen. Det gjelder selv sagt profesjonsutdanningene, men også en rekke fagområder ved universitetene og mange av høgskolene.

Reformen har hatt større konsekvenser for de forskningstunge institusjonene og fagene.

– Universitetet hadde nok en lenger veg å gå for å gjennomføre kvalitetsreformen enn høgskolesektoren, sier Michelsen. I høgskolesektoren fortolker mange de pedagogiske aspektene ved reformen som en tilbakevending til tidligere verdier og undervisningstradisjoner i profesjonsutdanningene

Fakta

Evalueringen av kvalitetsreformen

Evalueringen av Kvalitetsreformen er finansiert med midler fra Norges Forskningsråd. Den ble bestilt av Utdannings- og forskningsdepartementet og startet i januar 2003. Evalueringen skal være ferdig i desember 2007. Hovedmålene er å undersøke i hvilken grad reformens mål har blitt realisert, hvordan reformens tiltak har blitt iverksatt, om den har virket etter forutsetningene, og i hvilken grad reformen har blitt påvirket av andre hendelser. Evalueringssarbeidet blir gjennomført av NifuStep og Rokkansenteret ved Universitetet i Bergen. Hittil er det gjennomført en nasjonal survey med representativt utvalg av vitenskapelig ansatte. 3416 ble spurte, og 2060 eller 60 prosent har svart. Det blir også gjennomført "case-studier" av 8 institusjoner: Universitetet i Oslo og Bergen, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB), Universitetet i Stavanger, høyskolene i Bodø, Lillehammer og Sogn- og Fjordane og Handelshøyskolen BI. Studiene er basert på dokumentanalyse og på intervjuumtak fra institusjonsbesøkene. En survey om studentholdninger skal lages i løpet av våren og vil bli presentert våren 2007.

Svein Michelsen (til høyre), UiB, leder sammen med Per Olaf Aamodt den store evalueringen av kvalitetsreformen. Johs Hjellbrekke (til venstre), UiB, har vært faglig hovedansvarlig for den store, nasjonale surveyen om ansattes holdninger til reformen. (Foto: Ingar Myking)

Sliter med arbeidsmengden

Et hovedfunn i underveisrapporten er at arbeidsmengden som går til vurdering og tilbakemelding har gått betydelig opp. Begge forskerne tror frustrasjonen kan vedvare i årene framover.

- Vi snakker om en svært stor arbeidsbelastning som går utover annet akademisk arbeid – særlig forskning, sier Michelsen.

- En rekke fagmiljøer startet ambisiøst med mange nye tiltak, mye mappeevaluering og personlig oppfølging av studentene. Mange endte opp med å "bryte ryggen" etter et semester eller to. En del karakteriserer det som å drive "rovdrift" på ansatte. Det vi nå ser er en realitetsorientering. En tilpasser undervisningen til de ressursene en har på fagenhetene, tror Michelsen.

Statsviteren mener det er viktig å understreke at det ikke er noen motstand mot å gi studentene tilbakemelding og tettere oppfølging. Heller tvert imot. Det er en klar oppfatning i akademia at tiden var nærmest overmoden for å gjøre noe med studiestrukturen og undervisningen.

- Vi ser en ambivalens i holdningen til reformen. Det var nødvendig å reformere akademia mot "masseuniversitetet", men hva er prisen, spør mange seg, sier Michelsen.

Han håper at midtveisrapporten vil nyanse ordskiftet om kvalitetsreformen.

- I debatten om kvalitetsreformen har det kommet en del kvekk fra humboldtianerne om at studentenes frihet forsvinner fra akademia. Dette er en virkelighet som bare finnes i avis-spaltere. Det vi ser, er at forsvinnende få ansatte ønsker seg frie studieløp uten obligatorikk der studentene selv skal kunne avgjøre omfanget av egen deltagelse, hevder Michelsen.

- Det foreløpige inntrykket er at heller ikke studentene ønsker en slik frihet. Majoriteten ønsker seg klart definerte studieløp. De søker seg til fag, fremfor fakultet eller institusjon, og forventer at lærestedet lager en plan for hvordan de skal oppnå en grad, supplerer Hjellbrekke.

Michelsen understreker likevel at en ikke vet nok om dette. Den planlagte studentsurveyen vil bidra til mer systematisk kunnskap om studentenes holdninger til kvalitetsreformen.

Lettelse over tap av frihet

- Samtidig er det indikasjoner på at de aller beste studentene savner en større frihet til å lage sin egen utdanning etter mer klassisk mønster. De svake og gjennomsnittlige studentene profiterer på reformen. De blir dratt gjennom studieløpet mot en bestått eksamen, mener Michelsen.

- Vi ser også at læringsformene er under endring. Mens en før "modnet" over tid og hadde en brei vinkel inn mot faget som gjerne

kumulerete i en aha-opplevelse ved slutteksemten, blir studentene innenfor flere fagområder testet med underveisprøver. Dette kan ha positive sider. På den annen side kan en hevde at en stopper opp halvveis i læringsprosessen. Hva slik forser lærer gjør med kvaliteten på studentene vet vi ikke, men en del dysfunksjoner av reformen vil nødvendigvis komme, hevder Michelsen.

Han ser en tendens til mer kortsiktige tilpasninger til studiemarkedet i form av spesialsydd studieprogrammer og stor vilje til å tilby det som er populært i dagen.

- Dette vil naturligvis føre til større svingninger i det samme markedet, med påfølgende større konsekvenser for fagtilbudene.

Kvantitetsreform

- *Kan en si noe om at reformen har vært veldig mislykket?*

- Den har både vært veldig mislykket og mislykket. Forventningene og ambisjonene var svært høye og til dels slagordpreget. Endringene som er blitt gjennomført er betydelige, gjennomstrømingen har økt, og mange har strekt seg langt. Institusjonene ble tilført ekstramidler som kompensasjon for den økte belastningen. Men nå er det tid for å bringe ambisjoner og ressurser i samklang med hverandre.

- *Er reformen veldig mislykket når det er en bred oppfatning av at den ikke har ført til mer kvalitet?*

- Kvantitetsreformen ville nok være et mer beskrivende navn på reformen. Også stortingsmeldingen var spesiell. Her var sitat fra Ole Brum og U2s Achtung baby, og den var kortere enn noen annen melding jeg har lest. I det hele en veldig spesiell stortingsmelding. At den var såpass uortodoks, gjorde at det lenge var en diskusjon om hva som egentlig er hovedmålsettingene med kvalitetsreformen.

- Selve navnet, kvalitetsreformen, minner om såkalt Orwellsk nyttale, poengterer Johs Hjellbrekke.

- *Får de ansatte bedre arbeidsvilkår etter hvert?*

- Grunnlaget for frustrasjonen blandt de ansatte går først og fremst på at det har blitt for mange arbeidsoppgaver, noe som gjør det vanskeligere for forskeren å fordype seg i vitenskapen. Antallet studieprogrammer har økt sterkt. Mange utfører flerbruksundervisning, der studenter fra flere forskjellige studieprogrammer møtes i forelesninger. Vi vet fortsatt ikke nok om hvordan dette fungerer. Det jobbes fortsatt mye med å utvikle gode pedagogiske opplegg. Nøkkelfordringene er å få til fornuftig modulisering og godt sammen-satte studieprogrammer. Uansett er det for tidlig å komme med noen endelige konklusjoner, avslutter Michelsen.

Kvalitetsreformen er primært en effektiviserings- og styrings-motivert reform

Sterkt enig	35,6 %
Enig	45,1 %
Uenig	19,3 %

Kvalitetsreformen er primært en pedagogisk motivert reform

Sterkt enig	2,8 %
Enig	30 %
Uenig	53,5 %
Sterkt uenig	13,7 %

Kvalitetsreformen vil bidra til å senke nivået på høyere utdanning i Norge

Sterkt enig	17,2 %
Enig	38,4 %
Uenig	39 %
Sterkt uenig	5,3 %

Kvalitetsreformen vil medføre mer bruk av tid på undervisning og mindre tid til forskning

Sterkt enig	36,2 %
Enig	50,2 %
Uenig	13,6 %

Forskning

Sensurert og ekskludert

Eldbjørg Haug ble skviset fra posisjonen som sentral forsker ved Center for Medieval Studies fordi hun insisterte på å publisere sin forskning om "Stavanger-privilegiet," som senterets leder avviser.

BERGEN: Konflikten begynte da førsteamanuensis Eldbjørg Haug ved UiBs Centre for Medieval Studies (CMS), ett av 13 norske sentre for fremragende forskning (SFF), ble nektet å arbeide med og publisere sin forskning om Stavanger-privilegiet. Haug er en av de fem sentrale forskerne bak SFF-søknaden til Forskningsrådet. Hun er teolog og leder ett av de fire programområdene.

På et seminar i slutten av januar 2004 la hun fram hypoteser som brøt med tidligere synspunkter på det aktuelle middelalderdokumentet. Det har vært enighet om at Håkon Håkonsson har gitt Stavanger-privilegiet som fornyelse av Magnus Erlingsson privilegium av byen Stavanger til biskopen der. Haug hadde finlest dette diplomet på nyt og kunne fremlegge en ny hypotese:

– En del av ordlyden i Magnus Erlingssons brev er gjengitt i Stavanger-privilegiet og viser at også han bygger på et eldre gave- eller privilegiebrev. Han henviser til en konge som også het Magnus og som han omtalte som sin frende eller slektning. Mens man tidligere har trodd at dette var Håkon Håkonssons formulering om Magnus Erlingsson, kommer jeg til at det sannsynligvis viste til Magnus Berrfött, forteller Eldbjørg Haug til Forskerforum.

Voldsom motbør

Haug møtte voldsom motbør fra flere hold på et internt seminar hvor hun la fram de foreløpige funnene om Stavanger-privilegiet. Hun valgte allikevel å jobbe videre med sin hypotese.

– Det eneste motargumentet som ble lagt fram av senterets leder, var at han befant seg vel med den gamle forståelsen, sier Haug. Motsetningen førte til et anstrengt forhold mellom Haug og CMS-ledelsen. Noen dager etter internseminaret karakteriserte CMS' leder Haugs arbeid som dårlig og ba henne legge det vekk. Han ville også nekte henne å legge fram sine resultater og hypoteser i et foredrag i De Norske Videnskapers Akademi i Oslo et par måneder senere.

– Noe annet ville bli oppfattet som ukollegial opptreden i lys av Forskningsrådets kommende midtveisevaluering av senteret. Fulgte jeg ikke leders diktat, kunne jeg finne meg noe annet å gjøre, refererer Haug. Etter å ha holdt foredraget i Vitenskapsakademiet fikk hun påbakning fra senterlederen for å ha fastholdt sine hypoteser.

– Jeg fikk klar beskjed om at dette ikke måtte publiseres, forteller Haug.

Professor og CMS-leder Sverre Bagge sier til Forskerforum at han ikke ønsker å uttale seg i noe han regner som en personalsak for fakultetsledelsen. Heller ikke fakultetsdirektør Audun Rivedal ved HF-fakultetet vil kommentere saken overfor Forskerforum.

Middelalderhistoriker Eldbjørg Haug var med på å få innvilget SFF-status til Center for Medieval Studies i Bergen. Senere ble hun presset ut av fellesskapet på grunn av faglig uenighet med senterets leder.

tør Audun Rivedal ved HF-fakultetet vil kommentere saken overfor Forskerforum.

Rett

Haug påpeker overfor Forskerforum at hennes forskning var godt innenfor CMS' forskningsprogram. Hun møtte interesse for sin hypotese hos en rekke middelalderforskere

ved andre institusjoner. Stavanger Museum publiserte en samlet artikkel i sin årbok for 2005. Foredraget ved Vitenskapsakademiet er også trykket i årboken for 2004.

Førsteamanensis Eldbjørg Haug ønsker nå å varsle at det foregår sensur.

- Hvis Forskningsrådet og Universitetet i Bergen kan akseptere at en "sterk faglig leder" opptrer med sensur og renser ut forskere med uønskede resultater, er man ute å kjøre, sier Haug. Hun påpeker at hensikten med SFF-ordningen må ha vært å gi gode vilkår for fri grunnforskning. Å begrunne dette med kvalitetssikring hindrer en slik utvikling, mener Haug.

- Jeg kan ikke akseptere at en kollega - som jeg har den største faglige respekt for - skal

bruke sin formelle posisjon i dette systemet til å hindre min forskning, sier hun.

Ingen avtale

Mot slutten av fjoråret forhandlet Forskerforeningen ved UiB (FUB) for å finne en løsning for Eldbjørg Haug utenfor CMS.

- Løsningen ble ad omveier at forskeren må søke en løsning utenfor systemet, forteller Bjarne Meidell, leder for FUB. Foreningen reagerer på at prosessen har gått for sakte fra ledelsens side.

- Dette er et billedecase på trakkering, hvor de små tingene er med. Man blir fjernet fra posthyllen, man kommer på kontoret, så står kartongene klare til at man skal flytte

- før man har fått tildelt et nytt kontor eller nye arbeidsoppgaver, påpeker Meidell.

Forsker forbundet har henvendt seg formelt til UiB for å avklare Eldbjørg Haugs rett til selvstendig publisering innenfor CMS.

- Vi har tatt opp med universitetsledelsen hvorvidt en senterleder kan nekte en forsker å sende inn et manuskript til et forlag. Vi er vant med at tidsskrifter sender stoffet ut til spesialister på verdensbasis, og at det er deres dom som avgjør om dette er publisering verdig eller ei, sier Meidell.

Av Andreas Høy Knudsen (tekst og foto)

Mye kontroll av fremragende forskning

Store motsetninger mellom akademisk frihet og kontroll av den enkeltes forskning preger de 13 sentrene for fremragende forskning (SFF) i Norge.

Da ordningen med SFF ble innført av Norges forskningsråd for tre år siden, lå det få eller ingen føringer på hvordan sentrene skulle organisere sin interne kvalitetssikring eller den enkelte forskers faglige frihet. I dag viser en undersøkelse fra Forskerforum at denne myndigheten blir tolket helt forskjellig fra senter til senter. Felles for sentrene er mangel på formelle avtaler for den enkeltes rett til å publisere sine resultater.

Tidligere leder av Hovedstyret i forskningsrådet Frøydis Langmark sier til Forskerforum at det var en kjempejobb bare å vurdere hvilke faglige sentre som skulle komme med i SFF-ordningen.

- Vi måtte få til ranking fra utenlandske forskere, og hele prosessen gikk utelukkende på å få en habil utvelgelse, uten tanke på hva sentrene så gjorde etterpå, sier Langmark. Det var imidlertid fastsatt at SFF-enes direktører skulle ha et sterkt faglig lederskap med rett til å styre forskningen inn under de innvilgede prosjektbeskrivelsene.

Renommé

- Det er en dårlig signaleffekt for oss hvis det skjer flere ganger at reviewere får stoff som er elendig og som de med rette slakter. Det finnes også reviewere som slakter ting de er uenig i, men dette er noe annet, sier direktør og professor Eystein Jansen ved Bjerknessenteret for klimaforskning i Bergen. Senteret publiserer rundt 80 papers i året.

Fakta

Kvalitetskontroll ved SFF

Hvert SFF avgjør rutiner for sjekk og godkjenning av vitenskapelige arbeider fra de tilknyttede forskerne – før arbeidet søkes publisert.

Disse krever sentral godkjenning:

- International Centre for the Biology of Memory (NTNU)
- Physics of Geological Processes (UiO)
- Centre for Quantifiable QoS in Communication Systems (NTNU)
- Bjerkes Centre for Climate Research (Unifob)

Krever godkjenning fra gruppeleder el.

- International Centre for Geohazards (Norges Geotekniske Institutt)
- Center for Ships and Ocean Structures (NTNU)
- Centre for Integrated Petroleum Research (Unifob)
- Centre of Molecular Biology and Neuroscience (UiO/Rikshospitalet)
- Periphery and Centre in Medieval Europe (UiB)

Ingen krav til intern godkjenning:

- Centre for Advanced Study in Theoretical Linguistics (UiTØ)
- Mathematics for Applications (UiO)
- Centre for the Study of Civil War (Institutt for fredsforskning)
- Aquaculture Protein Centre (UMB)

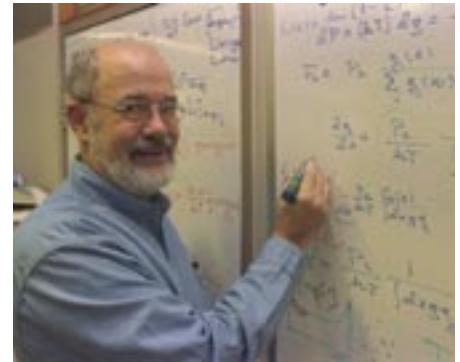
«Det er en dårlig signal-effekt for oss hvis det skjer flere ganger at reviewere får stoff som er elendig og som de med rette slakter.»

Eystein Jansen ved Bjerknessenteret for klimaforskning i Bergen. (Foto: Kjetil Brotveit)

«Våre forskere får kvaliteten på sitt vitenskapelige arbeid kontrollert som en del av peer review-prosessen i tidsskriftene.»

Leder Curt Rice ved Center for Advanced Study in Theoretical Linguistics (CASTL).
(Foto: Forskerforum)

«Jeg må sikre at det som sendes ut, ikke er patentbart. Dertil kommer kvaliteten, der den uformelle delen av prosessen særlig gjelder doktorer og post.doc.-er.»

Jens Feder, direktør ved SFF-et Physics of Geological Processes. (Foto: Scanpix)

► arbeid i å få peer review fordi kvaliteten på arbeidet ikke ble vurdert som representabelt for CASTLs renommé.

– Selv om man er en del av senteret, så beholder man tilstrekkelig akademisk frihet til at man får lov til å sende artiklene av gårde. Hvis det er noe som er for dårlig, så regner jeg med at tilbakemeldingene ville komme fra reviewere. Hvis jeg mener det er dårlig, men referee-ene anbefaler materialet, så skal jeg bare forholde meg til det, sier Rice.

Graden av kvalitetskontroll med hva som skal publiseres, ser ut til å skille grovt mellom naturvitenskapelige og humaniora-samfunnsvitenskapelige miljøer, der førstnevnte har en streng praksis. Senter for bruksrettet matematikk ved UiO er et unntak. Professor og direktør Ragnar Winther oppgir at det aldri har vært aktuelt å holde et vitenskapelig arbeid tilbake på grunn av manglende kvalitet.

– Ingen institutter eller miljøer som jeg kjenner til nasjonalt og internasjonalt innen vårt fagfelt, gjør noe kontroll av hva som sendes inn. Men jeg kan skjønne problemet i andre fagfelt, sier Winther.

Konfliktstoff

Innenfor fysikk- og geologifagene er kvaliteten på publiserte artikler i høy grad et kollek-

tivt forehavende. SFF-et Physics of Geological Processes har fast rutine for at direktørene Jens Feder og Bjørn Jamtveit går gjennom alt som skal publiseres.

– Jeg må sikre at det som sendes ut, ikke er patentbart. Dertil kommer kvaliteten, der den uformelle delen av prosessen særlig gjelder doktorer og post.doc.-er. Vi vil stort sett bare gi råd, og hvis noen ikke vil følge rådet direkte, blir resultatet at de får arbeidet tilbake. Post.doc.-er og seniorforskere kan vi ikke bruke makt på, men dette har ikke vært noe reelt problem hos oss, sier Feder. SFF-direktøren karakteriserer det som veldig uheldig dersom en forsker ved senteret får anatt et vitenskapelig arbeid som lederen ikke faglig kan stille seg bak.

– Hvis det er snakk om at en person har gjort en feil, så må man kunne akseptere det. Det reelle problemet oppstår hvis vedkommende gjør det om igjen og insisterer. Særlig hvis det som publiseres, faktisk er galt – eller uetisk. Vi har å gjøre med et fagfellesskap som har et mål. Mitt ansvar er å sørge for at vi arbeider slik som beskrevet i søknaden som vi har fått tilslag for. Hvis dette skulle toppe seg på et eller annet vis, så ville jeg prøve å få til en ordning der denne personen meldte seg ut av senteret. Hvis det gjelder en post.doc. som

må fornye oppholdet, så ville jeg ikke fornye det, sier Feder til Forskerforum.

– Ikke sensur

Centre for the Study of Civil War (CSCW) ved Institutt for fredsforskning oppfordrer de tilknyttede forskerne til å oppgi senteret på sine publikasjoner. Alle står fritt til å søke å få stoff publisert, og kvalitetskontrollen begrenser seg til jevnlig deltakelse i seminarer og arbeidsgrupper. Metoden er et spørsmål om eiendomsretten til publikasjonen mer enn et spørsmål om å sensurere den, ifølge CSCW.

Direktør og professor Peder Johannes Emstad ved Centre of excellence in quantifiable QoS (quality of service) ved NTNU er også opptatt av å unngå sensur.

– Min kontroll som leder går på kvalitet, at arbeid skal holde et nivå som vi kan være bekjent av. Det har vært noen få tilfeller der vi har sagt nei ut fra det synspunktet. Da har vi satt opp en omarbeiding, og så har det gått gjennom. Vi ville være veldig forsiktige med å sensurere forskning – hele poenget er at det må være en viss standard på det som gjøres, sier Emstad.

Av Andreas Høy Knudsen

Oppdragsforskning

Forskningssuppe og utredningsgrøt

– Alle vet at det er forskjell på suppe og grøt, men hvor går skillet? Grenselandet mellom konsulentvirksomhet, utredning og samfunnsforskning ble debattert på et seminar i Oslo før jul.

Håkon Lorentzen, forskningsleder ved Institutt for samfunnsforskning, siterte forskningsrådsdirektør Arvid Halléns utsagn om suppe og grøt. Arenaen var det tradisjonelle "pizzaseminaret" ved Institutt for samfunnsforskning 30. november. Temaet var "Kjøp og salg av samfunnsforskning". Skal forskere være konsulenter? Viskes grensene mellom forskning og utredning ut når samfunnsforskere tar på seg oppdragsforskning?

– Trenger rolleavklaring

Tor Saglie, tidligere universitetsdirektør ved Universitetet i Oslo og nå direktør i Arbeids- og velferdsetaten, var hovedinnleder. Han la som premiss at norsk samfunnsforskning understøtter politikken hovedsakelig positivt.

– Den politiske utviklingen er for viktig til å bli overlatt til politikerne alene, sa Saglie, som la vekt på at rollebevisstheten må styrkes hos både forskningsmiljøene og finansieringskildene. – Det kan oppstå rolleforvirring i samfunnsvitenskapelige miljøer, med forskning på den ene siden, utredning på den andre og tjenester/rådgivning på den tredje, sa Saglie. Han mente at oppdragsgiverne i departement og direktorat har sin del av svaret for god oppdragsforskning.

– Disse bør tilstrebe presisjon i formuleringen av målet for forskningen, være resultatorienterte, kostnadseffektive og best mulig sørge for konsistens og koherens mellom politikkområdene, sa Saglie og advarte mot at unødvendig fragmentering kan true både uavhengigheten og sammenhengen i politikken.

Han understreket videre at FoU bare er ett av flere virkemidler forvaltningen kan bruke for å dekke kunnskapsproblemet.

– En må spørre seg om problemstillingen er forskbar og skille tydeligere mellom forskning og utredning. Departement og direktorat må viderefutvikle seg som profesjonelle kunnskapsorganisasjoner.

"Perverte bytter"

Saglie avsluttet med en del kritiske observasjoner, "så langt lynnet mitt tillater":

– Ofte blir legitiméringsfunksjonen fra brukerne, politikere og byråkrater viktigere enn kunnskapsfunksjonen. Jeg har hørt av både politikere og byråkrater at det ikke er så nøyne hva som står i en rapport, bare den finnes, sa Saglie. Han brukte uttrykket "perverte gjensidige bytter" om hva bestilt samfunnsforskning i verste fall kan være:

– Kjøperne av forskning og utredning skaffer seg legitimitet og dagsordensetting, mens forskerne får økonomiske ressurser og tilgang på empiri. Et slikt bytte legger ikke til rette for

en kunnskapsdrevet politikkutvikling.

Saglie mente at det faglige potensialet i møtet mellom forskningen og forvaltningen er uutnyttet. Han tok til orde for å justere dagens finansieringsstruktur ved å gi økte basisbevilgninger til utvalgte, brede forskningsmiljøer.

Relevans truer kvalitet

Tidligere nevnte Lorentzen holdt neste innledning. Han mente at bestillerkompetansen er "dramatisk forbedret" de siste årene.

– Bestillerne vet hva de vil ha, og de må vi tåle. Vi må kunne forsvara det vi gjør som forskere, sa Lorentzen som også spurte om det er en overproduksjon av samfunnsvitenskapelig kompetanse.

– Flere jager etter få midler. Det kan også føre til at en søker etter penger på områder en ikke kan, hevdet Lorentzen. Han advarte mot at forskere passivt blir ammunisjonsbærere til bestillere med en agenda.

– Bestillerne skiller ikke alltid mellom kvalitettskrav og relevanskrav. Kravene til kvalitet kan gå ned, bare relevansen er ivaretatt.

Siste innleder var Anne Karin Lande Hasle, departementsråd i Helse- og omsorgsdepartementet. Hun la vekt på at departementene bør være så store at de kan ha kunnskapsbaserte institutter som profesjonelt kan oppsummere andres forskning. Hun hadde ikke mye respekt for professorer som "uttaler seg når som helst, hvor som helst, om hva som helst – bare ikke egen forskning."

– Da svekkes tilliten til dem som forskere.

Av Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

– Jeg var med på å få den første bevilgningen til forskning fra Justisdepartementet. Da var det ingen krav til nytte. De satte pris på at noen var interesserte i feltet, sa Håkon Lorentzen.

Oppdragsforskning på sitt verste er et pervertert bytte mellom bestiller og forsker, mente Tor Saglie.

– Vi i forvaltningen er gode til å kjenne igjen forskere som kledd forskningens fjer gjør seg til politikere, sa Anne Karin Lande Hasle.

Protest mot nedskjeringar

"Finlands rektorars råd" har publisert eit manifest som dels er ein protest mot eit produktivitetsprogram for statlege etatar lagt fram av regjeringa. Leiaren i rådet, rektor Gustav Björkstrand ved Åbo Akademi, seier at regjeringa med dette programmet vil auke produktiviteten ved universiteta, samtidig som ein skjer ned på talet på tilsette. Blant anna inneholder framlegget tankar om administrative servicecentralar der økonomi- og personalspørsmål for fleire etatar skal kunne samordnast. For heile universitetssektoren kan det medføre rundt 1500 færre stillingar. Manifestet er elles ikkje berre ein protest, men inneholder òg tankar om kva styresmaktene bør gjøre for å forbetre dei grunnleggande tilhøva for høgare utdanning og forsking i Finland.

Sosial bakgrunn teller

Analyser tyder på at sosial bakgrunn generelt har liten betydning for frafallet i høyere utdanning. I den grad sosial bakgrunn har betydning, er det foreldres utdanning som gjør utslag - ikke deres inntekt. Det kommer fram i én av de 13 artiklene i SSB-publikasjonen "Utdanning 2005 - deltakelse og kompetanse". Et unntak fra denne generelle konklusjonen om at sosial bakgrunn betyr lite, er at foreldres utdanning synes å ha en betydelig effekt på hvilken type frafall man får. For eksempel; når studenter som har foreldre med høy utdanning faller fra lavere grads universitetsstudier, er det ofte for å begynne på profesjonsstudier. Når foreldrene har lav utdanning, medfører avgang i større grad overgang til høyskolestudier eller til avgang fra høyere utdanning generelt.

Tikjappe

Medlem nr. 40102501 Irene Sandlie

Stilling: Kontorsjef ved Senter for teknologi, innovasjon og kultur (TIK-senteret) ved UiO
Utdanning: Jurist

1. Hva jobber du med nå?

– Som administrativ leder har jeg ansvaret for økonomien og personalpolitikken ved TIK-senteret. I tillegg har vi mange eksternt finansierte prosjekter som jeg administrerer. Tidligere arbeidet jeg med ledelse i DNB NOR, men ønsket meg til en kunnskapsorganisasjon med lengre og større perspektiver. Jeg har ikke angret på jobbskiftet.

2. Hvor tenker du best?

– Jeg tenker best i rolige omgivelser, men får gjerne inspirasjon og ideer i samvær med andre på jobben. Så kombinasjonen prosess og ro er det rette svaret.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– Det er ingen enkeltbok som er den viktigste.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Å gå på akkord med forvaltningsmessige prinsipper eller god forvaltningsskikk. Fra min tidligere arbeidsplass har jeg blitt opplært til at man ikke bør være illojal mot bedriften eller sette seg utenfor vedtatte mål. Ved et universitet er ikke lojalitet nødvendigvis et absolutt krav, og jeg ser verdien av det.

5. Hva skal til for å bli en god leder?

– Kjenne medarbeiderne godt og lytte til kompetansen deres. Samtidig må en kunne sette sin egen enhet inn i en større sammenheng og jobbe mot et felles mål for hele organisasjonen.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Jeg vil ikke fremheve noen spesiell. Som jusstudent appellerte fag som strafferett, arbeidsrett eller menneskerettigheter til meg, men ironisk nok gikk arbeidskarrieren min en annen vei.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Jeg har studert både sosiologi og statsvitenskap. Det måtte være noe innen samfunnsvitenskapen.

8. Om du var utdannings- og forskningsminister, hvilket enkelttiltak ville vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Mer penger til forskning.

9. Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?

– Hakke peiling.

10. Hva vil du lese mer om i Forskerforum?

– Mer fagrelevant forskningsstoff fra universitetssektoren, og stoff om kompetanseutvikling for administrativt ansatte i forskningsorganisasjoner: hvilke kompetanse trenger universitetene i årene fremover?

Av Ingar Myking

Skjønnånd

«Du var skrekkelig flink»

Agnar Mykle er ein mann som prisar ånd og kjærleik. Kor smått kan det ikkje då verte med grenseproduktivitet og reinvesteringsteori? I *Sangen om den røde rubin* skriv han om Ask Burlefots liv som student ved "Den Økonomiske", forløparen til Handelshøgskolen i Bergen. Mot slutten av boka skal Burlefot på avslutningsball. Han har våga seg til å invitere med ei dame frå draumane, Embla. Her held han damenes tale, som han har lese gjennom 40 gonger på forehand:

"Jeg akter å bevise, at det kun ved hjelp av det edle fag økonomi er mulig å prise den dyrebareste av alle våre skatter. En homo poeticus kan besyngje kvinnen; kun en homo oeconomicus kan virkelig *prise* henne."

Han skal derfor analysere kvinnen på "endogent-økonomisk" grunnlag:

"I et eget anhang til denne avhandling har jeg gjort nærmere rede for de beregningsmetoder jeg har brukt ved bestemmelsen av tilbudets numeriske størrelse. Mine beregninger viser, at der pr. dags dato eksisterer 53,16 millioner kvinner i tilbudsdyktig alder. Mine herrer, 53,16 millioner kvinner."

(Embla, nu ler de. Vet du hvorfor jeg nevnte dette astronomiske tall? Vet du, at når jeg sier 52,16 millioner, så tenker jeg på én?)

Han parodierer rektor, og ser til si glede at rektor sjølv ler.

"Mannen har altså selviron! Kanskje rektorer er mennesker de også ..."

Seinare går parodiut over ein professor:

"Nu sitter den gamle professor selv og ryster av latter. Kanskje jeg har tatt feil av professorer også?"

Han får tilhøyrarane til å hoppe på stolane av "henrykkelse", og Embla seier etterpå at "du var skrekkelig flink." Så grip han seg tilfeldig til innerlomma:

"Der ligger manuskriptet.

Han gisper, blir likblek.

Han har stått og talt – uten manuskript."

I spalten *Skjønnånd* presenterer vi skjønnlitterære

skildringar av det akademiske livet.

Sangen om den røde rubin kom ut i 1956. Sitata er henta frå utgåva
Agnar Mykle – Samlede verker, Gyldendal 1994.

Bilder fra norsk forskning

Stavanger juli 1966. Essos boreplattform for leteboring i Nordsjøen Ocean Traveler klar til innsats. Den første leteboringen ble startet 19. juli 1966. Her er plattformen i Dusavik utenfor Stavanger hvor den klargjøres før utsleping. Oljeletingen i Nordsjøen skulle føre til at Norge ble en oljenasjon. For norsk forskning har det norske oljeeventyret hatt stor betydning. (Foto: Scanpix)

Blant nazipropaganda og umenneske

Dobbeltside frå publikasjonen *Umennesket*, Kaban forlag, 1942, der jødar er framstilte som dyr. "Mot denne elendighet vil vi beskytte vår strårende ungdom". (Foto: Norsk krigstrykksamling, Nasjonalbiblioteket)

Norsk krigstrykksamling er full av radmagre fangar, jødiske "umenneske", germansk ungdom i telemarksbunad og påtrengande NS-plakatar.
– Nordmennene måtte vekkjast opp for å bli meir rasebevisste, seier historikar Jorunn Sem Fure.

Tyskarane hadde større ambisjonar med Noreg enn ein tidlegare har truud, meiner Sem Fure. Ho sit i Nasjonalbiblioteket i Oslo, bøygd over boka *Umennesket*, ein avskyleg publikasjon som framstiller det avskummel nordmenn skulle frykte: jødar og bolsjevikar. Dei er mørke i huda, dei er fattige tiggjarar, dei liknar skabete dyr. Mot desse står dei unge, glade og vakre. Dei er norske, dei er ariske, dei er reine.

I forordet til boka står eit sitat frå 1935 av Reichsführer Heinrich Himmler: "Så lenge det fins mennesker på jorden, kommer kampen mellom mennesker og umennesker til å være en historisk regel. Så langt vi kan se tilbake er jødenes kamp mot folkene en del av livets naturlige gang på vår planet."

HER I DETTE ROMMET i Nasjonalbiblioteket har historikar Bente Lavold samla materiale frå Norsk krigstrykksamling, ei samling som

opna like etter andre verdskrigen. Til vanleg er dette materialet godt gøynd i eit magasin langt under jorda i det nye Nasjonalbiblioteket, som i dag har magasin over fire heile etasjar.

– Vi ønskjer at krigstrykksamlinga skal vere ei balansert samling, og her har vi materiale både frå Nasjonal Samling (NS), frå den tyske okkupasjonsmakta og frå den norske motstandsrørsla, seier Bente Lavold.

På bordet ligg mengder av plakatar, julekort, reklamemateriell, illegale aviser, dokumentasjon frå konsentrasjonsleirane og ikkje minst bøker om raseideologi. Og det er nettopp difor Jorunn Sem Fure er spurt om å kome hit. Ho er nemleg doktor i tysk krigshistorie, og held på med eit forskingsprosjekt ved Universitetet i Oslo (UiO) om universitetet under okkupasjonstida. Ho har alt fått mykje spennande stoff fram i lyset.

– Heinrich Himmler var svært interessert i den germanske fortida, og alt i april 1940

sende han offiserar til Noreg som hadde bakgrunn i arkeologi og kunsthistorie. Det var viktig å få Wehrmacht til å respektere dei gamle kulturminala, så desse ikkje skulle bli bomba eller øydelagt, fortel Sem Fure.

Den tyske professoren Herbert Jankuhn bestemte allereie sommaren 1940 at Raknehaugen på Romerike måtte gravast opp. Men han møtte motstand ved universitetet, og professor Brøgger fekk kasta seg rundt slik at UiO sjølve tok ansvar for å grave ut haugen.

– Universitetet greidde å behalde dei arkeologiske utgravingane, men då tyskarane såg at nordmennene ikkje ville samarbeide, var det ei tid snakk om beslaglegging av oldsaksamlinga. Tyskarane hadde også planar om å deportere Brøgger til Tyskland etter at han slapp ut frå Grini, seier Sem Fure.

I Tyskland hadde Himmler oppretta SS-forskningsinstituttet Ahnenerbe, "fedrearven", i 1935, og etter krigsutbrotet galldt det å infil-

Harald Damsleths plakat *Nei* frå 1943, 80 x 110 cm. Plakaten vart brukt aktivt som propaganda i kampen mot bolsjevismen. (Foto: Norsk krigstrykksamling, Nasjonalbiblioteket)

Framside frå den illegale avis *London Nytt*, oktober 1943. Teiknaren Per Alveberg harselerer over Harald Damsleths plakat *Nei*. Her er det ikkje det norske korset som blir flerra av, men den pjuskete tyske ørnekyllingen. (Foto: Norsk krigstrykksamling, Nasjonalbiblioteket)

Harald Damsleth: *Kulturterror*, 1943, 48,5 x 61cm. Ein satirisk kommentar til den amerikanske kulturen som kjem trampande med våpen inn i Europa. Plakaten var med på ei utstilling Damsleth viste i Grand-vindaugen på Karl Johan. (Foto: Norsk krigstrykksamling, Nasjonalbiblioteket)

tre og overta dei etablerte forskingsmiljøa i dei okkuperte landa i Europa. Sem Fure kan fortelje at Himmler i 1942 sendte SS-offiseren Hans Schwalm til Oslo for å opprette ei lokal avdeling av Ahnenerbe.

- Schwalm var særleg oppteken av vikingskipa, oldsaksamlinga og gamle gravhaugar. Men tyskarane hadde større ambisjonar, for nordmenn måtte bli meir bevisste på sin eigen rase. Vitskapsmennene i Ahnenerbe dreiv også raseforsking som var kopla opp mot Himmlers ideologi.

Lavold tek fram ei bok som viser fotografier av norsk natur, stavkyrkjer og sterke, unge bønder. Kvinnene er vakre og lyse, og mange er kledd i telemarksbunad.

- Publikasjonar som dette skulle dokumentere den sterke slektskapen mellom raseideologi, natur og gamle fornminne, seier ho. Bileta viser eksempel på den reine germanes rasen, og slike bøker vart gjeve ut både om Noreg, Danmark, Flandern og Tyskland.

Det tyske riket såg på Noreg som ein provins der eit viktig mål var å gjere nordmenn meir rasebevisste og stolte.

- I Noreg vart det også drive aneforsking på norske frontsoldatar for å sikre seg at dei ikkje hadde jødeblod i årene. Eit anna prosjekt som tyske forskrarar sette i gang var ei kartlegging av den tyske innvandringa til Noreg, for å gjere nordmenn meir bevisste på sine blodsband til dei germane storebrørne sine, seier Sem Fure.

Raseideologien i Ahnenerbe er sterkt knytt til Lebensborn-prosjektet, der målet var å framleske barneavl.

- Tyske soldatar skulle etterlate seg så mange barn som mogleg i Noreg, og avkom-

«Det tyske riket såg på Noreg som ein provins der eit viktig mål var å gjere nordmenn meir rasebevisste og stolte.»

met skulle deretter sendast til Tyskland. Tyske soldatar i Aust-Europa hadde derimot forbod mot å innlate seg med kvinner. Dei måtte ikkje sløse med gode genar i lågtståande befolkningar. Dette er nok den einaste hæren som nokon gong har hatt valdtektsforbod, meiner Sem Fure.

PÅ BORDET LIGG ein plakat for Hålogaland-utstillinga i Oslo våren 1941, som NS stod bak. NS ville knytte band til den heroiske og rike fortida, og dei ønskte å heidre det gamle hovdingsetet. Men under krigen var det ein intern

Bente Lavold viser fram plakaten til Hålogaland-utstillinga som Nasjonal Samling arrangerte i Oslo våren 1941. Plakaten er teikna av Harald Damsleth. (Foto: Johanne Landsverk)

kamp mellom NS og dei tyske vitskapsmennene om synet på fortida. Fure kan fortelje at Ahnenerbe avviste merkelappar som "norront" og "gammalnorsk", og meinte det var utslag av norsk provinsialisme og sjävinisme.

- I samlinga har vi òg mange flotte skisser og plantekningar som vart laga til Hålogaland-utstillinga i Colosseum, fortel Lavold. Ho viser fram eit stort materiale, alt svært profesjonelt utført av Harald Damsleth i reklamebyrået Herolden Annonsebyrå. Damsleth var kjend som den store norske propagandateiknaren for NS under krigen.

Lavold og Fure henger opp ein kjempestor Damsleth-plakat på veggen med påskrifta *Nei*. Ei hand som er tatovert med sovjetstatens hammar og sigd riv bort det kvite og blå korset frå det norske flagget. Plakaten er typisk for dei ganske påtrengande og slåande plakataene til NS, som såg på denne typen propaganda som eit viktig våpen i kampen mot bolsjevismen.

Men det som kanskje gjer størst inntrykk på meg i denne samlinga, er eit album med teikningar i tusj og akvarell. Det er nedteikningar frå koncentrasjonsleiren Natzweiler, laga av nordmannen Rudolf Næss som sjølv var fange i leiren. Gjennom 40 teikningar skildrar han det grufulle livet i koncentrasjonsleiren, all fornedinga og svolten, fangar som vart hengde, fangar som vart skotne. Denne dokumentasjonen er særleg sterkt når ein veit at kunstnaren sjølv levde midt i dette helvetet. Næss teikna det meste etter minnet og annan dokumentasjon etter at han kom heim til Bergen, og i 1947 var albumet gitt til Universitetsbiblioteket i Oslo der det vart oppbevart i Norsk krigstrykksamling.

Motstandsmannen Rudolf Næss sat som fange i konsentrasjonsleiren Natzweiler. I 1947 fekk krigstrykksamlinga eit album med 40 teikningar av Næss, der han har dokumentert det grufulle og fornærdrande som gjekk føre seg i leiren. (Foto: Johanne Landsverk)

«I Noreg vart det også drive aneforskning på norske frontsoldatar for å sikre seg at dei ikkje hadde jødeblod i årene.»

LAVOLD FINN OGSÅ FRAM gjenstandar som har tilhørt fangar på Grini.

- Dette er små gåver og brev som fangen Marie fekk då ho var på Grini. "Til Marie på 2-årsdagen" står det på eit kort ho fekk av medfangane etter to år i leiren. Både breva og gåvene vitnar om at det trass i alt var små lys i kvarldagen under opphaldet på Grini. På den måten var det ei heilt anna verd Rudolf Næss skildrar, seier Lavold.

På bordet ligg også ein stor bunke illegal post som kom med flyslepp frå London, mellom anna alle talane til Kong Haakon. I den illegale avisa London Nytt kom det i 1943 eit motsvar til Damsleth sin velkjente plakat *Nei*. Dette er ei hand som ikkje riv bort korset i flagget, men knuser den tyske ørna som er blitt til ein pjusket kylling.

Fra samlinga har Lavold òg funne fram ei barnebok, nemleg juleforteljinga *Der Weihnachtsmann im Walde*. Denne tyske barneboka er eit godt døme på feltpost som dei tyske soldatane kunne sende heim til jul.

LAVOLD KAN FORTELJE at Nasjonalbiblioteket no er i ferd med å kartlegge kva for materiale som finst om frontkjemparane i dei ulike samlingane ved biblioteket. Ho synest òg det er interessant å finne ut meir ut om kva frontkjemparane eigentleg var med på av krigshandlingar i andre land. Og Sem Fure er einig.

- Før har ein i Noreg konsentrert seg om frontkjemparane som ein del av norsk okku-

pasjonshistorie, men deira historie er også ein del av tysk, dansk og nederlandsk historie. Ved Holocaust-senteret skal dei forske på frontkjemparane i eit større internasjonalt perspektiv, opplyser Sem Fure.

Begge meiner at historia om okkupasjontida slett ikkje har gått ut på dato. Bøker og reportasjar frå andre verdskrig vekkjer framleis stor debatt i Noreg, og aldri har så mange ungdomsskulelever besøkt konsentrasjonsleirane som i dag.

- Nye generasjonar av forskarar vil finne nye innfallsvinklar til krigshistoria. Og her ved Nasjonalbiblioteket er det mykje stoff å ta fatt i for framtidige avhandlinger og forskingsprosjekt. Vi har materiale for mange ulike tema, meiner Lavold.

Men ingen forskarar slepp inn i krigstrykksamlinga. Er ikkje dette litt tungvindt? spør eg, som eigentleg er litt skuffa over at eg ikkje fekk gå på oppdagingsferd nede i magasinet.

- Møtet med originalmaterialet er viktig, og difor legg vi stor vekt på å gjøre materialet tilgjengeleg for publikum, slik vi har gjort her i dag. Nasjonalbiblioteket har også etablert ein eigen lesesal der forskarar kan sitje og jobbe med materiale frå handskriftsamlinga eller frå dei andre spesialsamlingane, seier Lavold.

- Men er ikkje norsk krigshistorie som tema litt "ute" ved universitet?

- Det er ikkje mange av dei tilsette som i dag forskar på okkupasjonshistoria, korkje ved UiO eller andre stader i landet, vedgår Sem Fure.

- Mitt inntrykk er likevel at studentane er opptekne av temaet, sjølv om ein ved UiO ikkje kan velje okkupasjonshistorie som eige emne. Det som i dag vert etterlyst, er det internasjonale perspektivet på okkupasjonshistoria, og difor treng vi nye emne der ein ser Noreg som ein del av den store tyske okkupasjonsregimet, meiner Sem Fure.

20 spørsmål

- 1) Kva parti representerer den nye tyske kansleren Angela Merkel?
- 2) Og kven er den nyvalde, 39 år gamle leiaren for dei britiske Toryane?
- 3) Ein norsk matkjede som per i dag berre finst i Oslo, blei i fjar kåra til ein av verdas ti beste gourmet-butikkar av eit engelsk branjesblad. Kva heiter kjeden?
- 4) Kva heiter den svenskkonstruerte doningen som er verdas raskaste gatebil?
- 5) Muggsoppslektta Penicillium blir brukt til å utvinne antibiotika. Kva er det norske namnet på denne slekta?
- 6) Kva heiter den kvinnelege Ibsen-karakteren som vi møter både i "Fruen fra havet" og "Byggmester Solness"?
- 7) Kven fekk i haust mange lovord for romanen Mors og fars historie?
- 8) Kva heiter den vesle byen som er hovudbase for den russiske østersjøflåten, og kor sjøfolk stod bak eit kjent opprør i 1921?
- 9) Mannsnamnet Geir kjem av norrønt geirr – som tyder?
- 10) Kva er jødanes mest heilage dag, som blir feira om hausten med faste og kvile?
- 11) Kven var det John Hinckley jr. ville gjere inntrykk på då han i 1981 prøvde å drepe president Ronald Reagan?
- 12) Unormal oppsamling av vevsæske blei tidlegare kalla vattersott. Kva namn brukar vi oftaft i dag på det same?
- 13) Kva for lite vest-afrikansk land, inneklemt mellom Benin og Ghana, har for første gong kvalifisert seg for fotball-VM?
- 14) I eit anna vest-afrikansk land, Liberia, tapte fotballstjerna George Weah presidentvalet i fjar. Kven blei i staden Afrikas første folkevalgte kvinnelege president?
- 15) Kva heiter den 70 år gamle komponisten frå Estland som er kjend verda over for sine religiøse vokalverk?
- 16) Vi har fått eit ord frå arabisk som tyder vekta av emballasjen til ei vare. Kva ord er det?
- 17) Kven er samferdsleminister i Norge?
- 18) "There's no such thing as a free lunch", er eit kjend sitat frå denne omstridde amerikanske nobelprisvinnaren i økonomi som på 70-talet ga råd til juntaen i Chile. Namnet?
- 19) I 1969 blei Ragnar Frisch første nordmann som fekk Nobelprisen i økonomi. Kven blei den andre (og førebels siste) i 1989?
- 20) Prisvinnaren frå 1981 føreslo ein skatt på valutatransaksjonar. Kva kallar ein denne skatten, som bl.a. Attac ønsker å innføre?

Rette svar på side 32 ►►

Ei overjordisk akademikarreise

Han er flink denne ungdommen, det er ikkje til å kome forbi.
Men at han skulle vere så flink...

IMØTE MED den unge Nils Klim-vinnaren kunne vi ha sagt noko slikt som at "Det er da meget trist at en pen ung man som Dem skal bruke tiden på et dødt språk. De fikk lite omsorg i barndommen?" Då har vi gjort oss sjølv særslig og konservative, Dag Trygve Truslew Haug særslig ung og naiv med ein særslig vond og kort barndom - *mensa rotunda* og alt det der. Og noko så vanleg som forsking på latin ville vere underleggjort.

Men det går ikkje, ikkje i eit blad som vert lese av forskrarar. Slikt noko gjennomskodar de, luringar. Sånn: No er alle nøgde, vi kjener oss meir enn intelligente nok til å møte ein som er flinkare enn oss.

- Far min, som er i næringslivet, tykte det var litt rart at eg byrja å studere døde språk. No tykkjer han det er greitt, seier unge Haug

MEN EI METAANALYSE kan vi prøve oss på: I fjor gjekk Holberg-prisen til Kristeva for hennar analyse av samanhengen mellom ammestogg og melankoli og ein eller annan svart måne og ei død sol. Nils Klim-prisen på si side gjekk til ein ung medievitar som ingen hugsar namnet på. Det heile gjekk som kjent ikkje så bra.

Nokre kom dragande med Sokal, og Kristevas alvorstakning av hans artige vesle spøk. I år fann difor komiteen at dei måtte ro det heile i land. Dei gav Holbergprisen til storoksen Habermas og Nils Klim til ein som er flink i døde språk. For som kjent: ingenting er meir tradisjonelt akademisk enn gammalgresk, Habermas og latin. Og med det vart balansen gjenopprettet.

- *Dei trengte deg og Habermas, bergensarane?*

- Eg har ikkje tenkt så mykje på nett det. Eg må forresten vedgå at eg ikkje hadde høyrt om Nils Klim-prisen då eg fekk meldinga. Det einaste eg visste, var at Nils Klim var ein litt latterleg figur. Men det er jo ein fantastisk pris, eg er svært glad for å ha fått han.

- *Kva snakka du elles med Habermas om?*

- Vi snakka litt om Adorno, Habermas' gamle lærarar. I lys av Adornos essay om jazz, ville eg finne ut om Habermas likte jazz. Han gjorde ikkje det - noko som var litt morosamt sidan det vart spelt jazz på dei fleste tilstellingane borti Bergen.

- *Men sidan du er språkretorikar og lingvist, har du kanskje lese språkretoriane til Kristeva?*

- Nei, men mor mi skrev hovudoppgåve om Kristevas melankoli. Men det der er noko anna enn det eg har halde på med.

- *Du har elles fått prisar for du?*

- Ja, eg har då det.

NO SKAL UNGE HAUG få sleppe å ramse dei opp sjølv. I 2002 var han tildelt H.M. Kongens gullmedalje for yngre forskrarar for doktoravhandlinga. Og i 2004 fekk han Årets

No for tida ser Nils Klim-vinnaren, Dag Trygve Truslew Haug, på tempusforma av greske verb og korleis denne endrar seg gjennom historia.

vitskapelege pris frå Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab innanfor humaniora. Doktoravhandlinga gjorde han forresten ferdig på to år.

- Då lurte HF-leiinga på om dei ikkje burde trekke inn resten av stipendet.

Avgjardinga var ikkje om latin, men om gammalgresk, noko som leia til skriveri i media og reaksjonar i Forskarforbundet då unge Haug seinare fekk fast stilling i latin. For som kjent: Gamalgresk og latin er vidt ulike ting med berre antikken til felles. At Haug i tillegg har doktorgradskompetanse i latin og etter ulike komitear å døme, skal vi la ligge

«Men først må vi ha klart for oss at Homer er ein slags konstruksjon, det er tusen spørsmål knytt til fenomenet Homer.»

her. Doktoravhandlinga vart gjeven ut på eit prestisjetungt tysk forlag. Ho var om Homer og Iliaden.

Men først litt om latin. For det var med latin det byrja.

- Eg gjekk eit år på gymnas i Frankrike. Då vart interessa tent. Og sidan nivået på fransk gymnas er såpass mykje høgre enn i Noreg, fekk eg byrje på tredje året då eg kom heim att og kunne fare inn til Blindern relativt kort tid etter heimkomsten.

- *Men er latin obligatorisk framleis i Frankrike?*

- Nei, eg valde det som valfag då eg var heime i Noreg. Eg har lurt litt på dette: Kva det var som gjorde at eg kryssa av for latin då eg sat heime i Kristiansand i niande klasse? Eg har ikkje noko godt svar. Eg veit i grunnen ikkje heilt kvifor eg valde å studere det heller då eg kom til Blindern, for eg valde naturfaglinna då eg kom heim til Kristiansand frå Frankrike. Eg var særslig glad i matematikk også.

MEN NO SIT HAN der altså, med ein lærestol i klassisk språkvitskap, prisar og pengar og det lenge før han fyller 30. Det er som ein stakkars journalist hører *memento mori* i øyro. Her kan vi elles gje litt voksenundervising. Truleg sa ikkje tenaren *memento mori* til generalen. Etter mykje å døme sa han derimot: "*Respic post te! Hominem te esse memento!*". Dei som vil vite kva det tyder, kan slå opp.

- *Men kor bra kan ein verte i eit dødt språk? Ser du om noko er verkeleg godt skrive?*

- Held du på lenge nok, så får du ei kjensle av kva som er bra og kva som er mindre bra. Men også latinen har gått gjennom moter for kva som er bra språk.

For ikkje å seie "god latin", hø-hø.

- Men det som i dag vert rekna for bra, er Cicero. Når eg har timar med studentane der dei skal omsette til latin, er poenget at dei skal skrive som Cicero. For min eigen del lyt eg vel vedgå at eg ikkje er så glad i Cicero. Han er noko jálete, tykkjer eg. Eg er mykje gladare i dei seinare historikarane Sallust og Tacitus. Dei skriv kortare setningar og med klare brot.

- *Men kvifor er Cicero bra då?*

- Det er ein konvensjon.

- *Som har vart kor lenge?*

- Sidan renessansen.

Der sa han det: sidan renessansen. Det er noko vent over noko som har vore mote sidan renessansen.

- *Kor mykje visste forresten desse karane om sitt eige språk før germanarane kom og øydede alt?*

- Det fanst grammatikarar alt relativt tidleg i Antikken. Dei var kanskje ikkje så bra... men dei opererte med dagens ordklassar, dei gjorde det. Men vi veit ikkje så mykje om dette. Vi veit ikkje heilt kor mykje det vart un-

dervist i språkvitskap og liknande. Men noko basiskunnskap i punktumsetting og ordklassar hadde nok skribentane.

DERSOM NOKON NO LURER på kvifor vi ikkje snakkar meir om personen Haug, så er svaret enkelt. Ein 29-åring som berre har vore gift i tre år og ikkje har born og som ikkje har nokon annan hobby enn å samle på punkplatser og ikkje gler seg til fotball-VM og ikkje har studielån snakkar ein fag med.

- Men for å seie det på denne måten: Dei hadde ikkje noko språkråd. Det var klassikarane som fungerte normgjevande. Men som kjent, på 3-400 talet byrjar det heile å bryte saman, og vi får ein overgang til andre språk. På eit vis kan vi vel seie at dei byrja å skrive og snakke feil, men det vert òg feil, fordi det som skjer, er at språket endrar seg på lik linje med at norrøn vert vestnorsk også vidare.

- Men det tyder altså at imperiet makta å låse språket så lenge det var sterkt?

- Ja, ein kan seie det på den måten. Men det var nok ikkje slik at det fanst personar i maktapparatet som kjente eit særskilt ansvar for å ta vare på språket. Men keisar Claudius var særslig språkinteressert. Han innførte tre nye bokstavar for lydar det tildegar ikkje hadde vore bokstavar for. Men det var berre i hans regjeringstid at bokstavane vart brukt, etterpå døydde dei ut.

MEN OGSÅ ALLMUGEN skreiv, i det minste nokre av allmugen.

- Vanlege folks skrifer vart normalt sett ikkje teke vare på, men i Egypt er det så tort at nokre fragment av det soldatar skreiv, har overlevd. Deira latin er heilt annleis enn overklassas latin.

Men det er ikkje berre latin Haug har spisskompetanse i, innunder den klassiske språkvitskapen høyrer som kjent òg indoeuropeisk og, som nemnt, gamalgresk. Noreg har stolte tradisjonar innan særleg det indoeuropeisk feltet. I mange år var miljøet i Oslo i absolutt verdsklasse, det er nok berre å nemne Georg Morgenstierne og Christian Stang eller for den del Carl Marstrander, som var professor i keltisk og ei av drivkraftene bak den norske okkupasjonen av Aust-Gronland og difor ein kar sunnmøringar er særslig glad i. Men så vart miljøet meir eller mindre borte.

- Det indoeuropeiske er no på veg litt attende. Men det er klart at så store som vi var på 1950-60 og -70-talet er for mykje å forvente at vi på ny skal verte i nær framtid. Så sterke miljø vil nesten per definisjon kome særslig sjeldan. Men også her på latin var vi svært bra, men på 70- og 80-talet døde det nesten heilt ut. Heldigvis var det nokre eldre professorar som heldt ut, og på 90-talet byrja det på ny å vekse. No er det faktisk slik at dei studentane vi har som tek master, svært ofte får stipend og tek doktorgrad. Så dyktige er dei. Men kva dei skal bruke kompetansen til, er noko anna.

Korleis Haug fekk kompetansen sin i gresk og indoeuropeisk er elles ein sot historie.

- Fridrik Thordarson, ein av desse overvintra lærarane, som diverre døde før eit par månader sidan, såg på oss studentar då vi

møtte opp på latin og spurde: "Kan de noko gresk då?" "Nei", måtte vi vedgå. "Men det må de kunne". Så møtte vi opp på gresk. Der møtte vi Thordarson igjen. Han spurde: "Kan de noko sanskrit då?". "Nei", måtte vi vedgå. Og så lærde vi oss sanskrit.

KORLEIS ER DET SÅ ein ung mann i eit lite miljø overlever fagleg? Jau, gjennom å orientere seg ut mot lingvistikk.

- Eg kan presentere mine funn på ein måte som gjer dei forståelege for andre lingvistar. Innan historisk lingvistikk er Oslo bra. På den siste store internasjonale konferansen var UiO det universitetet som hadde flest bidrag. Men når det gjeld mine kollegaer innan gresk og latin, så har eg nokså liten felles forskingsinteresse sidan dei i hovudsak forskar på litteratur og retorikk medan mi interesse går mest i retning språkvitskap. Men skiljet mellom litteratur og språk vert mindre på eit dødt språk

«I lys av Adornos essay om jazz, ville eg finne ut om Habermas likte jazz. Han gjorde ikkje det – noko som var litt morosamt sidan det vart spelt jazz på dei fleste tilstellingane borti Bergen.»

enn i levande språk. Eg har dei same kjeldene som dei som forskar på litteratur, mens lingvistar som forskar på norsk berre kan gå ut og snakke med folk.

No for tida ser Haug på tempusforma av greske verb og korleis denne endrar seg gjennom historia. Tidsrommet er 750 før Kristus til 300-talet før Kristus, frå Homer til Platon. Det er perfektumsforma han konsentrerer seg om. På norsk har vi to former (her er det best å bruke bokmål sidan partisippformene på nynorsk er noko særmerkte, etter "er" oppfører dei seg som adjektiv, så på nynorsk har ein eigentleg berre ei form for perfektum): "Er kommet" og "har kommet". I fyrstnemnde form legg ein kanskje meir vekt på dei meir varige i andre forma at noko har hendt. Sistnemnde form har no teke over, jf. "er blitt" versus "har blitt". Alle feil her står intervjuaren for, ikkje Haug.

- Ei liknande endring ser vi i gamalgresk "er blitt" vert til "har blitt" og då snakkar vi semantisk, uttrykket er sjølv sagt noko heilt anna.

Sjølv sagt.

- Dei legg stadig meir vekt på at handlinga er avslutta enn på resultatet. Eg fylgjer denne utviklinga og meiner at mine funn kanskje gjør at vi forstår tekstene litt betre på einskilde punkt. Men her må vi få med oss at forma ikkje endrar seg på gresk, det er det semantiske som endrar seg. Så eg nyttar dataprogram for å finne denne semantiske endringa. Då må eg sjá konteksten det står i, noko data teknologi gjør mykje lettare. Den førre store analysen av

dette fenomenet er frå 1927 og lingvistikken har gjort store framsteg sidan då.

Her hamnar Haug ut på ei umogleg oppgåve. Han skal prøve å forklare intervjuaren kvifor desse endringane oppstod. Kortversjonen på eit overordna plan er at språklege endringar, eller spreieing av endring, ofte har sosiale årsaker – til dømes dette at folk som tek klassereise i dag brukar "de" som objektsform eller etter preposisjon av angst for å verte assosiert med arbeidarklasse.

- Men no er ikkje nødvendigvis klasseperspektivet det rette her heller. Kortversjonen er at perfektumsystemet er nokså ulikt resten av verbalsystemet på gamalgresk, perfektumforma vert innlemma i resten av verbalsystemet og dimed får ho ei rad nye eigenskapar.

TIL SLUTT NOKO MEIR interessant: Homer og Iliaden – verket som meir eller mindre alle kunne. Kvart år vart det i gamle Hellas arrangert framføringskonkurransar i kven som las best. At folk las høgt, var rett nok ikkje så uvanleg sidan alle som kunne lese alltid las høgt. Stiftlesing er som vi veit eit moderne fenomen.

Men kva versjon av Iliaden var det så folk fekk høre? Jau, det veit Haug ein del om.

- Men ei doktorgrad om Iliaden? Det har vore gjort før, vil eg tru?

- Jau då. Men fyrt må vi ha klart for oss at Homer er ein slags konstruksjon, det er tusen spørsmål knytt til fenomenet Homer. Det som mellom anna er særmerkt, er språket i Iliaden. Det er ei blanding av ei rad ulike greske dialektar. Det er nærmast som eit komitéarbeid, ikkje noko menneske kunne ha skrive sånn. Like ord har ulik tyding alt etter kor dei kjem i teksta.

Haug prøvde å neste opp i kauset. Han viste kva form som kom frå kva dialekt og kva dette ordet sa om forhistoria.

- Der er heller ikkje slik at det berre er former frå ulike stader, det er også former frå ulike tider. Det vert påstått at det finst former som er tusen år eldre enn Homer og Iliaden, former som har overlevd i ein munnleg tradisjon for å så å dukke opp hjå Homer. Eg argumenterte mot dette synet.

Den versjonen av Iliaden som Haug nyttar, er berre ein av mange versjonar, men den einaste som har overlevd etter standardiseringsarbeidet ved biblioteket i Alexandria sånn om lag ved starten av andre hundreåret etter Kristus.

- Men vi har fragment frå før 150, og dei syner at det var stor ulikskap mellom tekstane før og etter normeringa til Eratosthenes, Aristofanes og Aristark. Men sidan det i grunnen berre er ein versjon av Iliaden, har eg måtte nyttar andre tekstfragment for å kome fram til kva tidsepokar og stader dei ulike bitane av Iliaden er henta frå. Eg har nyttar bitar av leirtavler og så vidare. Arbeidet vert elles sitert litt her og der.

Alt denne ungdomen får til.

Døden på sjukehuset

Før fekk dei avdøde ein lapp festa kring stortåa. No sit lappen rundt handleddet. Ein liten, men viktig skilnad, trur sosialantropolog Hans Hadders.

Han meiner at lappen rundt tåa kan tingleggjere dei døde.
- Merket rundt handleddet er festa same stad som dei levande pasientane har identifikasjonen sin. Pleiarane snakkar om den døde som ein person eller ein kropp, men ikkje som eit lik, seier Hadders, doktorgradsstudent i sosialantropologi ved NTNU. Han studerer ritual og rutinar kring dødsfall på Intensivavdelinga ved St. Olavs Hospital i Trondheim.

DET ER EI GJENG oppfatning at døden i stor grad vert skubba vekk i dag. Eg har sjølv sett fotografi av døde, pynta barn i gamle familiealbum. Men slik er det vel ikkje lenger?

- I byrjinga av 1900-talet var det vanleg å fotografere dei døde, men dette forsvann. I staden kom medikalisering, institusjonalisering og løyning av døden, seier Hadders som meiner døden er på veg inn i albuma att.

- I dag hender det at folk tek videooppaktak i gravferder, seier han.

- *Er det ei vinning?*

- Mandatet mitt er å observere og fortolke desse fenomena, ikkje å vere normativ.

Den britiske sosiologen Tony Walter har kalla tendensen "The Revival of Death" i ein boktittel. Internasjonalt har døden vorte eit stort fagfelt med mange innfallsvinklar. I fjor haust var Hadders på ein konferanse om døden i Bath i England: The Social Context of Death, Dying and Disposal. Utanom antropologien er dette eit felt for arkeologar, kunsthistorikarar, historikarar, litteraturvitnarar, medisinarar, filosofar, psykologar, religionsvitnarar, sosiologar, og endå mange fleire.

HADDERS HADDE GOD kjennskap til sjukehus og død før han byrja på doktorgradsprosjektet. Han er utdanna sjukepleiar og har arbeidd ved Seksjon lindrende behandling (SLB) ved Kreftavdelinga på St. Olavs Hospital, ei avdeling med om lag hundre dødsfall i året. Prosjektet han arbeider med no kan i allfall først tilbake til 2000. Då fekk han pengar frå Kreftforeningen til eit studium om handtering av dødsfall ved SLB. Arbeidet munna ut i rapporten "Rutin eller ritual? Praxis och hållningar i rummet mellan levande och döda." Eit par sitat frå intervju med sjukepleiarar den gongen gjev hint om kva tematikk Hadders framleis arbeider med:

"For ti år siden, hvis noen hadde sagt at barnebarna var med og kledde bestefar (som

Har døden vorte mindre tabu i Vesten? Døden er i allfall eit stort forskingsfelt i dag, og ein britisk sosiolog har påpeika tendensen "The Revival of Death". (Foto: Scanpix)

avdød, red.merk.); 'nei, det går ikke an!'"

"Jeg syns det er ganske viktig å ta med dem (pårørande, red.merk.) i det arbeidet som blir gjort etter at vedkommende er død, hvis det er naturlig for dem. (...) Det er kanskje en hjelphand for dem".

HADDERS TEK FØRE seg 17 dødsfall ved Intensivavdelinga i det nye prosjektet. Metoden er kvalitativ og basert på intervju med pårørande og sjukepleiarar. I kortversjonen av prosjektpresentasjonen, som sjukepleiarane har fått lese, formulerer han problemstillingslike slik:

"Vad innebär det att behandla den döda patienten med värdighet? Vilken "värrensstatus" har den döda patienten för sjukvårdspers-

sonalen och anhöriga? När upplevs/omtalas den döda patienten som en person, en död person eller ett lik? Hur upplever pårørende det tilbud de får när ett dödsfall äger rum på sjukhuset?"

Hadders meiner at både starten og slutten av livet ikkje har så vasstette skott rundt seg som før. Far er med i fødestoga, og pårørande kan vere til stades når døden inntreffer på sjukehuset.

- Før trudde dei pårørande at dei ikkje kunne delta i avslutninga av livet og stellet etterpå. Dei fekk eigendelane til den avdøde i ein plastkasse. No startar informasjonen mykje tidlegare. Dei pårørande får beskjed i god tid om at døden kan nærmere seg, slik at dei kan velje å vere med, seier Hadders. Han fortel korleis sjukehuset planlegg korleis ein skal *trappe ned* for dei som ligg i respirator. Det kan vere mykje apparatur rundt den døyande. Kan hende ein dekkjer til dette etter dødsaugneblinken, legg kvite dukar over, terner stearinljos.

«Det er viktig å ikkje legge opp til oversakralisering.»

«Ein kan late den sosiale identiteten til avdøde vere til stades, til dømes ved å bruke vedkommande sine eigne klede.»

HADDERS BRUKER ÒG diskursanalyse som metode. Han har blant anna studert korleis prosedyrane til helsepersonellet er utforma.

- Vil det seie at ein òg kan sjå praksisane frå eit maktperspektiv? Kven har høve til å fastsetje rutinane, og kven har ideologisk hegemoni på området?

- Handsaminga av den døde kroppen vart i kjølvatnet av medikaliseringa av døden ei medisinsk-juridisk sak. Dette området er framleis styrkt og kvalitetssikra av avdeling for patologi og av medisinrarar. I sjukehusets prosedyre er desse diktata obligatoriske. Når det gjeld sosio-kulturelle aspekt rundt dødfallet, samt visning, finst det meir fleksible retningsliner. Dette er til dømes tema som må avkláraast i dialog med pårørande, eventuelt er diktert av den som skal døy. Retningslinene har vorte til via tverrfagleg samarbeid over tid i "Rådgivningsgruppen for alvorlig syke og døende" ved St. Olavs Hospital. Der sit blant andre sjukleiarar, sisionomar, lækjarar, prest og preparant. Denne gruppa vart etablert i 1981.

HADDERS LEGG VEKT PÅ at det finst ulike *rasjonale* for ulike kliniske praksisar. Ei mogeleg innstilling er at ein skal redde liv for ein kvar pris ved hjelp av høgteknologi. Ei anna innstilling kan gå ut på å inkludere menneskeleg omsorg på andre måtar. Rasjonalia kan komme i konflikt, meiner Hadders, som fortel om eit tilfelle der pårørande klaga etter eit dødsfall ved St. Olavs Hospital. Grunnen var at ein nær pårørande ikkje fikk høve til å vere til stades ved eit forsøk på hjarte-lunge-redning der pasienten døydde.

- Dette førte til ein intern diskusjon om retten pårørande har til å vere til stades under aktiv behandling, seier Hadders. Han nemner eit studium frå 80-talet i USA som viste at ein har utført hjarte-lunge-redning, sjølv om ein visste at livet ikkje kunne bergast. Dette skuldast frykt for saksøking.

MEDAN VI ER I USA, kan eg nemne den amerikanske tv-serien Six Feet Under, som handlar om eit gravferdsbyrå. Dei døde vert sminka slik at dei ser ut som om dei er i live. Kanskje dei berre sov? Ein slik praksis er framand i Noreg. Hadders fokuserer på balansen mellom distanse og nærliek under "visningar" - når dei pårørande ser den avdøde.

Korleis opplever dei pårørande møtet med sjukehuset ved eit dødsfall? Dette er eitt av spørsmåla sosialantropolog Hans Hadders stiller i doktoravhandlinga. (Foto: Kjetil Brottveit)

- Det kan verte rart med altfor flotte kvite klede på den døde, seier Hadders og refererer til ein kommentar frå ein pårørande: "Det er ikkje han. Han var ingen pyntemann."

- Ein kan late den sosiale identiteten til avdøde vere til stades, til dømes ved å bruke vedkommande sine eigne klede.

Dei pårørande ved intensivavdelinga kan i dag vere med på stell av døde. Hadders understrekar at ein må spørje seg om dei pårørande sjølv legg opp til å delta.

- Gjer dei det berre fordi at sjukehuset vil? Ein gong fekk ei kvinne som hadde mista mannen sin laga ei dødsmaske av han. Det var heilt klart gjort på hennar initiativ.

- Kan forpliktinga om å skulle delta rundt eit dødsfall gå for langt? Kva problem kan det i så fall medføre for pårørande - og tilsette - ved sjukehuset?

- Ja, pendelen kan kanskje svinge for langt motsatt veg i høve til tidlegare. Det er viktig å vere klar over kva som er mandatet til helsevesenet, og kva som høyrer under til dømes gravferdsbyrået eller pårørande. Kan hende kan studia mine om sjukehusdøden føre til ein diskusjon om dette emnet.

- Grip sjukleiarane inn på området som tradisjonelt har vore ansvaruet til sjukehuspresten? Har dei i så fall noko mot dette?

- Nei, det trur eg ikkje. Samarbeidet med sjukehusprestane har vorte viktigare i denne delen av klinikken. Sjukleiarane ser på prestane, som i liten grad flaggar med sin kristendom, som ein god ressurs i ein ofte travel klinikkk, seier Hadders.

STEARINLJOS OG DUKAR. Stemningsfulle stellerom. Er det noko religiøst over rituala? For å ta ein parallel: Anonyme Alkoholikere har reinsa alle kristne formuleringar ut frå

vedtekta sine, men vert lett oppfatta som kristne likevel.

- Kor mykje slår statsreligionen gjennom i rituala ved sjukehuset?

- Det er viktig å ikkje leggje opp til oversakralisering, seier Hadders.

Det fleirkulturelle Noreg stiller òg nye krav til sjukehusa. Han fortel at ein del nye sjukehus har eigne rom for stell der ein kan utføre ritual frå andre religionar.

- Når ein legg vekt på at dei pårørande kan sjå den døde og vere med på stellet: Kan ein reagere på dette ut frå til dømes ein luthersk synsvinkel - at ein gjer kroppen viktigare enn sjela?

- Å sjå den døde kroppen er begrunna med ei vestleg, psykologisk forståing av at pårørande treng å sjå den døde kroppen for å stadfeste dødsfallet.

- Kan behovet dei pårørande har for bearbeiding kome i konflikt med den dødes verdigheit?

- Ja, til dømes ved at familar som er prega av konfliktar vert inviterte til dødsleiet. Kanskje har dei pårørande hatt lite kontakt. Som pleiar har eg sjølv opplevd pårørande som ville frelse faren sin på dødsleiet.

- Korleis takla sjukehuset det?

- Vi verna om den døyandes rett til fred. Han slapp av eigen vilje å verte utsett for noko han ikkje ville.

- Gjeld ein slik mogeleg konflikt etter dødsfallet òg? Kan det verte meir visning og stell enn den døde ville ha sett pris på?

- Sjølv sagt. Derfor er det så viktig å informere pårørande og gje dei høve til å delta, eller ikkje delta i det heile - på pasientens premissar, avsluttar Hans Hadders.

Lite temperatur

Det er en lunken bok tidligere maktutredner Fredrik Engelstad har gitt ut. Til tross for at emnet skriker etter framvisning og forklaring av strukturelle forhold, og kunne veltet seg i morsomme detaljer i sin populærformidlende form, blir resultatet likegyldig.

Det er et kamikaze-prosjekt å skulle definere hva makt er på under 200 sider, og det må tidvis gå i en forrykende fart. I orddelingen mellom side 126 og 127 betegnes Norge som postnasjonal, og nederst på side 127 har religiøs tilhørighet rukket å bli et spørsmål om preferanser. Det betyr overhodet ikke at *Hva er makt* gir inntrykk av å være slurve, men at utgangspunktet og gjennomførelsen er for bred. For Engelstads utgangspunkt er at "Makt finnes i alle sosiale relasjoner" og at "Maktfordelingen er ikke gitt en gang for alle, den er i ständig endring." Plikter ikke en forfatter da å prioritere og å fortelle om maktførhold som er forbløffende stabile? Det går an å gjøre dette uten å henfalle til determinisme.

TIL TROSS FOR den knappe plassen vier Engelstad likevel to sider til George Orwell og Aldous Huxleys dystopier, for så å konkludere med at "de viktigste utfordringene for makt og demokrati i det 21. århundret neppe [kan] leses ut av Huxleys og Orwells romaner." Hvorfor da bruke tid på det? Antagelig for å følge seriens pedagogiske imperativ. Den røde tråden i Engelstads formidlende form er nemlig litteratur. Det er Ibsen og Shakespeare som dominerer eksemplene. Ville det ikke vært bedre med eksempler fra det levde livs sfære? Engelstad viser eksempelvis til at få aktører kontrollerer varehandelen, og at bransjen er dominert av fire store kjeder som har uforholdsmessig mye mer makt enn forbrukernes. Men han nevner ikke hvilke kjeder dette er. Og når Engelstad viser til at det i USA er vedtatt lover som gjør alvorlige inngrep i borgerenes rettigheter, får ikke leseren vite at det her er snakk om the Patriot Act. *Hva er makt* beveger seg mer i teoretiske og faglige diskusjoner enn i virkelighetens verden.

Med lite pocketformat og den pedagogisk-åpne tittelvignetten "hva er" sikter Universitetsforlaget bredt. De gaper grådig over ulike målgrupper; ambisiøst nok vil de nå både nybegynnere og viderekomne. Forfatterne er ofte anerkjente fagfolk eller fagkjendiser. Det er biologi, EU, litteraturvitenskap, psykologi,

Fredrik Engelstad
Hva er makt
Universitetsforlaget
2005
158 sider

filosofi, sosialt arbeid, internett, sosialantropologi og språk som har blitt presentert hittil i serien, og leservennlighet blir prioritert.

Hos Engelstad gir dette seg utslag i konkrete eksempler på hvordan folk opplever makt i dagliglivet, eksemplifisert ved "Anna", "Anders", "Beate" og "Bent". Prisverdig forsøk, men ofte for hverdagsslig. Kapitteloverskrifter som "Makt i relasjoner", "Makt og demokrati" og det faktum at fem av sju kapitler hos Engelstad begynner med ordet makt, oser det heller ikke formidling av.

DET ER EN OVERFLOD av eksempler og statistikk å ta for seg når det er snakk om makt. Bare ett eksempel er forskjellen i levealder på Oslo s øst- og vestkant, et strukturelt maktførhold.

Men det strukturelle nedtones hos Engelstad. Når han behandler makt i relasjoner, viser han til at makt er kontroll over ressurser – også seksuelle. ""Å si "jeg føler meg så trett i kveld" eller "nå kjenner jeg at hodepienen kommer" kan være nok til å styre viktige deler av relasjonen," skriver Engelstad. Er det uttrykk for makt eller avmakt at kvinner ser seg nødt til å lyve om grunnen til at de ikke vil gi en "gave" i form av sin seksualitet? Og er det en sannhet, eller en stereotypi, at dette

«Her forsvinner makten i det Engelstad tar i den.»

skjer i et forhold? At menn statistisk sett kontrollerer langt viktigere ressurser enn kvinner med sin høyere lønn og at de oftere enn kvinner er utearbeidende på heltid berøres ikke. Dersom man vil vise kvinnens særegne makt, er "løgner" om hvor "tilgjengelige" deres seksuelle ressurser er et dårlig eksempel. At omsorg for barn tilfaller kvinner heller enn menn er et langt bedre eksempel.

DET ER ET STORT PLUSS at Engelstad greier ut om tidligere maktutredningers funn – også i andre land. På redelig vis peker han på at det mest kontroversielle punktet har vist seg å være spørsmålet om makt er villet – hensiktsmessig utført – eller om også ubevisst reproduksjon av sosiale forhold kan sies å være makt. Engelstad ser ut til å ha lagt ned krefter på å formulere seg spissere – blant annet poengterer han gjentatte ganger at han ikke anser makt for å være et nullsum-spill, det vil si at han anerkjenner at noen kan øke sin makt uten at det innebærer at noen andre får sin makt redusert – likevel består uenigheten.

Engelstad viser på et tidlig tidspunkt til at Pierre Bourdieus strukturelle syn på sosial makt er fruktbart. Allerede på side 18 møter vi et eksempel på dette: provinsboeren som blir tau og skamfull i møte med pariserens elegante språk: "den som ikke vil si noe, får heller ikke noe han skal ha sagt," er Engelstads oppsummering.

Men denne innsikten får ingen konsekvenser for bokas gang. På side 27 lærer vi at ingen har patent på uttrykket "makt": "alle kan definere det så snevert eller vidt de vil." Og til sist fordamper innsikten helt. For "Demokratiets viktigste utfordring ligger i å holde levende en samtale der det store flertall kjenner seg igjen" er Engelstads avsluttende konklusjon. Mener Engelstad, i sin tro på den habermasianske argumentative offentligheten at demokratiet kan revitaliseres dersom sosial makt ikke lenger har en knugende effekt på det offentlige rom? Spesielt når dette presenteres som en *utfordring for demokratiet*, ikke en *demokratisk utfordring*. Engelstad skjeler her ikke til noen "herskende klasser", makthavere eller et sjikt av befolkningen. Det plasseres hos demokratiet, ikke hos noen instans. Her forsvinner makten i det Engelstad tar i den.

DET ER SYND AT det hos Engelstad virker som om det står lite på spill når det er snakk om makt, og at han ikke med sin fagkompetanse kan peke ut hvilken bruk av makt som er mest prekær. Vegringen mot å sette en agenda for hva som er interessant når det gjelder makt, stammer ofte fra en redsel for at politikk skal overstyre viten. Med andre ord: Engasjement og prioritering anses ofte for å være et svakhetsstegn. Eller som Engelstad selv skriver i sin bok: "Å være likegyldig setter oss i en sterk posisjon."

Av Karin Haugen

Alene på parnasset

Ingen innsikt uten empiri, og ingen har så mye empiri som Fredrik Barth.

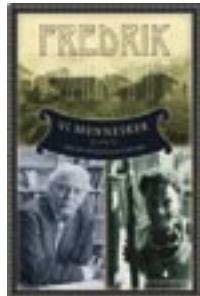
Ikke til forkleinelse for verken Jon Elster eller andre, men den norske etterkrigstiden har bare skapt to virkelig store navn innen samfunnsvitenskapene: Sybaritten Stein Rokkan døde altfor tidlig, men asketen Fredrik Barth har vi fortsatt blant oss. Barth har som kjent skrevet lenge. Bare innledningskapitlet til den 36-år gamle *Ethnic Groups and Boundaries* (1969) alene gjør Barth til en av verdens mest sittende samfunnsvitere.

Dyrkelsen av Barth blir av og til vel sterkt. For en tid tilbake kom anmelderen i prat med en ung amerikaner som nettopp var ferdig med en master i antropologi. Jeg spurte om hun hadde lest mye av Barth, hun himlet med øynene og sa at hun hadde lest alt. Da jeg så fortalte henne at jeg hadde intervjuet Barth ved noen anledninger, fikk jeg en reaksjon som var jeg Guds sendebud på jorden (det jeg rett nok ikke fortalte var at Barth trakk ett av intervjuene på grunn av min altfor upresise bruk av begrepet føydalsme).

NÅ ER ALTSÅ 77-ÅRINGEN her med noe som vi kan kalte et intellektuelt testament, *Vi mennesker: Fra en antropologs reiser*. Budskapet gjennom alle de ulike fortellingene fra vidt forskjellige himmelretninger er vel dette: Individet må være i sentrum, mennesket prøver å oppnå sine mål basert på individuelle, men dog kulturelt betingede preferanser. Sagt på en annen måte: Det vi i utgangspunktet kan tro er en fra oven påtvunget modell, er mye mindre skapt av bevisste politiske handlinger enn av de uintenderte konsekvensene av individers handlinger.

Barths nye bok er ment for allmennmarkedet. Nå gir det imidlertid kanskje ikke mening å operere med et begrep som allmennmarked i Barths tilfelle, siden han ofte skriver så enkelt at de fleste vil kunne ha utbytte av å lese mye av det han har skrevet.

Barth er optimist på vegne av menneskets intellektuelle kapasitet, han mener at hver og en av oss bør kunne hente ut nok empiri av samfunnet rundt oss til å oppnå ny og bedret innsikt. Det handler om å legge av seg så mange av fordommene som mulig, samtidig

Fredrik Barth

*Vi mennesker
Fra en antropologs
reiser*

Gyldendal 2005

256 sider

som man prøver å hente kunningskap fra folket rundt seg som kan utvikles til en plattform for ny forståelse: "Være med på leken på lokale folks premisser," så å si lage en ny kikkert tilpasset det samfunnet vi for lengre eller kortere tid er en del av. A prioriteitene vil aldri kunne gi reell forståelse.

JEG DELER IKKE helt Barths optimisme på vegne av menneskeheden og vår evne til å få ny innsikt på basis av det vi kan se. For ofte er det slik at vi må gå gjennom større katastrofer for å forstå at vi er på feil kurs og at vårt verdensbilde må justeres. Aldri var vel den norske folkehelsen bedre både fysisk og psykisk enn under og like etter krigen? Vi hadde kollektive prosjekter, vår solidaritet og medmenneskelighet lå på et langt høyere nivå enn

det gjør i dag. Kriminalitetsstatistikken alene viser vel dette. Hvor mange orkaner skal for øvrig komme inn mot Florida-kysten før amerikanerne innsører at drivhuseffekten er reell?

Nå skal det rett nok sies at Barth på ingen måte ville protestere mot en slik analyse, utover at det er en altfor enkel gjengivelse av hans standpunkt. Han har selv gitt noen av de mest dystopiske skildringene av det amerikanske samfunnet. Men han nekter å gå med på at situasjonen er håpløs, mennesket kan og må oppnå en forbedret forståelse. Oss defai-

«Nå er altså 77-åringen her med noe som vi kan kalte et intellektuelt testament.»

tister har han lite til overs for.

Han gir selv et eksempel på hvordan det kan gjøres. I områdene mellom Pakistan og Afghanistan ligger Swat, den enorme autonome dalen hvor Osama Bin Landen etter mye å dømme gjemmer seg. Barth oppholdt seg der i en lengre periode på 1950-tallet og utviklet

en ny og banebrytende spillteori som viste hvor dynamisk maktbalanse kan være.

BARTHS EVNE TIL å krydre en fremstilling kommer for øvrig nydelig frem i innledningen til Swat-kapitlet. I Oslo virket verdens gjennom tidene største kapasitet på pashtu, Georg Morgenstierne. Barth møtte opp på hans kontor og sa han skulle til Swat. Morgenstierne "averterte behørig innføringsundervisning i pashtu i forelesningskatalogen for neste semester. Stor var min fortvilelse da jeg var den eneste som møtte til første forelesing. Jeg måtte si til ham at da var det jo klart at han ikke skulle være brydd med meg - men kanskje kunne han gi meg litt veiledning med bøker jeg kunne bruke? Men Morgenstierne grep meg i armen og så meg inntrengende inn i øynene: "Nei, De må absolutt komme - det er ikke ofte jeg får forelese i pashtu!" Slik fikk jeg spesialundervisning i pashtu i et fullt år, og jeg hadde ingen mulighet til å slunstre unna."

BARTHS OPPHOLD viste ham at alliansene alltid er skiftende i Afghanistan, men når konfliktnivået blir for høyt, allierer menneskene seg bak hellige menn, religiøse fundamentalister. Det var det som skjedde i tilfellet Taliban. Etter at den felles kampen mot Sovjetunionen var over, falt alliansene sammen, og folket måtte ty til de hellige for igjen å få fred. Taliban ble så sterkt, blant annet grunnet støtten fra de arabiske fremmedelementene, at NATO mente de måtte gripe inn for at spillet på nyt skulle settes i gang.

Nå er spørsmålet hva som skal skje videre. Barth ser en løsning: president Karzai. Men spørsmålet er om Vesten vil gi "Karzai tilstrekkelig frihet og opportunisme til sin egen allianseforming, så han etter hvert kan beholde makten på egen hånd."

Sagt på en annen måte: Vil Vestens ledere ha tilstrekkelig intellektuelle fantasi til å gjøre det som en analyse bygd på innsikt viser dem? At afghanerne nå må få fred fra oss. Jeg tviler. Barths problem er kanskje at han ikke ser at han selv er nokså unik i sin evne til å oppnå innsikt? Og som skribent? Også der er han alene på parnasset.

Av Jon Hustad

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

Resultat frå kvalitetsreformundersøkinga 2005¹

Kvalitetsreforma omfattar heile det høgare utdanningssystemet i Noreg og dei fire hovudtypane utdanningsinstitusjonar ein finn i dette: universitet, vitskaplege høgskular, statlege høgskular og private høgskular. Systemet er prega av ei funksjonsdeling mellom universitet og vitskaplege høgskular på den eine sida, og statlege høgskular på den andre². I 2002 vart det bestemt at kvalitetsreforma skulle evaluerast, og i samband med dette vart det gjennomført ei postalundersøking frå januar til mars 2005 om dei vitskapleg tilsette sine haldningars til og ulike røynsler med reforma, anten det gjaldt studiestruktur og læringsmiljø, fagleg læring, tilknutningsform og ekstern styrerepresentasjon, incentivbasert finansieringssystem, kvalitet som grunnlag for tildeling av gode og effektar på studiegjenomføring og studieutbytte. Totalt fekk 3416 professorar, førsteamanuensar, førstelektorar og høgskulelektorar, som var trekte ut frå NIFU STEP sitt Forskarpersonalregister, tilsendt spørjeskjemaet. Av desse svarte 2060, det vil seie 60,3 prosent, av utvalet.

I SKJEMAET VART det stilt ei lang rekke haldningsspørsmål i tilknyting til ulike sider ved reforma. Alt i dei enkle frekvensfordelingane kan ein ane konturane av ei todeling av respondentane. I tabell 1 samanliknar vi presentdelen som seier seg samde eller usamde i tre av dei mest generelle påstandane vi nytta, og to påstandar om dei nye gradane:

Tabell: Haldningar til fem påstandar om akademisk verksem og om Kvalitetsreforma

Påstand	Presentdel samde	Presentdel usamde	Totalt
Akademiske yrker nyter høy ansverde i Norge	53,2	46,8	100 (n=2013)
Norge er et samfunn med sterke innslag av antiintellektualisme	58,4	41,6	100 (n=2013)
Kvalitetsreforma vil bidra til å senke nivået på høyre utdanning i Norge	55,7	43,3	100 (n=1961)
Bachelorgraden innebefar en nivåsenking sammenlignet med can.mag.-graden	58,3	41,7	100 (n=1949)
Mastergraden holder ikke samme faglige nivå som det gamle høgskafget	62,5	37,5	100 (n=1986)

RESULTATA MÅ KUNNE KALLAST talande. Meir enn halvparten er ikkje berre av den oppfatninga at reforma ikkje lever opp til

Rår det klare skiljelinjer mellom dei ulike institusjonane og stillingskategoriane i høgare utdanning når det gjeld haldningars til kvalitetsreforma? spør Johs Hjellbrekke. Han analyserer datamaterialet frå underveisrapporten frå gruppa som evaluerer kvalitetsreforma.

«Resultata må kunne kallast talande. Meir enn halvparten er ikkje berre av den oppfatninga at reforma ikkje lever opp til namnet, men tvert om vil bidra til å senke kvaliteten på norsk høgare utdanning.»

namnet, men tvert om vil bidra til å senke kvaliteten på norsk høgare utdanning. Også det nye gradsystemet opplever eit fleirtal som ei kvalitetsforringing. Eit knapt fleirtal meiner likeeins at akademiske yrke ikkje nyt høg vørndnad i det norske samfunnet, og at Noreg er eit samfunn med sterke antiintellektualistiske innslag. Samstundes kan fordelingane tyde på ei polarisering i respondentgruppa. Om så er tilfelle – kva opposisjonar kan avdekka mellom dei vitskapleg tilsette, ikkje berre i høve til haldningane dei måtte ha til reforma, men også i høve til formelle kvalifikasjoner, deltaking i forskings- og undervisningsverksem, deltaking i fagfellevurderingar og liknande? Og korresponderer haldningane til reforma med dei tilsette sine plasseringar i det ein med eit omgrep frå den franske sosiologen Pierre Bourdieu kan kalle eit akademisk kapitalhierarki, målt i form av eit utval indikatorar på akademiske/vitskaplege kvalifikasjoner og posisjonar som til vanleg kan gje innehavaren ulike former for makt og prestisje i akademia? For å få eit første og tentativt svar på dette, har vi konstruert eit rom av lærestader og fagavdelingar.

I DENNE ANALYSEN har vi teke utgangspunkt i 21 variablar: seks variablar om deltaaking i fagfellevurderingar, fem variablar om deltaking i styrande organ, fem variablar om pedagogisk utdanning og undervisningsverksem, to om medlemskap i forskarnettverk, ein om eksterne intekter, ein om formelle kvalifikasjoner og ein om gjesteforskarrøynsle frå utlandet. Sett på spissen gjev analysen oss to klart åtskilte klyngar av lærestader, der dei tilsette i den eine klynga i all hovudsak driv med undervisning og der medlemene i den andre klynga både driv forsking og undervising. Til høgre i karta, og med gjennomgåande låge akademiske kapitalvolum, ligg alle høgskulane (av grafiske omsyn tek vi berre med nokre av desse). Til venstre finn vi universiteta (pr. 2004) og BI:

Figur 1: Skiljelinjer mellom lærestader.

Figur 2: Skiljelinjer mellom fagavdelingar.

KVART PUNKT SIN posisjon må tolkast i relasjon til dei andre punkta sine plasseringar. Er to kategoriar, t.d. "UiB" og "UiO" eller "Helse- og sosialfag" og "Lærarutdanning", lokaliseert nær kvarandre, har dei tilsette ved desse institusjonane og/eller fagavdelingane mange fellestrekks. Er dei derimot lokaliseert langt frå ein annan, som t.d. "UiB" og "Høgskulen i Bergen" eller "Medisin og odontologi" og "Helse- og sosialfag", er fellesnemnarane få.

Samstundes kan lærestadene rangerast hierarkisk frå venstre mot høgre. På toppen av kapitalhierarkiet, og til venstre i figur 1.1, finn vi alle universiteta og BI. Til høgre i kartet er lærestadene med tilsette med mindre akademisk kapital. Av desse har Høgskulen i Stavanger (som vart universitet i januar i 2005) i gjennomsnitt det høgaste akademiske kapitalvolumet. Når ein kjem lenger til høgre

¹Denne kronikken byggjer på funna i to kapittel, forfatta av Johs. Hjellbrekke (delvis i samarbeid med Ivar Lima) i Michelsen, Svein og Per-Olav Aamodt (2005): "Underveisrapport fra Kvalitetsreformevalueringen" (førebels tittel), Bergen: Rokkansenteret (under utgjeving).

²Kyvik, S. (2004). "Structural Changes in Higher Education Systems in Western Europe." Higher Education in Europe XXIX(3): 393-409.

figuren, vert det vanskelegare å skilje mellom enkeltinstitusjonar, men vi finn mellom andre Høgskulen i Bergen og Høgskulen i Tromsø på botnen av dette hierarkiet. Dette kan tolkast som uttrykk for den før omtalte funksjonsdelinga mellom høgskular og universitet som ligg i same by.

Den same tolkinga gjeld for figur 1.2: Fagavdelingar ved universiteta ligg til venstre i figuren og fagavdelingar ved høgskulane ligg til høgre. På toppen av hierarkiet finn vi "Medisin og odontologi", på botnen "Helse- og sosialfag". Men kor mange undergrupper av vitskapleg tilsette kan vi identifisere i dette hierarkiet? Kan skiljelinene best skildrast gjennom ei enkel todeling, eller må vi gå meir finmaska til verks? Og kor store grupper er det snakk om?

VI HAR VALT UT seks indikatorar til desse analysane :

- Har/har ikkje sete i vurderingskomité for doktoravhandling
- Har/har ikkje sete i vurderingskomité for 1. amanuensisstilling
- Har/har ikkje vore referee i norsk tidsskrift
- Har/har ikkje vore referee i internasjonalt tidsskrift
- Har/har ikkje doktorgrad
- Har/har ikkje pedagogisk basiskompetanse.

TIL SAMAN GJER dette det mogleg å identifisere meir eksklusive grupper som utøver portvaktfunksjonar innan eige fagfelt, grupper som i røynda sjølv ikke driv forskingsverksemد av større omfang, samt moglege kombinasjonar av desse to ytterpunktta.

Analysen gjev oss til saman fire hovudgrupperingar. Av desse er den vi har valt å kalle "Pedagogar" den klart største, med knapt 40 prosent av respondentane. Pedagogane scorar lågt på så og seie samlede indikatorar, med unntak for spørsmålet om pedagogisk basiskompetanse. Trass i den før nemnde funksjonsdelinga, er dette talet etter måten høgt, all den tid dette er eit universits- og høgskuleutval. Respondentane er lite aktive på sentrale arenaer for vidare kvalifisering og fagfellevurdering, og yttarst få har forskarkompetanse i form av avglad doktorgrad. Deira primære kjenneteikn er den pedagogiske basiskompetansen, men dette er ikkje eit eksklusivt kjenneteikn for gruppa. Pedagogiske grunnkvalifikasjoner er utbreidd også i dei andre klyngene. Nærare analyse viser elles at klynga i stor grad er sett saman av høgskulelektorar og førstelektorar.

Den neste grupperinga har dei motsette kjenneteikna. Med unntak av pedagogiske basiskompetanse, der klynga er delt 50/50, har desse respondentane gjennomgående høgt sannsyn for sjølv å inneha forskarkvalifikasjoner, og for å utøve fagfellevurdering i tidsskrift og i tilsettingar. Sett på spissen demonstrerer denne klynga relevansen av den

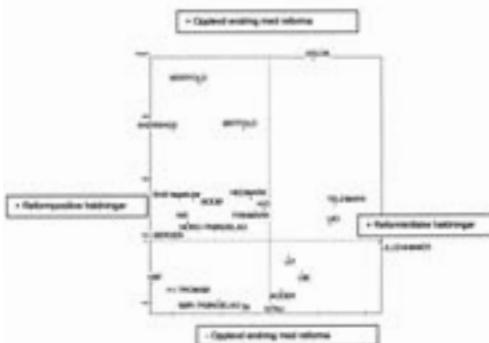
såkalla Matteus-effekten: "..for hver den som har, ham skal gis, og han skal ha i overflod, men den som ikke har, fra ham skal tas endog det han har.". Vi har valt å kalle klynga for "Seniorforskjarar", med til saman 22,7 prosent av respondentane. Meir detaljerte analysar tyder på at professorane er i klart fleirtal blant desse.

DEN TREDJE OG DEN fjerde grupperinga utviser klare likskapstrekk med kvarandre, og fangar opp til saman 37,6 prosent av respondentane, dvs. omtrent ein like stor del som vi finn i grupperinga "Pedagogar". Skilja mellom klynge nr.3 (med 21 prosent av respondentane) og nr. 4 (16 prosent) kan tolkast meir som eit uttrykk for forskjell med omsyn til fartstid i systemet. Vi har kalla klynge nr. 3 "Forskjarar", og meir detaljerte analysar tyder på at respondentar med vekselsvis førsteamanuensis- eller professorkompetanse er omtrent likt representerte med >40 prosent kvar. Klynge nr. 4 har vi kalla "Juniorforskjarar", ettersom respondentar i førsteamanuensisstillingar verkar å vere i flertal med >60 prosent av medlemene. Pedagogisk basiskompetanse er utbreidd i begge desse grupperingane.

MEN RÅR DET like klare skiljelinjer mellom dei ulike institusjonane, mellom stillingskategoriane og/eller mellom dei ulike fagavdelingane dersom ein analyserar haldningane medlemene har til reforma? Etter gjentekne utprøvingar fall vi ned på ei løsing der respondentane sine svar på 16 ulike påstandar og spørsmål om kvalitetsreforma spesielt og vilkåra for akademisk verksemد generelt ligg til grunn for den endelege analysen.

Analysen viser at respondentane i det alt vesentlege kan delast i to grupper: dei som er positivt innstilte og dei som er negativt innstilte til reforma. Sannsynet for å vere reformkritisk aukar dersom ein er tilsett ved eit universitet, men skiljelinene er ikkje ein tydige, og framstår som mindre klare enn det ein først kanskje kunne tru.

Figur 3: Haldningar til kvalitetsreforma. Lærestader.

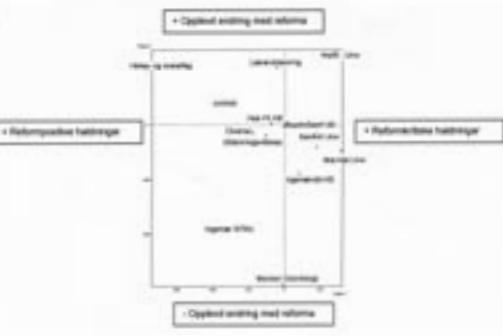

«Reformkritikarar og reformpositive er representerte ved alle lærestader, i alle stillingskategoriar, fagavdelingar og på alle nivå i kapitalhierarkiet.»

REFORMKRITIKARAR OG reformpositive er representerte ved alle lærestader, i alle stillingskategoriar, fagavdelingar og på alle nivå i kapitalhierarkiet. Også i denne analysen står høgskulesektoren fram som meir sprikande enn universitetsklynga. Tilsette ved høgskulane i Lillehammer, Telemark og Volda er til dømes meir reformkritiske enn dei tilsette ved dei andre høgskulane. Mellom universiteta er forskjellane mindre, sjølv om Oslo skil seg ut som noko meir reformkritisk. Under tvin kan ein også skilje mellom respondentar som opplever endring som følge av reforma ved sin lærestad.

Reformpositive har likevel gjennomgående lågare akademisk kapitalvolum enn det reformkritiske respondentar har, jf. fig. 3 (låge volum er her plasserte til venstre og høge volum til høgre i kartet):

Figur 4: Haldningar til kvalitetsreforma. Fagavdelingar.

I DETTE KARTET finn vi den klaraste opposisjonen mellom Helse- og sosialfaga i høgskulesektoren på den eine sida (oppve til venstre), og dei tilsette ved fleirtalet av fagavdelingane ved universiteta på den andre sida (til høgre i kartet). Det er derfor nærliggande å spørje: har kvalitetsreforma vore ei reform meir på dei førstnemnde enn på dei sistnemnde sine premiss?

Av Johs. Hjellbrekke, førsteamanuensis ved Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen. Hjellbrekke er med i forskargruppa som evaluerer kvalitetsreforma.

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no

Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk.

Hva er god publiseringsspraksis?

NY FINANSIERINGSMODELL: Spørsmålet avhenger av hvilket fag og emne man forsker i. Det er vanskelig å samle alle fag i en felles modell. Men vi har vært nødt til å gjøre nettopp det - og samtidig ta hensyn til fagforskjeller. Resultatet kan og skal forbedres i årene som kommer. Diskusjon om tiltaket er derfor velkommen.

I kronikken i *Forskerforum* 10/2005 stiller Kjell Erik Lommerud, styremedlem i Forskerforbundet og professor ved Institutt for økonomi ved UiB, noen spørsmål til UHR-innstillingen om vitenskapelig publisering, *Vekt på forskning* (2004), som vi har medvirket til.

Disse spørsmålene fortjener svar, ikke bare fordi saken er viktig og trenger bedre opplysning i bladet, men også fordi spørsmålene er gode.

Det overordnede spørsmålet for Lommerud er om vi har skapt et godt incentivsystem for vitenskapelig publisering. Vi nevner først at departementets formål med UHR-prosjektet ikke er helt det samme, men knyttet til departementets institusjonsbudsjetter. I Forskningsmeldingen (St.meld.nr. 20, 2004-2005, s. 152) står:

Overordnede målsettinger for indikatormodellen for deling av forskningsmidler er å stimulere til økt forskningsaktivitet og fordele ressurser til miljøer som kan dokumentere gode forskningsresultater. Dagens modell kan ikke sies å innfri disse målsettingene på en tilfredsstillende måte.

En svakhet hittil er i følge departementet at forskningsbevilgningene har vært delvis basert på antall førstestillinger. Det er denne indikatoren som nå er erstattet med publikasjonspoeng i statsbudsjettet for 2006.

Institusjonene selv har gjennom flere år bedt departementet om å ta vitenskapelig produksjon med i beregningen. Denne interessen har vært fremmet gjennom Universitets- og høgskolerådet, som har arbeidet med saken for departementet siden begynnelsen av 2003. Arbeidet har vært komplisert. Det krever innsikt i ulike fags publiseringsspraksis. Derfor har UHR lagt stor vekt på bred dialog med forskningsfagenes nasjonale organer og med ledere og forskere ved de enkelte institusjoner.

Det har hele tiden vært klart at en budsjettmodell basert på oppstelling av vitenskapelig produksjon vil virke tilbake på hvordan forskningen utføres og publiseres. Dette øker vanskeligheten: Modellen skal være enkel og forståelig. Samtidig skal den helst stimulere til en bedre publiseringsspraksis i høyst ulike fag. I alle fall må man unngå uheldig tilbakevirkning.

Rent økonomisk er incentivene svært svake. De er knyttet til ni promille av de samlede institusjonsbudsjetter for 2006, men kan øke til det dobbelte i budsjettene for 2007. At incentivene likevel *oppfattes* som sterke, har antakelig sammenheng med at modellen minner om meritteringssystemet hvor vitenskapelig produksjon har betydning ved

tildeling av stillinger og forskningsmidler på individuelt nivå. I slike sammenhenger er kvalitativt skjønn viktigere enn noe annet. I *Vekt på forskning* (s. 59-60) advarer vi derfor mot direkte bruk av modellen på individnivå, i evalueringer og i ledelsen av selve forskningsenhetene. Man kan ikke forvente mer enn at modellen skal gi rimelige incentiver til god publiseringsspraksis på et mer overordnet nivå i norsk forskning. Krever man at modellen også fungerer på et individuelt nivå, vil man selvfølgelig konkludere med at publikasjonstelling ikke kan brukes. Men vi står altså overfor anslagsvis 8000 vitenskapelige publikasjoner årlig fra sektoren som skal relateres til budsjettene.

Vi gjennomgår Lommeruds spørsmål slik de er stilt, men behandler noen av dem sammen. Våre svar er betinget av at Lommerud stiller spørsmål på vegne av sitt eget fag og sin egen publikasjonsliste.

1. *Det første UHR prøver å fortelle oss, er at mye av den internasjonalt rettede forskningen vår egentlig er litt fåfengt.* 2. *Masseproduksjon rettet mot mer ubetydelige publikasjonskanaler, derimot, er fine saker.*

Disse spørsmålene er knyttet til vårt omdiskuterte skille mellom normal (nivå 1) og høyere (nivå 2) uttelling for publikasjoner avhengig av i hvilken *kanal* de er publisert (tidsskrift, serie, bokutgiver). I foreliggende statsbudsjett er forskjellen tredobbelt (ikke femdobbel) for artikler i tidsskrifter og serier, men mindre for bokpublisering.

Høyere uttelling på nivå 2 gis for publisering i kanaler som representerer en femtedel av publikasjonsmengden. Forskningsfagene har selv vært med på å prioritere kanaler som er viktige for mange lands forskere. I slike kanaler er det større konkurransen om å publisere og dermed mer årvåken kvalitetsvurdering. Dessuten får resultatene større spredning, mer anvendelse og mulighet for kvalifisert kritikk.

Lommerud er kritisk til sammensetningen av kanaler på nivå 2 versus nivå 1 i økonominifaget. Han savner ett eller flere viktige tidsskrifter på eget spesialfelt på nivå 2. Her kan vi bare svare at prioriteringen av kanaler på nivå 2 i dette faget er foretatt av det nasjonale fagrådet for samfunnsøkonomi, hvor man har holdt seg til en internasjonal liste over anerkjente tidsskrifter og forsøkt å finne en rimelig balanse mellom generelle tidsskrifter og de som dekker spesielle emner. Fagrådet vil foreta en årlig revisjon av nivå 2 på bakgrunn av forslag som kommer inn, men må altså prioritere innenfor en ramme hvor kanalene representerer en femtedel av publikasjonsmengden på verdensbasis.

De mer "ubetydelige publikasjonskanalene" finner Lommerud både blant de utenlandske og de norske kanalene som nå er på nivå 1. Han antyder dermed et behov for *tre*

nivåer i hans fag. Vi har erfart at dette er vanlig å gjennomføre i en overordnet modell som skal dekke alle fag, men ser at det kan være et behov i samfunnsfagene. Vi vil imidlertid peke på at publiseringsspraksis også er betinget av hva som er relevant og har status i det enkelte fag. Derfor er det vanskelig å se for seg en stor vekst i antallet artikler i de få norske kanalene i det enkelte samfunnsfag, heller ikke en økt publisering i de mest perifere utenlandske kanalene som er på nivå 1.

I modellen blir publikasjoner som har forfattere fra flere institusjoner delt mellom institusjonene etter relativt bidrag. Vi vet at dette kan oppfattes som et negativt incentiv til samarbeid, men løsningen er likevel ikke å telle 1 publikasjon til hver institusjon som har bidratt. Dette vil gi et incentiv til økt antall forfattere pr. publikasjon og til "publikasjonsdeling" mellom institusjonene på en helt annen måte. Statistikken viser dessuten at samforfatterskap i seg selv gir flere publikasjoner for den enkelte forfatter i forskergruppen. I "Vekt på forskning" (s. 58) har vi derfor foreslått at man beholder nåværende deling av publikasjoner, men eventuelt multipliserer resultatet med en valgt faktor for institusjonelt og/eller internasjonalt samarbeid etter at konsekvensene av dette er nærmere utredet.

Lommerud har sett på hva som er nivå 2 i andre fag, og stiller på denne bakgrunnen spørsmål ved hvordan nomineringen til nivå 2 har skjedd, særlig i de humanistiske fagene. Nomineringen har skjedd etter klare retningslinjer for hvert fagråd. De måtte bli enige på tvers av institusjonsgrensene om sine prioriteringer. Videre har UHR kontrollert forslagene slik at nivå 2 representerer en femtedel av publikasjonsmengden i hvert fag. Dessuten er data tilgjengelige for UHR som viser hvem som publiserer hvor ved universiteter og høgskoler. Slike tall kan bli tilgjengelige for enhver hvis institusjonene sørger for at systemene Frida og Forskdok også kan vise statistikk pr. publiseringsskanal. Med andre ord: Ingen lobbyisme, men en åpen prosess med klare kriterier som også er basert på at vitenskapelig publisering ikke foregår i det hemmelige, men derimot er synlig i bibliografiske databaser.

Respekten for ulike fags publiseringsspraksis har vært viktig å ivareta i UHRs faglige utvalg, som har håndtert disse prosessene. Hvis samfunnsøkonomer mener at *Tidsskrift for rettsvitenskap* ikke fortjener å være på nivå 2, anbefaler vi en lærerik dialog med juristene om deres fag og emner. Dette svært selektive nordiske tidsskriftet hadde bare 1 rapportert artikkel fra norske universiteter og høgskoler i 2004.

Lommerud sikter her til departementets ansvar for å forklare selve budsjettmodellen. Dette er så langt ivaretatt i Stortingsmelding nr. 20 (2004-2005), s. 152-53 med nærmere spesifikasjoner i departementets budsjettpro-

posisjon for 2006, s. 122. Det som sies der er selvagt et viktig tema for videre diskusjon i sektoren, akkurat som UHR-innstillingen *Vekt på forskning* er det. Men selve budsjettmodellen er ikke UHRS ansvar.

Lommeruds sluttcommentarer vil vi også gi noen bemerkninger til: Vi er enige i at *Forskerforum* hittil bare har belyst denne saken fra de humanistiske fagenes synsvinkel, og at dette neppe er representativt for medlemsmassen i Forskerforbundet. Men nivå 2, slik det foreligger etter årets prosess i fagrådene, er etter vår mening ikke mer gunstig for noen fagområder enn for andre. Vi har ikke gitt

etter for press etter utspillene i *Forskerforum*, som for øvrig ofte har vært basert på misforståelser, men holdt oss til dialogen med fagrådene. Nivå 2 representerer etter vår oppfatning et ambisjonsnivå som er tilpasset fagområdene ulike publiseringsspraksis.

Lommerud nevner den britiske ordningen (RAE) med finansiering basert på bedømming av *innleverte publikasjoner* som et mulig alternativ. Denne ordningen er sterkt kritisert og antakelig på vei ut i Storbritannia, blant annet fordi den er arbeidskrevende, subjektiv og åpen for lobbyisme. Denne ordningen har imidlertid ikke vært noe alternativ for UHR.

Alle innstillinger om forskningsdokumentasjon i Norge siden begynnelsen av 1990-årene har anbefalt dokumentasjon av *all* vitenskapelig publisering, ikke bare utvalg. Nå har universiteter og høgskoler fått dette. Det reiser debatt, og den debatten bør fortsette med tanke på mulige forbedringer av modellen.

**Anne-Brit Kolstø (UiO), Knut Fægri (UiO),
Sølvi Helseth (HiO), Nils Erik Gilhus (UiB), Ole
Gjølberg (UMB), Kjell Malvig (NTNU), Elisabeth
Nilsen (HBO), Asbjørn Rødseth (UiO), Gunnar
Sivertsen (NIFU STEP), Petter Aaslestad (NTNU)**

Enig og tro til Dovre faller, eller utvikling i vår tid?

BIBSYS: I Forskerforum 9/2005 omtales utredningen om framtidig utvikling og organisasjonsform for biblioteksystemet BIBSYS. Framstillingen er lite dekkende for høgskoler og universiteters faktiske uttalelse om utredningen. Allerede i ingressen kommer man feil ut:

"Nasjonalbiblioteket foreslår å erstatte biblioteksystemet BIBSYS med kommersielle tjenester. Initiativet skaper opprørstemning..."

Utvalgsleder og UHRS representant siteres på en slik måte at dersom de virkelig mener det som skrives, så må det enten skyldes en kuvending eller at journalist og intervjuobjekt snakker om ulike saker. Utvalgets leder, bibliotekdirektør Jan Erik Røed, blir etter min oppfatning gjengitt på en slik måte at det å skifte ut BIBSYS er en umulighet, og dermed i sterk kontrast til Nasjonalbibliotekets oppfatning. Men en av utvalgets viktigste anbefalinger er som følger:

"Det bør foretas en vurdering av fordeler og ulemper ved å skifte ut det nåværende biblioteksystemet med et nytt system"

De høgskolene og universitetene som uttaler seg om dette punktet understrekker alle at gjennomføring av en slik vurdering er svært

viktig, og flere gir uttrykk for at en utskifting vil være en del av moderniseringen av BIBSYS. Det ville være en tragedie om dette punktet mister sin troverdigheit gjennom en kunstig konstruert meningsforskjell mellom utvalgets anbefalinger og Nasjonalbibliotekets høringsuttalelse.

BIBSYS er en språkmessig komplisert konstruksjon fordi begrepet brukes både om bibliotekkatalogen, biblioteksystemet og driftsorganisasjonen. Dette forkladrer ofte meningsutvekslinger når slike når et visst temperaturnivå. Det kan være tilfellet i denne saken.

BIBSYS har i dag en kostnad på 36 millioner kroner i året, og er sannsynligvis det dyreste fellessystemet ved høgskoler og universiteter. I dag er UH-sektoren svært avhengig av en organisasjon som kan tilby felles drift av et biblioteksystemet. I likhet med hva vi har for FS, Classfronter, Agresso etc. Vi som har uttalt oss positivt om å vurdere skifte av system, har ikke noe ønske om å nedlegge driftsorganisasjonen BIBSYS. Men artikkelen sår indirekte tvil om dette.

Det ville være underlig om ikke et biblioteksystem kunne erstattes av et kommersielt system på linje med andre datasystemer, og

det er i lengden vanskelig å godtgjøre at en så omfattende budsjettkostnad ikke skulle konkurranseutsettes gjennom anbud. Dette har alle høgskoler og universiteter som har uttalt seg innsett. Nasjonalbiblioteket også – på sin måte.

Og for de som er i tvil må det legges til: Norge er ganske alene om å forvalte høgskolers og universiteters bibliotekressurser med et datasystem hvor egenutvikling fortsatt har en betydelig plass. I land som i biblioteksammenheng anses å ha kommet lengre enn oss, som Danmark, Finland og Sverige, har man for lengst gått over til kommersielle løsninger. Og slik er det i alle land vi bør sammenligne oss med. Det er det normale bildet i vår verden. Det er vi som er litt spesielle på et område hvor man ikke bare snakker om internasjonale løsninger men også om løsninger for et internasjonalt samarbeid som trykker stadig stertere på i en digital hverdag. Og her henger vi nok etter.

Men en felles driftslosning må vi ha. Er det ikke mulig å holde disse tingene fra hverandre?

**Ved seksjonsdirektør Hans Martin Fagerli,
Høgskolen i Oslo**

Unødvendige forskningskrav

NOKUT: Norsk sykepleierutdanning har fått hard medfart fra det nye evalueringssorganet for høyere utdanning – NOKUT. Hvis skolene ikke oppnår vesentlige forbedringer innen 6 – 24 mnd., er utdanningen ikke godkjent og kan bli "avskiltet". Bare én av 29 utdanninger har oppnådd godkjennung. Selv NOKUTs direktør er overrasket over at "såpass mange sykepleierutdanner ikke tilfredsstiller kravene" Svakhetene knytter seg i de fleste tilfeller til kvalitet og omfang av forsknings- og utviklingsinnsatsen. Her forutsettes en betydelig opprustning. Men er det virkelig veien å gå? For det første er det ingen enkel oppgave å forbedre forskningsmiljøet på 6–24 mnd. Det tar tid å produsere doktorgrader og såkalt førstekompetanse. For det andre – og mer grunnleggende – er spørsmålet om hvilken rolle forskningen skal spille i en utdanning sterkt preget av erfaring, klinikk og tverrfaglighet. Situasjonen er dramatisk og innbyr til nytenkning i en sektor med mer enn 13 000 studenter.

Er det mer forskning som trengs i denne essensielt yrkesrettede utdanningen? Eller er det snarere praksissiden som har sviktet på grunn av for mye teori og akademisk tilnærming? For meg fortører det seg nærliggende ikke å gjennomføre en stor og forsrt opptrapning av forskningsinnsatsen. Det er svært krevende, kostbart og av usikker verdi. Forskning var for øvrig ikke inkludert den gang sykepleierutdanningen fikk status som høyere utdanning på 1970-tallet. Det har kommet gradvis og til dels tilfeldig.

Det helt sentrale må være hva som leder til en god sykepleierutdanning. Det tilslører at Mjøsutvalgets likhet og uniformeringskrav ikke må bli en akademisk tvangstrøye. Den store bredden i høyere utdanning innebærer i dag at forskningsinnsatsen varierer sterkt. Det er også mange tolkninger av hva man legger i forskningsbasert undervisning.

Det dreier seg ikke bare om kvaliteten i helsevesenet, men også ressursinnsatsen i

et av våre største studier. Vi trenger differensierte utdanninger som fyller forskjellige behov. Samtidig bør man unngå snevre profesjonsinteresser. I dag fortører det seg som om departementet i sin reformiver har glemt hensikten med de kortvarige, yrkesrettede og alternative utdanninger som Videreutdanningskomiteen gikk så sterkt inn for som del av høyere utdanning. Ikke minst dagens forventninger og krav til forskningsinnslag tyder på det. Uansett tilslører nå situasjonen en inngående analyse og debatt om en stor og viktig utdanning. I den forbindelse kreves det et mer nyansert materiale enn NOKUTs tilnærming åpner for. For meg synes det snarere at det er evaluatingsprosedyrer, kriterier og tolkninger som står til stryk enn sykepleierutdanningen.

**Hans Skoie, spesialrådgiver/Professor II,
Nifu Step**

Blir forskningen taperen?

KUNNSKAP: Statsråd Djupedal har tatt tittelen kunnskapsminister. Det er en tittel som forplikter, ikke minst på forskningsfeltet.

Langsiktighet er et nøkkelord i forskningspolitikken. Forutsigbare og stabile budsjett er et avgjørende premiss for at forskningsinnsatsen kan bygges over år. Regjeringen sier den skal tenke langsiktig fordi den har tenkt å sitte lenge. Kunnskapsminister Djupedal understreket i møte med forsknings-Norge så sent som 8. november hvor avgjørende forskningen er for landets framtid. Derfor var fondskuttet i Stoltenbergs budsjett så overraskende og uforståelig.

I Bondevik-regjeringens forslag til budsjett ble det sterkt signalisert at den norske forskningsinnsatsen skulle opp på OECD nivå. Etter en bevisst satsing over flere år var vi nå på god vei til å skape en stabilt høy og langsigkt forskningsinnsats. Bondevik-regjeringen foreslo å øke forskningsfondet til 75 milliarder kroner og bebefudt ytterligere opptrapping for å sikre langsigktighet og forutsigbarhet.

Den nye regjeringen kuttet 25 milliarder på forskningsfondet. Det betyr at fondet blir på 50 istedenfor 75 milliarder. Det skjer på tross av at Djupedals parti SV så sent om under behandlingen av forskningsmeldingen i mai poengterte at de ønsket et fond på 70 milliarder i 2006.

Men de gale signalene til forskningen stopper ikke med reduksjonen av fondet. For det er også kutt på forskningsmidler under næringsdepartementet. Dette er midler som er viktige for næringsrettet forskning. I talen til forsker-Norge 8. november understreket Djupedal at målet var en investering på 3 prosent av bruttonasjonalprodukt innen 2010. For å få til det er man helt avhengig av at norsk næringsliv gjør sin del. Det vet kunnskapsministeren. I opposisjon uttrykte de rød-grønne skepsis til om næringslivet kunne ta sin del. Det første de gjør når de kommer i posisjon er å ta vekk bl.a. 10 millioner av de viktige midlene under næringsdepartementet som skal til for å stimulere næringslivet til å gjøre sitt. Regjeringen og kunnskapsministeren har sendt urovekkende signaler til alle som er opptatt av forskningssatsingen for å sikre både grunnforskning og næringsforskning.

Det hersker uenighet også intern i SV om dette, slik Forskerforum viste i sitt desembernummer. Stortingsrepresentant Rolf Reikvam og statsråd Djupedal har ulike analyser av konsekvensen av kuttet. Men uansett analyse er kuttet et faktum. Det etterlater et hull på ca 900 millioner kroner i forskningsinnsats på 2007-budsjettet. Det avgjørende spørsmålet med alle regjeringens ulike ambisjoner forblir det samme: blir forskningen taperen? Signalene ved årets budsjettbehandling er urovekkende i så måte.

Av Odd Einar Dørum (V)

Dette var formålet, Toril Swan

TILSETTING: "Hva er formålet med Hustads artikkelen?" spør Toril Swan, professor ved Det humanistiske fakultet, Universitetet i Tromsø om min artikkell i Forskerforum nummer ni. Der intervjuet jeg fra Niethammer fra Tyskland som reagerte sterkt på at en stilling som hun var innstilt til ved UiT ble trukket tilbake for så å bli lyst ut på nytt.

Her er hvorfor: Fru Niethammer ble innstilt som nummer én til stillingen. Hun ble bedt av en ansatt ved tyskavdelingen ved HF om å komme til Tromsø for å orientere seg, fordi hun helt sikkert ville få stillingen. Jeg tror Swan vet hvem denne personen ved tyskavdelingen var. Likevel sier Swan at ingen ved UiT bad Niethammer komme til Tromsø.

Swan sier videre at stillingen måtte trekkes tilbake grunnet dårlig økonomi. Det er vel heller ikke helt sant. Halvparten av styret ved HF ville at Niethammer skulle få stillingen og hevdet at det fantes penger, men med dekans dobbeltstemme ble stillingen trukket. Så gikk

det en tid, og stillingen ble utlyst på nytt. Ved første gangs utlysing ble en annonse satt inn i tyske medier. Ved andre gangs utlysing kun i norske. Niethammer fikk ikke vite av UiT at stillingen ble lyst ut på nytt.

Hvem ble så ansatt etter andregangs utlysing? En ektefelle til en ansatt ved tyskavdelingen. Vedkommende som fikk stillingen hadde ikke doktorgrad første gang stillingen ble utlyst. Det hadde hun andre gang. Fra første gang stillingen ble utlyst til andre gang, hadde vedkommende som til slutt fikk stillingen gått som timelærer på det området som den første stillingen ble utlyst.

Jeg intervjuet fra Niethammer fordi hun mente at prosessen var meget uryddig og fordi hun ikke fikk svar på alle henvendelsene hun rettet til UiT for å finne ut hva som skulle skje med stillingen.

Jon Hustad

HØGSKULEN I VOLDA

Kjempetilbod på skriftkultur

Skriftserien fra Ivar Aasen-instituttet

Kjøp 5 bøker for kr. 300,- + porto
Kjøp 10 bøker for kr. 600,- + porto
Kjøp alle 20 bøkene for kr. 900,- + porto

Sjå www.hivolda.no/skriftserien
E: ror@hivolda.no T: 70 07 50 16

ITU Monitor 2005
På vei mot digital kompetanse i grunnskolopplæringen

Ola Erstad, Vibke Klovstad, Tove Kristiansen og Morten Søby

- IKT-satsing i revers i norsk grunnskole
- Elever bruker i liten grad datamaskiner i læringsarbeidet
- Betydelige digitale skiller i skolen

ITU Monitor er en kartleggingsstudie som oppsummerer og analyserer hvor Norge befinner seg i forhold til faglig og pedagogisk bruk av IKT i skolen. Studien ble første gang gjennomført i 2003 og gjentas hvert annet år. Årets undersøkelse viser at det har vært en positiv utvikling i videregående skole de siste årene, mens bruken av IKT i grunnskolen er uendret siden 2003. Det er mye som gjengår for digital kompetanse er en integrert del av skolehverdagene for alle.

• Kr 299,- • 154 sider

For mer informasjon se: www.itu.no

ITU Monitor 2005 kan kjøpes på

www.universitetsforlaget.no
på post@universitetsforlaget.no eller i bokhandelen

Svar på 20 spørsmål:

- 1) Kristelegdemokratane (CDU)
- 2) David Cameron
- 3) Deli de Luca
- 4) Koenigsegg
- 5) Penselmann
- 6) Hilde Wangen
- 7) Edvard Hoem
- 8) Kronstadt
- 9) Spyd
- 10) Yom Kippur, eller forsoningsdagen
- 11) Skodespelen Jodie Foster
- 12) Ødem
- 13) Togo
- 14) Ellen Johnson-Sirleaf
- 15) Arvo Pärt
- 16) Tara
- 17) Liv Signe Navarsete (Sp)
- 18) Milton Friedman
- 19) Trygve Haavelmo
- 20) Tobin-skatt
(etter James Tobin)

NOTISER

Indisk fjernundervisning

I 1985 vart The Indira Gandhi National Open University (IGNOU) etablert. Universitetet som driv fjernundervising har auka til om lag 1,3 millionar studentar, og det er venta at talet aukar meir. I dag finst det over 150 000 studenter berre på eit masterprogram i data og informasjonsteknologi, og IGNOU bidreg dermed aktivt til framgangen India har hatt på dette fagområdet. Ein samarbeider òg med det nasjonale romforskningsinstituttet, og dette samarbeidet har gjeve tilgang til fire TV-kanalar og to interaktive nettverk via satellitt. Universitetet planlegg òg med tanke på ei teknisk utvikling som gjer det mogeleg med auka bruk av mobiltelefoni innanfor fjernundervising. Eit anna fjernundervisningsprosjekt har òg nyleg vorte lansert i India. 15 leiande amerikanske universitet skal samarbeide med indiske institusjonar i satellittoverførd undervising innan tekniske og naturvitenskaplege fag. Ein reknar med at studentar på nærmere 300 stader rundt om i India skal kunne ta del i denne undervisinga.

Indisk "fjernuniversitet" kommuniserer via tv-kanalar og satellitt. (Foto: Scanpix)

Politisk utestenging?

American Association of University Professors (AAUP) har saman med nokre andre organisasjonar stemna tre departement og CIA inn for ein domstol med siktet på å avdekke grunnane til at ei rekke internasjonalt kjende akademikarar ikkje får innreiseløyve til USA. Organisasjonane vil vite korleis den såkalla Patriot Act har vorte tillempa i ei rekke konkrete tilfelle. Det gjeld til dømes den sveitsiske muslimske filosofen Tariq Ramadan og den nicaraguanske forskaren Dora Maria Tellez. Spørsmålet er om dei har vorte utestengde grunna politiske meininger. Organisasjonane mistenkjer regjeringa for å ha tilpassa antiterrorlovgjevinga til slike tilfelle. Leiaren i AAUP Jane Buck seier at det i ytste konsekvens handlar om akademisk fridom, og at alle meininger skal kunne framførast i USA utan innblanding frå regjeringa.

Britisk patentstrid

Skal forskarane ved universitetet i Cambridge ha rett til å ta patent på sine eigne forskningsresultat? Dette vert diskutert intenst i britiske forskingsmiljø for tida. Bakgrunnen er eit framlegg frå rektor Alison Richards (med fortid i amerikanske forskingsmiljø) som går ut på at universitetet skal ha ein finger med ved alle patentsøknader. Slik skal ein sikre at alle som har vore innblanda i forskingsprosessen skal få ivaretake rettane sine. Mange akademiske lærarar har sterkt misstru til framlegget og driv no ei "Campaign for Cambridge Freedoms".

Ny forskningsdatabase

Universitetet i Oslo utvikler en unik database over forskningsresultater. Databasen kan kommersialiseres til neste år. De gode forskningsresultatene skal nå gjøres lettere tilgjengelig for andre forskere. Dette blir den første vitenskapelige databasen i verden der brukeren kan sortere resultatene etter kvalitet.

– Vi bruker avanserte statistiske algoritmer for å presentere de beste og nyeste dataene, mens eldre data som avviker sterkt vil få lavere prioritet i presentasjonene, sier professor Truls Nordby ved UiO, ansvarlig for databasen xMatPro (Extracted Materials Properties).

Kritikk mot Bologna

Russland slutta seg til Bolognaprosessen i 2003. For over tusen russiske universitet og høgskular medfører det store omveltingar, og alle ynskjer ikkje den nye ordninga velkommen. Blant kritikarane er både rektor og studentrepresentantar frå det tradisjonsrike Lomonosov-universitetet i Moskva. Dei meiner at eit tråarig grunnstudium ikkje er nok til å gje studia djupne. Rektor Viktor Sadovnichy meiner det tek fem til seks år for å kunne utdanne ein spesialist med grunnleggjande kunnskapar. Ein talmann for studentane seier nyordninga bryt med ein lang russisk danningstradisjon. Sadovnichy har vore rektor sidan 1992, og har nyleg vorte vald av eit overveldande fleirtal for ein ny periode. I eit intervju i samband med omorganiseringa seier han at universitetet ikkje får den plasseringa i internasjonale rankingar som det fortener ettersom russiske forskarar så langt ikkje har vore vane med å publisere resultata sine i engelskspråklege tidsskrift som ofte legg till grunn for rankingane.

Dansk 50-prosentmål

50 prosent av ein ungdomsårgang skal ha avslutta ei utdanning på høgskulenivå. Det er den danske regjeringas mål for 2015. I dag går 53 prosent vidare til høgare utdanning, men av dei er det berre 80 prosent som fullfører utdanninga. Målet vert presentert i strategirapporten "Videregående utdannelser i verdensklasse" som nyleg vart publisert som debattgrunnlag for eit møte i Globaliseringsrådet. Dette organet har representantar for ulike samfunnsfelt, og statsministeren som ordførar. Fleire unge bør ta høgare utdanning innanfor tekniske, naturvitenskaplege og helsevitenskaplege fag, vert det hevda i rapporten, og talent skal oppmuntrast gjennom fleire eliteutdanninger. Rapporten krev nytenking når det gjeld høgskolestrukturen, då det finst for mange små institusjonar av varierande standard. Ein må styrke kvalitetssikringa gjennom eit eige uavhengig akkrediteringsorgan. For at studentane skal kunne velje ut frå kvalitet, må informasjonen til dei òg verte betre.

Fremmer kvinnelege forskarar

USA: Rektorane ved ni leiande amerikanske universitet, blant dei Harvard, Stanford og Princeton, har kome med ei sams fråsegn der dei stadfestar engasjement for "the full participation of women" i utdanning og forsking. Fråsegna kan sjåast som eit framhald av diskusjonen som vart starta då Harvard-rektoren Lawrence H. Summers før i år heldt ein tale som ålmənt vart oppfatta som fordomsfull og kjønnsdiskriminerande.

Han vart blant anna kritisert av to framståande kvinnelege rektorer, Susan Hockfield ved MIT og Shirley Tilghman ved Princeton. "Our goal as research universities is to create conditions in which all faculty are capable of the highest academic achievement," heiter det i den nye fråsegna. Rektorane meiner at dette målet føreset ein betre utvikla personalpolitikk og ein kultur som òg aksepterer familieplikter.

Der Spiegel: Svensk studentparadis

Det tyske tidsskriftet Der Spiegel framstiller livet ved Lunds universitet som paradisisk. I ein artikkel vert det skildra korleis universitetet ser ut, og forfattaren undrar seg over at det er god tilgang til student-PC-ar og stoppa sitjeplassar i førelesingssalane. Studia er prega av eit "hyggeleg tempo" med få førelesingar. På den andre sida er pensumslitteraturen omfangsrik, og eksamen kan ta opp til fem timer. Avstanden mellom lærarar og studentar er mindre enn i Tyskland, og studentane kan tillate seg å spøke med kleda eller frisyren til lærarane. Studentforeiningane er ein viktig del av studentlivet, og der kan ein feste og danse. Berre røyking er forbode, men det løyer studentane gjennom utstrekkt bruk av den svenska spesialiteten "snus", eit produkt som grunna den sterke og raske nikotineffekten er forbode i Tyskland.

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke
Telefon: 64 87 67 90
Telefaks: 64 87 67 91
E-post: forskerforum@c2i.net

Priser	
1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling / kunngjøringer:
27,- pr. spaltemm. Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

www.kunnskapssenteret.no

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten fremskaffer og formidler forskningsbasert kunnskap om effekt av metoder, virkemidler og tiltak og om kvalitet innen alle deler av helsetjenesten. Målet er å bidra til gode beslutninger slik at brukerne får best mulig helsetjenester. Kunnskapssenteret ble etablert 1. januar 2004 og har omkring 90 ansatte.

Vi søker:

Faglig leder/seniorforsker innen kvalitetsmonitorering kombinert med professorat ved Universitetet i Oslo

Kunnskapshåndtering og kvalitetsmonitorering er hovedområdene i Kunnskapssenterets strategi for 2005-2007. Innan monitorering arbeider Kunnskapssenteret med pasienterfart/brukeropplevd kvalitet, organisatorisk kvalitet og profesjonell kvalitet. Det største engasjementet er for tiden knyttet til pasient- og brukererfaringsundersøkelser i helsetjenesten.

Vi ønsker å styrke det øvrige arbeidet knyttet til kvalitetsindikatorer og kvalitetsregister, og vil rekruttere en person som kan være sentral i oppbygging av aktivitet rundt monitorering av medisinsk og helsefaglig kvalitet. Hovedfokus vil være spesialisthelsetjenesten, men også primærhelsetjenesten er aktuell.

Om professoratet: presisering av fagområde, ansvarsfelt, arbeidsplikter og eventuelle andre forhold som vil bli vektlagt ved tilsettingen, er inntatt i egen stillingsbeskrivelse på fakultetets nettside: www.med.uio.no/felles/personal/ledigstilling/0519760. Se også orientering til søkeres, reglement for tilsetting av professor, regler om pedagogisk kompetanse, samt retningslinjer for utarbeidelse av søknaden på samme nettside evt henvendelse til Eva Gretland, e-post: eva.gretland@medsin.uio.no

Søknadsfrist: 15. januar 2006
Se ledige stillinger under www.kunnskapssenteret.no for mer informasjon om stillingen, kontaktpersoner og vår virksomhet.

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten

NTNU – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Ved NTNU er den teknologiske kunnskapen i Norge samlet. I tillegg til teknologi og naturvitenskap har vi et rikt fagtilbud i samfunnsvitenskap, humanistiske fag, realfag, medisin, arkitektur og kunstfag. Samarbeid på tvers av faggrensene gjør oss i stand til å tenke tanker ingen har tenkt før, og skape løsninger som forandrer hverdagen.

Fakultet for samfunnsvitenskap
og teknologiledelse

Psykologisk institutt

Førsteamanuensis

i helse-, organisasjons-, og kommunikasjonspsykologi

Nærmore opplysninger ved instituttleder Hroar Klempe, tlf. 73 59 09 56/e-post: hroar.klempe@svt.ntnu.no eller professor Per Øystein Saksvik, tlf. 73 55 03 30/e-post: per.saksvik@svt.ntnu.no

Søknad merket J.nr. SVT-584 sendes NTNU, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, 7491 Trondheim. **Søknadsfrist: 31.01.06.**

Se fullstendig utlysningstekst på www.aetat.no og på
NTNUs hjemmesider <http://nettopp.ntnu.no/>

CICERO ev.

Høgskolen har ledig desse stillingane:

PROFESSOR, EVENTUELTT FØRSTE-AMANUENSIS/ FØRSTELEKTOR VED FAKULTET FOR HELSE- OG IDRETTSFAG

Ref 80/05

100%, eventuelt 50% stilling i sjukepleievitskap. Høgskolen har si verksomhet både i Kristiansand og Arendal. Den som vert tilsett, må rekne med undervisning begge stader.

Stillingsomtale og nærmere opplysningar kan få ved å kontakte studieleiar Eldbjørg Lovold tlf. 38 14 18 46. E-post: Eldbjorg.Lovold@hia.no

Ref 81/05

100% stilling i folkehelsevitskap. Hovudarbeidsstad er for tida Kristiansand.

Stillingsomtale og nærmere opplysningar kan få ved å kontakte studieleiar Sigrunn Hernes tlf. 38 14 12 80 e-post: Sigrunn.Hernes@hia.no

Søknad med CV og stadfeste kopiar av attestar og vitnemål i 4 eksemplar og 3 eksemplar av vitskaplege arbeid, og liste over samla vitskapleg produksjon og andre faglege arbeid. Desse skal sendast Høgskolen i Agder, Personalseksjonen, Serviceboks 422, 4604 Kristiansand innan 15. januar 2006.

Full utlysning på www.aetat.no og www.hia.no/stilling.

HØGSKOLEN I AGDER

sykepleien

Tidsskriftet Sykepleien har ca. 79 000 abonnementer og henvender seg til landets sykepleiere. Bladet utgis av Norsk Sykepleierforbund, og redaksjonen holder til i sentrum av Oslo. Bladet blir redigert etter redaktørplakaten. Høsten 2006 skal vi lansere et nytt forskningsbilag, SykepleienFORSKNING.

REDAKTØR - SykepleienFORSKNING

Vi søker fast deltidsstilling som redaktør i et helt nytt, fast forskningsbilag til Sykepleien. Bilaget skal utgis fire ganger i året. Første utgivelse er planlagt i september 2006.

Bilaget skal presentere vitenskapelige, refereebedømte artikler. I tillegg ønsker vi å gi leserne oppdaterte nyheter om forskning i inn- og utlandet.

SykepleienFORSKNING skal være et attraktivt bilag som skal gi sykepleiere i Norge lyst til å følge med i forskning og vitenskap. Vi søker derfor en redaktør som kan være med på bygge opp et bilag med et høyt faglig ambisjonsnivå, og som samtidig kan ivareta kravene til god formidling. Vedkommende vil rapportere til Sykepleiens ansvarlige redaktør.

Søkeren må ha sykepleiefaglig utdanning og kompetanse på doktorgradsnivå. Videre må du ha gode rutiner og evne til å kommunisere godt, både innad i redaksjonen, i redaksjonskomiteen og med eksterne familiører.

Vi kan tilby

- Et ambisiøst arbeidsmiljø
- Lønn etter avtale
- Pensjonsordninger i KLP
- Reise- og ulykkesforsikring
- Fleksibel arbeidstid

Spørsmål kan rettes til
ansvarlig redaktør Barth Tholens,
tlf 22 04 33 50/408 521 79
eller
fagredaktør Torhild Apall Dypvik,
tlf 22043376/926 007 39

Søknad sendes innen 1. februar til:
bARTH.THOLENS@SYKEPLEIEN.NO
merket "Søknad"

Høgskolen i Finnmark

Ledige stillinger

Førsteamanuensis/førstelektor/høgskolelektor i juridiske fag

3-årig engasjement fra 1.8.2006.

Førsteamanuensis/førstelektor/høgskolelektor, eventuelt høgskolelærer i sosialpedagogikk/sosialt arbeid

3 faste stillinger fra 1.8.2006. Ref. 555, 557, 558.

Spørsmål til stillingene kan rettes til studieleder Naushad Qureshi tlf. 78 45 01 79 eller dekan Ingvær Hauge, tlf. 78 45 04 74.

Se fullstendig utlysning på www.hifm.no. Søknad med CV må sendes elektronisk via www.jobbnor.no. I tillegg sendes søknad i 3 eksemplarer med kopier av alle papirer og publikasjoner som ønskes tatt med i vurderingen til: Høgskolen i Finnmark, Personal- og økonomikontoret, 9509 Alta.

Referanser må oppgis. Søknadsfrist: 13. januar 2006.

CICERO av

Högskolan i Kalmar har ca 800 anställda och ca 10 000 studenter. Högskolan bedriver utbildning och forskning inom naturvetenskap, teknik, sjöfart, humaniora, samhällsvetenskap, ekonomi, omvårdnad, socialt arbete, media samt lärarutbildning. Högskolan i Kalmar har universitetsstatus inom vetenskapsområde naturvetenskap

Högskolan i Kalmar söker Universitetslektorer/Universitetsadjunkter i

- Matematik med inriktning mot matematikens didaktik *Institutionen för kemi och biomedicinsk vetenskap*

- Journalistik med inriktning undersökande journalistik inom något av specialområdena ekonomi, sport eller miljö *Institutionen för medievetenskap och journalistik*

- Journalistik med inriktning radiojournalistik/radioproduktion *Institutionen för medievetenskap och journalistik*

- Medie- och kommunikationsvetenskap med inriktning interkulturell kommunikation eller politisk kommunikation *Institutionen för medievetenskap och journalistik*

- Medie- och kommunikationsvetenskap inriktning strategisk kommunikation eller organisationskommunikation *Institutionen för medievetenskap och journalistik*

Upplysningsar om anställningarna lämnas av Anders Tengstrand för Institutionen för kemi och biomedicinsk vetenskap, tel 0480-44 64 70 och Mats Linde för Institutionen för medievetenskap och journalistik, tel 0480-49 70 11. Fullständiga annonser med information om sista ansökningsdag, behörighetskrav, ansökans utformning och innehåll finner du på www.hik.se (Lediga tjänster).

Fellesskap gir fordeler – også økonomiske

Som medlem av Forskerforbundet
får du gode forsikringsordninger til gunstige priser

FORSKER
FORBUNDET

Vesta

Gratis grønt nr 800 33 669

INNSPILL**Lokalt og internasjonalt**

De siste årene har vært preget av en økende grad av delegering og desentralisering fra sentrale myndigheter og til virksomhetsnivå. Ansvar og fullmakter er lagt til lokal ledelse, også når det gjelder arbeidsbetingelser og rettigheter. Trolig reverseres utviklingen mot at mer av lønnsdannelsen skal skje lokalt etter regjeringsskiftet, men like fullt er det store frihetsgrader for de som vil bruke mulighetene. Endring i arbeidsmiljøloven og tjenestemannslov som igjen bidrar til å sikre flere rettigheter på overordnet nivå endrer ikke dette. Men parallelt med denne utviklingen ser vi også at arbeidstakeres, og dermed også våre medlemmers, rammebetingelser blir preget av globalisering som gir internasjonale føringer. I skrivende stund diskuteres for eksempel EUs tjenestedirektiv og hvorvidt Norge bør eller kan nedlegge veto. Et annet EU-direktiv medførte at universitetsloven ikke kunne inneholde bestemmelser om rett til midlerti-

dig tilsetting uten tidsbegrensning. GATS forhandlingen i WTO angår også høyere utdanning, og Norges posisjon følges med interesse av våre kollegaer i mange land.

Et av de positive europeiske initiativene sett med Forskerforbundets øyne er kommisjonens anbefaling kalt *European Charter for Researchers* og *Code of Conduct for Recruitment of Researchers*. Disse retningslinjene er et verktoy for å sikre mer likeverdige betingelser for forskere på tvers av landegrensene, styrke statuten for yngre forskere, bidra til mer åpenhet rundt tilsettingsprosesser og generelt forenkle mobilitet. Dokumentene stiller både krav til forskeren selv og til institusjonen. Vårt håp er at den enkelte virksomhet nå setter seg inn i retningslinjene og implementerer dem i sine lokale reglementer og praksis. Det er i den sammenheng verd å merke seg at det i mandatet for utvalget som skal se på even-

Av generalsekretær i
Forskerforbundet **Kari Kjenndalen**

tuell lovfesting av akademisk frihet, vises til anbefalingene og ber om at de drøftes i arbeidet. Norge har gjennom Forskningsrådet og UFD deltatt i forarbeidet. Også vi som fagforening har direkte og via Education International helt fra starten vært invitert med i prosessen fra kommisjonenes side.

Dette er et eksempel blant flere på hvordan vi ikke lenger bare må vise interesse for hva som skjer på den nasjonale arenaen. Fagforeninger må som politiske myndigheter engasjere seg internasjonalt for å påvirke. I det perspektivet er det positivt at Unio nå er blitt tatt opp som medlem av Nordens faglige samorganisasjon og deltar aktivt i det internasjonale fagforeningssamarbeidet.

INNSPILL**«Du kan jo bare takke nei!»**

Jeg trives som oftest med jobben min. Men den er midlertidig. Jeg har det helt topp det første året, ganske bra det andre, men mot slutten av det tredje året begynner fortvilelsen å melde seg. Er jeg heldig får jeg tre nye, og tre nye, og tre nye år inntil jeg i en alder av 43 år får min første faste stilling i universitets- og høyskolesystemet. Dette er i følge statistikk fra NIFU gjennomsnittsalderen for fast tilsetting i sektoren. Usikkerheten er en ting, en annen er at man definitivt befinner seg i en lavkaste på mange måter. Midlertidig ansatte er i praksis utslatt fra lokale lønnsforhandlinger i staten. Dagens lønnssystem er slik at en del (stor eller liten) av lønnsoppgjøret blir fastsatt lokalt. Da kan ikke noen stillingsgrupper diskrimineres ved ikke en gang å komme i betrakting fordi ansettelsesforholdet er midlertidig. Argumentet er ofte at man er i stillingen i en kort periode og at lønnfastsettingen da skjer ved ansettelsen. Problemet i rekrutteringsstillinger er at den som får tilbud om stilling ofte møter en merkelig holdning hos arbeidsgiver. "Vi ser ikke på dette som lønn, men som en mulighet til å videreføre din karriere som forsker. Se på det som en godtgjørelse". Etter

en forsiktig antydning om at søkeren faktisk var innstilt som nummer en (og en skulle jo tro at institusjonene vil rekruttere de faglig best kvalifiserte) kommer smellen. "Du kan jo bare takke nei!"

Om det ikke blir uttalt så tydelig, har jeg som tillitsvalgt hørt mange eksempler på dette. Unge fremadsnublende forskerrekrutter burde vel egentlig bare være glade for at noen betaler dem for noe som er en fornøyelig utdannelse. Det beste argumentet er kansje "slik har vi alle hatt det en gang", med et avsluttende "norske stipendiater og post-doktorer er egentlig overbetalte". Jeg har hørt en professor si, helt seriøst, at man burde halvere lønningene til stipendiaterne, så kunne man få dobbelt så mange, og få gjort dobbelt så mye. Uttalesen sier to ting. En anerkjennelse av hvem som utfører forskningen, og en tro på at fremtidige stipendiater vil jobbe for knapper og glansbilder.

Det er flere problemer knyttet til slike holdninger. Den nye forskningsmeldingen (tro, håp og -) "vilje til forskning" peker på et stort

Av **Kåre-Olav Stensløkken**,
styremedlem (vara) i Forskerforbundet

rekryteringsproblem innen universitets- og høyskolesektoren. De som tror lønn ikke er et argument ved valg av karriere tar feil. Selsfølgelig er det avgjørende med gode rammebetingelser også, men siden morgendagens forskere skal jobbe i nettverk, er rammene viktigere for de som allerede sitter i en stilling. For valg av karriere spiller lønn (i alle trinn fra stipendiat til professor) en meget viktig faktor.

En annen viktig faktor er hvordan en organisasjon ser på sine medarbeidere. Å få "du kan jo bare takke nei", eller "dere er jo her bare i tre år" i ansiktet er ingen hyggelig start på en karriere. Alle medarbeidere ønsker å bli tatt på alvor, ansatte i rekrutteringsstillinger inkludert. Denne utfordringen går til arbeidsgivere, lokaldemokratiet og til lunsjrommet: Personer i rekrutteringsstillinger er også ansatte, og skal behandles deretter både ved ansettelse og i arbeidsforholdet forøvrig.

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

Statsbudsjettet: Kutt for NLA

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har i sin innstilling til statsbudsjettet for 2006 foretatt et ytterligere kutt i bevilgningene til Norsk Lærerakademi Lærerhøgskolen, slik at høgskolen til sammen får redusert sine bevilgninger for 2006 med 3,5 mill kr. Dette kuttet utgjør en reduksjon i basisbevilgningen med 13%, og er dramatisk for høgskolen. Forskerforbundet og Utdanningsforbundet har sendt brev til komiteen og bedt om at bevilgningene til høgskolen opprettholdes på samme nivå som i 2005.

KUF-komiteen vil avvente den varslede evalueringen av ingeniørfaget før den tar stilling til eventuelle endringer i tilbudsstrukturen. De foreslår kuttene i studieplasser i ingeniørutdanningen blir derfor ikke gjennomført nå, med unntak for Høgskolen i Nord-Trøndelag. Komiteens innstilling inneholder for øvrig kun mindre endringer i forhold til regjerings tilleggsproposisjon. Oppdatert informasjon om statsbudsjettet for 2006 finner du på www.forskerforbundet.no/statsbudsjett.

Regjeringen oppretter forskningsutvalg
Regjeringen har opprettet et fast regjeringsutvalg for forskning. Utvalget skal ledes av kunnskapsminister Øystein Djupedal. Foruten kunnskapsministeren består utvalget av arbeids- og inkluderingsministeren, finansministeren, fiskeri- og kystministeren, landbruks- og matministeren, helse- og omsorgsministeren, nærings- og handelsministeren, olje- og energiministeren, miljøvernministeren, utviklingsministeren og en statssekretær fra Statsministerens kontor. Øvrige statsråder kan trekkes inn ved behov.

Ny forskningsavtale med USA

Norge vil inngå en bilateral forsknings- og teknologiavtale med USA. Det ble vedtatt ved en kongelig resolusjon i statsråd 1. desember.

– Inngåelse av en overordnet bilateral forsknings- og teknologiavtale med USA er et ledd i arbeidet med å sikre at norske forskningsmiljøer i enda større grad får benytte seg av de store mulighetene USA representerer innenfor forskning, teknologi og forskningsbasert næringsutvikling, sier kunnskapsminister Øystein Djupedal.

Avtalen er et viktig ledd i oppfølgingen av Strategi for økt forsknings- og teknologisamarbeid med Nord-Amerika, som ble utarbeidet av Utdannings- og forskningsdepartementet i 2004.

Ny ekspedisjonssjef i

Forskningsavdelingen

Avdelingsdirektør Kari Balke Øiseth er utnevnt til ekspedisjonssjef i Forskningsavdelingen i Utdannings- og forskningsdepartementet. Balke Øiseth har fungert i stillingen siden i vår, og etter ekstern utlysning er hun nå fast tilsatt som ekspedisjonssjef. Forskerforbundet gratulerer Kari Balke Øiseth med tilsettingen!

Undersøkelser om strykprosent

På oppdrag fra Utdannings- og forskningsdepartementet har NIFU STEP undersøkt hvorvidt det er en mulig sammenheng mellom fraværet av eksterne sensorer på bachelornivå og endringer i strykprosenten i høyere utdanning, og hvorvidt de endringer i sensorordningene man har gjort i Norge er i tråd med internasjonale utviklingstrekk når det gjelder sensorer. NIFU STEP har utarbeidet to rapporter som prøver å svare på disse problemstillingene. Stikkordmessig viser rapportene at det er vanskelig å se en sammenheng mellom endringer i finansieringsordningene og strykprosentene. Ikke minst viser data at det eksempelvis ikke er en opphopning av kandidater med karakteren E (laveste ståkarakter), og at endringer i strykprosenten skjedde før endringene i finansieringsordningene trådte i kraft.

Les rapportene på www.nifustep.no.

Kursplan våren 2006

Kursplan for Forskerforbundets sentrale kurs i 2006 er nå fastsatt. Planen er foreløpig, og det tas forbehold om endringer. Invitasjon, program og påmeldingsskjema for kursene sendes til lokallagene. Ta kontakt med ditt lokallag dersom du ønsker mer informasjon om kurstilbuddet. Medlemmer som ikke har lokallag på sin arbeidsplass kan ta kontakt med sekretariatet for å få tilsendt informasjon (e-post post@forskerforbundet.no). Program for kursene vil også bli lagt ut på våre nettsider: www.forskerforbundet.no. Søknadsfristen er vanligvis tre uker før kursstart.

Følgende kurs blir avholdt våren 2006:

- **7.-9. februar:** Grunnopplæring trinn I – for nye tillitsvalgte
- **Februar:** Tariffkonferanse – for tillitsvalgte i statlig sektor (endelig dato fastsett senere)
- **21.-22. februar:** Praktisk styrearbeid inkl. budsjettarbeid – for medlemmer med styreverv
- **7.-8. mars:** Antidiskriminering – lov- og avtaleverk – bygger på grunnopplæring trinn I+II
- **28.-29. mars:** Medietrening – for tillitsvalgte og andre interesserte
- **25.-26. april:** Lov- og avtaleverk – tilsetting, oppsigelse, omstilling – bygger på grunnopplæring trinn I+II
- **3.-4. mai:** Konflikthåndtering – for tillitsvalgte
- **7.-9. juni:** Kommunikasjon og stressmessring – hvordan unngå å bli utbrent i rollen som tillitsvalgt – for erfarte tillitsvalgte
- **13.-15. juni:** Grunnopplæring trinn I – for nye tillitsvalgte

Studentrepresentant utvist

Taciana Khoma er nyvalgt styremedlem i den europeiske studentunionen ESIB - The National Unions of Students in Europe. 25 november ble hun ble utvist fra Belarus State Economic University i Minsk, Hviterussland. ESIB har grunn til å tro at utvisningen er politisk motivert, og studentorganisasjoner over hele Europa reagerer massivt mot universitetsledelsen. Forskerforbundet har sendt brev til Belarus State Economic University og bedt om at Taciana Khoma får fortsette sine studier. Studentenes Landsforbund har startet en underskriftskampanje til støtte for Taciana Khoma. Kampanjen finner du på adressen www.stlweb.no.

Ny medarbeider i sekretariatet

Randi Stensaker har sluttet i Forskerforbundets sekretariat for å gå over i en rådgiverstilling i LO Stat. Juridisk rådgiver Lars Petter Eriksen er tilsatt i den ledige stillingen etter Stensaker i forhandlingsavdelingens tariffseksjon. Hildur Nilssen er tilsatt som ny juridisk rådgiver i forhandlingsavdelingens juridiske seksjon. Hun kommer fra en juridisk rådgiverstilling i Akershus fylkeskommune, og har tidligere vært ansatt ved Juridisk fakultet på Universitetet i Oslo. Hildur Nilssen vil tiltre stillingen ca 1. mars 2006.

Forsikringsbrosjyre

Sammen med dette nummeret av Forskerforum får alle medlemmer tilsendt Forskerforbundets forsikringsbrosjyre for 2006. Prisene for de fleste forsikringene er uendret fra 2005. Ta kontakt med Forskerforbundets forsikringskontor hvis du trenger mer informasjon om forsikringstilbuden: **Telefon 21 02 34 30 – e-post forsikring@forskerforbundet.no**

Har du byttet jobb?

Husk å melde fra til Forskerforbundet sentralt dersom du har skiftet arbeidssted, endret stillingsprosenter eller gått av med pensjon. For å ha et oppdatert medlemsregister er vi avhengige av å få melding fra medlemmene om endringer i arbeidsforhold. Vi minner også om at medlemmene selv har et ansvar for å følge med på at kontingen til Forskerforbundet blir trukket av arbeidsgiver, og ber om at du melder fra til forbundet sentralt dersom kontingen ikke blir trukket eller dersom beløpet som trekkes ikke er korrekt. Send en e-post til post@forskerforbundet.no, eller gi beskjed på telefon 21 02 34 27. Du kan også benytte eget skjema som du finner på www.forskerforbundet.no/endring.

Nei til 12 års prosjektansettelse

LO-Stat, Unio-Stat, YS-Stat og Akademikerne-Stat har sendt et felles brev til Utdannings- og forskningsdepartementet der de ber om at bestemmelsen i universitets- og høyskoleloven § 6-4 e om ansettelse på åremål i inntil 12 år i undervisnings- og forskerstillingar når vedkommende skal delta i prosjekt oppheves. Forskerforbundet har tidligere uttalt det samme i en egen henvendelse til departementet. "Vi kan ikke se at det er dokumentert at universiteter og høyskoler har mer bruk for en slik bestemmelse enn andre virksomheter det er naturlig å sammenlikne med. Tvert i mot kan det argumenteres for at nettopp vitenskapelig ansatte har et sterkt behov for stillingstrygghet for å sikre uavhengig og kritisk forskning og langsigkt kompetanseutvikling", skriver de fire hovedorganisasjonene i sitt brev til departementet.

Valgkomiteen er i arbeid

På det kommende representantskapsmøtet i Norsk forskerforbund 30.-31.10 2006 skal det velges nytt hovedstyre og desisorer for perioden 2007-2009. Valgkomiteen har nå startet arbeidet med å finne frem til kandidater, og komiteen vil legge vekt på å foreslå dyktige kandidater som kan representere hele Forskerforbundet og ivareta medlemmenes interesser på en best mulig måte. Forskerforbundets valgkomité består av Bjarne Meidell, Universitetet i Bergen (leder), Gry Agnetha Alsos,

Nordlandsforskning, Kjell Tybring Andresen, Høgskolen i Agder, Kristin Dæhli, NTNU og Jan M. Haakonsen, Norges forskningsråd. Valgkomiteen har bedt lokallag og foreninger om å komme med begrunnede forslag på leder, hovedstyremedlemmer/ varamedlemmer og desisorer innen **26. januar 2006**.

Nytt fra Hovedstyret

Forskerforbundets Hovedstyre hadde møte 1. desember. Hovedstyret drøftet videre oppfølging av forskningsmeldingen, "Vilje til forskning", samt videre oppfølging av forbundets medlemsundersøkelse om kvalitetsreformen og tid til forskning. Hovedstyret vedtok høringsuttalelse til UFDs utkast til forskrift om varighet, arbeidets omfang og innhold og adgang til å forlenge tilsettingsforholdet for stillinger som postdoktor, stipendiatur, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat. På møtet behandlet Hovedstyret også søknader om OU-midler for våren 2006, og det ble tildelt til sammen ca 2,2 mill kr til lokallag og foreninger. Disse er tilskrevet om resultatet av tildelingen.

Rekrutteringsbrosjyrer

Nye rekrutteringsbrosjyrer for 2006, deriblant en ny brosjyre på engelsk, er under utarbeidelse, og vil bli sendt ut til lokallag og foreninger i løpet av januar. Brosjyrene kan også bestilles via forbundets nettsider, gå til www.forskerforbundet.no/materiell.

INNSPILL

Godt nytt år!

Når dette leses har vi gått inn i et nytt år, Forskerforbundets 51. år.

50-årsjubileet i 2005 ble markert med store og små arrangementer både lokalt og sentralt, men også med en nyskrevet historiebok. Historikeren Yngve Nilsens bok, "En sterk stilling?", er blitt en spennende og informativ fortelling om hvordan Forskerforbundet har utviklet seg fra å være en løs paraplyorganisasjon med ni foreninger og 400 enkeltmedlemmer til et stort forbund med 240 lokallag og nesten 15 000 enkeltmedlemmer. Hvis vi kan lære noe av denne historien, er det at svært få seire er vunnet en gang for alle. Forskerforbundet må være forberedt på fortsatt å forsvere viktige rettigheter for norske forskere gang på gang. Det skal vi gjøre.

Fra og med 2006 er Forskerforbundet også med i en ny hovedorganisasjon. Vi valgte å forlate Akademikerne og dannet, sammen med Presteforeningen og organisasjonene som tidligere utgjorde UHO, Unio - Hoved-

organisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede. Så langt har samarbeidet i den nye hovedorganisasjonen gått bra. Jeg mener vi har fått god innflytelse, og vi arbeider nå sammen med arbeidstakerorganisasjoner som langt på vei deler vårt syn på lønnspolitikk og faglige rettigheter. Hovedoppgjøret i 2006 blir utvilsomt en spennende og utfordrende test på samarbeidet.

I 2005 ble det lagt fram en ny forskningsmelding i Stortinget. Behandlingen av melden viste at våre politikere har ambisiøse mål for norsk forskningsinnsats i årene som kommer. Det som gjenstår er konkrete vedtak som gjør det mulig å nå de målene som det synes å være enighet om. Kristin Clemet presenterte et godt forskningsbudsjett, og selv om bevilgningene til forskning i 2006 stort sett ble de samme også fra den nye Stoltenberg-regjeringen, var det en skuffelse at den foreslalte økningen i Forskningsfondet ble kraftig redusert av den nye regjeringen. Det

NORSK FORSKERFORBUND

Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Kolbjørn Hagen, NTNU

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjennalen
Sekretær: Gerd Sandvik
Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen
Sekretær: Kristine Brox
Ass. generalsekretær: Sigrid Lem
Rådgiver: Bjørn T. Berg
Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo
Forhandlingssjef: Frank Anthun
Advokat: Ann Turid Opstad
Juridisk rådgiver: Lars Petter Eriksen
Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen
Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)
Juridisk rådgiver: Eirik Utstumo (vikar)
Seniorrådgiver: Eirik Rikardsen
Org. sjef: Joar Flynn Jensen
Rådgiver: Elisabeth Tindeland
Kontorsjef: Aina Nilsen
Sekretær: Lisa Wilhelmsen
Sekretær: Lena Holum
Sekretær: Hans Askildsen
Kasserer: Marit Brendengen
Sekretær: Seija Hjelteig
Sekretær: Linda Pettersson

Av Forskerforbundets leder

Kolbjørn Hagen

vil gjøre det enda vanskeligere i årene framover å nå målene i Forskningsmeldingen.

Like før sommeren gjorde Stortinget vedtak om ny arbeidsmiljølov og ny tjenestemannslov. Disse nye lovene svekket arbeidstakernes rettigheter. Det er derfor svært gledelig at den nye regjeringen nå har fremmet endringsforslag for Stortinget som reverserer mange av disse svekkelsene. Videreføring av dagens tjenestemannslov og de fleste endringer i arbeidsmiljøloven er noe vi bør glede oss over.

Det er å håpe at Forskerforbundet også i året som kommer kan få et godt samarbeid og god kontakt med både den nye Kunnskapsministeren, med KUF-komiteen på Stortinget, med andre viktige forskningspolitiske aktører som Forskningsrådet og UHR, og med andre arbeidstakerorganisasjoner.

Vi har lagt bak oss en svært begivenhetsrik periode. Jeg vil takke alle tillitsvalgte og andre

Fujitsu Siemens Computers anbefaler
Windows® XP Professional.

We make sure

Dobbel kraft med en prosessor!

Blir du frusterert av å stirre på timeglasset når du prøver å jobbe med mer enn 3 programmer samtidig, spesielt når du jobber med digitale media? Med Esprimo P som kjører AMD Athlon 64 X2 Dual-Core prosessor, får du økt ytelsen med opp til 80%!

Dette gir bedre effektivitet og større arbeidsglede

ESPRIMO E5600
En maskin for alle typer gjøremål på kontoret.

- AMD Athlon 64 3400+
- Microsoft® Windows® XP Professional MUI
- SiS761 chipset
- 512 MB internminne
- 160 GB harddisk
- DVD-brenner (DL)
- LAN, USB, audio
- 1 år Bring Inn Service inkl.

Utviet service:
FSP:GB3S10000NOBD1
3 års På Stedet Service innen 48t
kr. 690,- eks. mva.

KAMPANJEPRIS
Best.nr. VFY:E5600-02NO
Kr. 4.990,- eks. mva
Veil inkl. mva kr. 6.238,-
TECH SAFE leie pr. mnd kr. 170,- eks. mva *)

ESPRIMO P5600
Dual-Core løsning som gir økt prosessorkraft med opp til 80%

- AMD Athlon 64 X2 3800+
- Microsoft® Windows® XP Professional MUI
- SiS761 chipset
- 512 MB internminne
- 160 GB harddisk
- DVD-brenner (DL)
- LAN, USB, audio
- 1 år Bring Inn Service inkl.

Utviet service:
FSP:GB3S10000NOBD1
3 års På Stedet Service innen 48t
kr. 690,- eks. mva.

VEIL. KAMPANJEPRIS
Best.nr. LKN:NOR1008901-014
Kr. 6.990,- eks. mva
Veil inkl. mva kr. 8.738,-
TECH SAFE leie pr. mnd kr. 216,- eks. mva *)

www.fujitsu-siemens.no/handleguide eller telesales.no@fujitsu-siemens.com

*) SIEMENS FINANS AB NUF TILBYR LEIEPRISER FOR DE NEVNTE PRODUKTENE. LEIEPRISSEN ER ANGITT EKS. MVA. INKL. ETABLERINGSGEBYR. I TILLEGG KOMMER FRAKTKOSTNADER, SAMT TERMINGEBYR PÅ KR. 65,- EKS. MVA. PR. TERMIN. GJELDER BARE FOR BEDRIFTER OG VED EN 36 MÅNEDERS AVTALE. LEIEAVTALEN VARETAS AV SIEMENS FINANS AB NUF. FORBEHOLD OM KREDITTGDOKJENNING.
Tilbudene gjelder så langt lageret rekker. Det tas forbehold om endringer i tekniske spesifikasjoner og priser.